

Osakeyhtiön yhtiöjärjestys ja oikeustoimilain 36 §

Lapin yliopisto

Oikeustieteiden tiedekunta

Varallisuus oikeus

Pro gradu -tutkielma

2019

Tekijä: Sakari Linna (0442529)

Ohjaaja: Janne Kaisto

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Osakeyhtiön yhtiöjärjestys ja oikeustoimilain 36 §

Tekijä: Sakari Linna

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Varallisuus oikeus

Työn laji: Tutkielma_x_Laudaturtyö__Lisensiaatintyö__Kirjallinen työ

Sivumäärä: XI + 63

Vuosi: 2019

Tiivistelmä: Osakeyhtiö on Suomessa tärkein yhtiömuoto liiketoiminnan harjoittamiseen. Suomen lähes kolmesataatuhatta osakeyhtiötä ovat keskenään erilaisia, mutta niillä kaikilla on yhtiöjärjestys. Siksi on tärkeää selvittää, millä perusteilla oikeustoimilain 36 § voi murtaa yhtiöjärjestyksen määräyksen sitovuuden. Tutkielman aiheena on selvittää yhtiöjärjestyksen sovittelun syitä ja perusteita. Keskityn kotimaisiin yhtiöjärjestyksiin, ja metodina on lainoppi. Olen tutkielmassa hyödyntänyt oikeuslähteinä lähinnä oikeuskirjallisuutta, säädöksiä, oikeuskäytäntöä sekä esitöitä.

Yhtiöjärjestys on kaikille osakeyhtiöille pakollinen, mutta sen sisällön osakkeenomistajat saavat valita suhteellisen vapaasti. Tämä tahdonvaltaisuuden periaate on yhtiöoikeuden tärkeimpiä periaatteita. Yhtiöjärjestyksellä on mahdollista säännellä yhtiön toimintaa tarkemmin kuin osakeyhtiölain valmiilla säännöksillä. Osakeyhtiölaki on eräänlainen valmis toimintamalli osakeyhtiöille. Ennen rekisteröintiä yhtiöjärjestys on vielä tavallinen sopimus, mutta ei kuitenkaan enää rekisteröimisen jälkeen, jolloin yhtiöjärjestykseen ei voida enää soveltaa kaikkia sopimusoikeuden periaatteita ja sääntöjä sellaisinaan. Yhtiöjärjestystä voi kutsua sopimuksenkaltaiseksi suhteeksi osakkeenomistajien ja yhtiön välillä.

Suomessa on ollut sovittelusta säännöksiä melkein 150 vuoden ajan. Oikeustoimilain 36 § eli yleinen sovittelusäännös tuli voimaan vuonna 1983. Sovittelusäännöksen voimaantulo aiheutti huolta sopimusinstituutiota kohtaan, mutta turhaan. Sovittelu on aina poikkeus sopimusten sitovuuden vahvasta pääsäännöstä. Huonon sopimuksen solmiminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita oikeutta sovittelua solmittua sopimusta. Sopimuksen sovittelu tarkoittaa sopimuksen sitovuuden periaatteen murtamista. Sovittelun tavoitteena ei kuitenkaan ole päättää sopimuksia ennakkoisesti, vaan pitää sopimukset voimassa ilman kohtuuttomia ehtoja.

Sopimusoikeuden ja yhtiöoikeuden lähentymisen seurauksena myös osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu on mahdollista oikeustoimilain 36 §:n perusteella. Sovittelukynnys on kuitenkin kohtalaisen korkealla, eikä yhtiöjärjestyksen sovittelu ole kovin yleistä. Yhtiöjärjestyksen sovitteluun liittyy monia epäselviä seikkoja, jotka johtuvat lähinnä sovittelun heijastevaikutuksista kolmansiiin osapuoliin. Suurin osa yhtiöjärjestyksen sovittelutilanteista on liittynyt lunastuslausekkeisiin, koska lunastuslausekkeiden sovittelulla on tavallisesti vähemmän heijastevaikutuksia kolmansiiin kuin muiden yhtiöjärjestysmääräysten sovittelulla. Jotkut yhtiöjärjestyksen määräyksistä ovat siten neutraaleja, ettei niitä ole mahdollista sovittella. Yhtiöjärjestyksen sovittelusta ei ole prosessuaalisia säännöksiä, mikä aiheuttaa epäselvyyttä. Yhtiöjärjestys poikkeaa sen verran normaalista sopimuksesta, että osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelua koskeva oma erityissäännös olisi järkevä säätää. Säännöksen tulisi selkeyttää sovittelun prosessuaalisia kysymyksiä sekä täsmentää, mitä oikeusvaikutuksia sovittelulla on.

Avainsanat: yhtiöjärjestys, yleinen sovittelusäännös, kohtuus, yhtiöoikeus, sopimusoikeus, lainoppi

SISÄLLYS

LÄHTEET	IV
LYHENTEET	XI
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimusaihe	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset	2
1.3 Tutkielman metodi, lähteet ja rakenne	3
2 YHTIÖJÄRJESTYS	5
2.1 Yhtiöjärjestyksen oikeudellinen luonne ja sitovuus	5
2.2 Pakolliset ja tahdonvaltaiset yhtiöjärjestyksen määräykset	9
2.3 Yhtiöjärjestyksen määräyksen muutos ja poikkeaminen määräyksestä	11
2.4 Yhtiöjärjestyksen suhde osakassopimukseen	13
3 YLEINEN SOVITTELUSÄÄNNÖS	18
3.1 Sovittelusäännöksen kehittyminen	18
3.2 Sovittelusäännöksen tarkoitus	19
3.3 Sovittelusäännöksen sisältö	21
4 YHTIÖJÄRJESTYKSEN SOVITTELU AINEELLISELTA KANNALTA	26
4.1 Yhtiöoikeuden ja sopimusoikeuden lähentyminen	26
4.2 Sovittelun yleiset piirteet	28
4.3 Muutokset olosuhteissa	32
4.4 Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen	34
4.5 Lunastuslausekkeen sovittelu	37
4.6 Määräyksen alkuperäinen tarkoitus	40
4.7 Sovittelun ulkopuolelle jäävät määräykset	41
5 PROSESSUAALISIA NÄKÖKOHTIA	43
5.1 Sovittelun vaatiminen	43
5.2 Asiavaltuus ja oikea vastaaja	47
5.3 Kanteen määräaika ja kohtuullistamisen velvoittavuuden alkamisaika	51
6 YHTEENVETO	56

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis*: Laintulkinnan teoria. Yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY. 1989. (Aarnio 1989)
- Aarnio, Aulis*: Tulkinnan taito. Ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. Alma Talent Oy. 2006. (Aarnio 2006)
- Airaksinen, Manne*: Onnistuiko vuoden 2006 osakeyhtiölakiuudistus? Defensor Legis N:o 4/2013, s. 443–460. (Airaksinen 2013)
- Airaksinen, Manne*: Osakeyhtiölain uudistamisen virstanpylväitä. Balanssi 6/2016, s. 16–21. (Airaksinen 2016)
- Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka & Rasinaho, Vesa*: Osakeyhtiölaki II. 2. painos. Alma Talent Oy. 2010. (Airaksinen ym. 2010)
- Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka & Rasinaho, Vesa*: Osakeyhtiölaki I. 3. painos. Alma Talent Oy. 2018. (Airaksinen ym. 2018)
- Almlöf, Hanna*: När dispositiva lagregler blir tvingande. Om behov av kreativitet i det aktiebolagsrättsliga lagstiftningsarbetet. Svensk Juristtidning 2017, s. 9–22. (Almlöf 2017)
- Annola, Vesa*: Sopimustulkinta. Teoria, vaiheet, menettely. Alma Talent Oy. 2016. (Annola 2016)
- Calonius, Matthias*: Siviilioikeuden luennot. 2. painos. Werner Söderström Lakitieto Oy. 1998. (Calonius 1998)
- Frände, Dan – Helenius, Dan – Hietanen-Kunwald, Petra – Hupli, Tuomas – Koulu, Risto – Lappalainen, Juha – Lindfors, Heidi – Niemi, Johanna – Rautio, Jaakko – Saranpää, Timo – Turunen, Santtu – Virolainen, Jyrki & Vuorenpää, Mikko*: Prosessioikeus. Alma Talent Fokus. Päivitetty viimeksi 2018. (Frände ym. 2018)
- Grönfors, Kurt*: Avtal och omförhandling. Nerenius & Santérus AB. 1995. (Grönfors 1995)
- Grönfors, Kurt & Dotevall, Rolf*: Avtalslagen. En kommentar. 4. upplaga. Norstedts Juridik AB. 2010. (Grönfors & Dotevall 2010)
- Haarmann, Pirkko-Liisa & Nybergh, Frey*: Samfund och stiftelser. I verket Bärlund, Johan – Nybergh, Frey & Petrell, Katarina (red.): Finlands civil- och handelsrätt. En introduktion. 4. upplaga. Alma Talent Oy. 2013, s. 389–436. (Haarmann & Nybergh 2013)

- Hannula, Antti & Kari, Matti*: Osakassopimukset. Alma Talent Oy. 2007. (Hannula & Kari 2007)
- Hannula, Antti – Kari, Matti & Mäki, Tia*: Osakeyhtiön hallituksen ja johdon vastuu. Alma Talent Oy. 2014. (Hannula ym. 2014)
- Havansi, Erkki*: Määräajat ja oikeudenkäynti. Tutkimus prosessiliitännäisistä määräajoista. Alma Talent Oy. 2004. (Havansi 2004)
- Helminen, Sakari*: Oikeustoimilain sovittelusääntö ja osakassopimus. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Osakassopimuksesta. Juhlajulkaisu professori Allan Huttusen jäädessä eläkkeelle. Turun yliopisto. 1995, s. 89–95. (Helminen 1995)
- Helminen, Sakari*: Osakeyhtiön yhtiöjärjestys. Alma Talent Oy. 2006. (Helminen 2006)
- Hemmo, Mika & Hoppu, Kari*: Sopimusoikeus. Alma Talent Fokus. Päivitetty viimeksi 2018. (Hemmo & Hoppu 2018)
- Hirvonen, Ari*: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. 2011. (Hirvonen 2011)
- Hoppu, Esko & Hoppu, Kari*: Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet. 16. painos. Alma Talent Oy. 2016. (Hoppu & Hoppu 2016)
- Husa, Jaakko*: Oikeusvertailu. Kauppakamari. 2013. (Husa 2013)
- Husa, Jaakko – Mutanen, Anu & Pohjolainen, Teuvo*: Kirjoitetaan juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. 3. painos. Talentum Media Oy. 2010 (Husa ym. 2010)
- Huttunen, Allan*: Osakeyhtiön yhtiökokouksesta. Kirjayhtymä Oy. 1984. (Huttunen 1984)
- Immonen, Raimo & Nuolimaa, Risto*: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. 3. painos. Alma Talent Oy. 2017. (Immonen & Nuolimaa 2017)
- Kaisto, Janne*: Lainoppi ja oikeusteoria. Edita Publishing Oy. 2005. (Kaisto 2005)
- Kaisto, Janne*: Pätemättömyys ja sovittelu prosessuaaliselta kannalta. Teoksessa Kolehmainen, Esa (toim.): Business Law Forum. Helsingin yliopiston yksityisoikeuden laitos. 2007, s. 45–128. (Kaisto 2007)
- Kaisto, Janne*: Oikeustoimiopin perusteet. Kauppakamari. 2015. (Kaisto 2015)
- Kaisto, Janne & Lohi, Tapani*: Johdatus varallisuus oikeuteen. 2. painos. Alma Talent Oy. 2013. (Kaisto & Lohi 2013)
- Karhu, Juha*: Muuttuvat olosuhteet ja sopimuksen sitovuus. Lakimies 7–8/2004, s. 1449–1463. (Karhu 2004)
- Kivimäki, Toivo Mikael & Ylöstalo, Matti*: Suomen siviilioikeuden oppikirja. Yleinen osa. 3. painos. WSOY. 1973. (Kivimäki & Ylöstalo 1973)

- Kolehmainen, Antti*: Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.): Oikeustieteellinen opinnäyte. Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edita Publishing Oy. 2016, s. 106–134. (Kolehmainen 2016)
- Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli & Kyläkallio, Kalle*: Osakeyhtiö I. 5. painos. Edita Publishing Oy. 2012. (Kyläkallio ym. 2012)
- Lautjärvi, Kari*: Yhtiön etu yhtiön johdon päätöksissä ja toimissa. Alma Talent Oy. 2017. (Lautjärvi 2017)
- Linna, Tuula*: Oikeuden väärinkäytön kielto ja sen sovelluksia. Lakimies 4/2004, s. 622–638. (Linna 2004)
- Lundén, Björn & Bokelund Svensson, Ulf*: Aktiebolag. Skatt, ekonomi och juridik. 22. upplaga. Björn Lundén Information AB. 2014. (Lundén & Bokelund Svensson 2014)
- Mikkola, Tuulikki*: Oikeudellisten siirräntäisten perusteista: esimerkkinä fidusiaarivastuu. Lakimies 5/2010, s. 816–834. (Mikkola 2010)
- Mähönen, Jukka*: Siviilioikeuden yleiset periaatteet. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Varrallisuus oikeuden kantavat periaatteet. Werner Söderström Lakitieto Oy. 2000, s. 109–143. (Mähönen 2000)
- Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti & Villa, Seppo*: Osakeyhtiölaki pienyhtiössä. Alma Talent Oy. 2007. (Mähönen ym. 2007)
- Mähönen, Jukka & Villa, Seppo*: Osakeyhtiö III. Corporate governance. 2. painos. WSOY-pro Oy. 2010. (Mähönen & Villa 2010)
- Mähönen, Jukka & Villa, Seppo*: Osakeyhtiö II. Pääomarakenne ja rahoitus. 3. painos. Alma Talent Oy. 2012. (Mähönen & Villa 2012)
- Mähönen, Jukka & Villa, Seppo*: Osakeyhtiöoikeus käytännössä. Alma Talent Oy. 2013. (Mähönen & Villa 2013)
- Mähönen, Jukka & Villa, Seppo*: Osakeyhtiö I. Yleiset opit. 3. painos. Alma Talent Oy. 2015. (Mähönen & Villa 2015)
- Mäntysaari, Petri*: Mitä etua yhtiön johdon on edistettävä? Defensor Legis N:o 4/2013, s. 579–596. (Mäntysaari 2013a)
- Mäntysaari, Petri*: Sopimusajattelun käyttö osakeyhtiöoikeudessa. Lakimies 1/2013, s. 118–120. (Mäntysaari 2013b)
- Määttä, Kalle*: Oikeustaloustieteen perusteet. 2. painos. Edita Publishing Oy. 2016. (Määttä 2016)
- Norros, Olli*: Velvoiteoikeus. 2. painos. Alma Talent Oy. 2018. (Norros 2018)

- Peltonen, Anja & Määttä, Kalle*: Kuluttajansuoja-oikeus. Alma Talent Oy. 2015. (Peltonen & Määttä 2015)
- Pönkä, Ville*: Määräysvallasta osakeyhtiössä. Defensor Legis N:o 5/2008, s. 737–758. (Pönkä 2008a)
- Pönkä, Ville*: Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta. Edita Publishing Oy. 2008. (Pönkä 2008b)
- Pönkä, Ville*: Yhdenvertaisuus osakeyhtiössä. Alma Talent Oy. 2012. (Pönkä 2012)
- Pönkä, Ville*: Tavoitteellisten tulkintasääntöjen merkityksestä liikesopimusten tulkinnessa. Defensor Legis N:o 6/2013, s. 919–939. (Pönkä 2013a)
- Pönkä, Ville*: Yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyydestä, mitättömyydestä ja olemattomuudesta. Defensor Legis N:o 4/2013, s. 478–498. (Pönkä 2013b)
- Pönkä, Ville*: Osakkeen lunastaminen. Osakeyhtiö- ja sopimusoikeudellinen tutkimus. Alma Talent Oy. 2015. (Pönkä 2015)
- Pöyhönen, Juha*: Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu. Helsingin yliopisto. 1988. (Pöyhönen 1988)
- Pöyhönen, Juha*: Uusi varallisuus-oikeus. 2. painos. Alma Talent Oy. 2003. (Pöyhönen 2003)
- Saarnilehto, Ari & Annola, Vesa*: Sopimusoikeuden perusteet. 8. painos. Alma Talent Oy. 2018. (Saarnilehto & Annola 2018)
- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo & Viljanen, Mika*: Varallisuus-oikeus. Alma Talent Fokus. Päivitetty viimeksi 2019. (Saarnilehto ym. 2019)
- Samuelsson, Per*: Entreprenadavtal. Särskilt om ändrade förhållanden. Karnov Group AB. 2011. (Samuelsson 2011)
- af Sandeberg, Catarina*: Aktiebolagsrätten. Studentlitteratur AB. 2006. (af Sandeberg 2006)
- Savela, Ari*: Oikeustoimilain 36 § ja osakeyhtiöoikeus. Lakimies 1/2001, s. 3–30. (Savela 2001)
- Savela, Ari*: Osakeyhtiölain yhdenvertaisuusperiaate. Defensor Legis N:o 1/2010, s. 3–24. (Savela 2010)
- Savela, Ari*: Osakassopimusten sitovuus ja oikeusvaikutukset. Defensor Legis N:o 4/2013, s. 531–549. (Savela 2013)
- af Schultén, Gerhard*: Osakeyhtiölain kommentaari I. Luvut 1–8. Talentum Oy. 2003. (af Schultén 2003)
- Sillanpää, Matti J. & Koski, Pauli*: Yhtiöoikeus. Alma Talent Fokus. Päivitetty viimeksi 2019. (Sillanpää & Koski 2019)

- Sillanpää, Matti J. & Vahtera, Veikko*: Asunto-osaakeyhtiölaki käytännössä. Alma Talent Oy. 2011. (Sillanpää & Vahtera 2011)
- Siltala, Raimo*: Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen Lakimiesyhdistys Ry. 2003. (Siltala 2003)
- Tuori, Kaarlo*: Oikeuden ratio ja voluntas. Alma Talent Oy. 2007. (Tuori 2007)
- Vahtera, Veikko*: Yhtiöoikeudellisen sääntelyn lokaalisuuden vaikutus sääntelyn pakottavuuteen ja sopimusvapauteen. *Lakimies* 2/2010, s. 160–175. (Vahtera 2010)
- Vahtera, Veikko*: Sopimusajattelun käyttö osakeyhtiöoikeudessa. *Lakimies* 7–8/2012, s. 1048–1069. (Vahtera 2012)
- Vahtera, Veikko*: Asunto-osaakeyhtiön yhtiöjärjestyksen kohtuullistamisen edellytyksistä. Teoksessa Nykänen, Pekka – Urpilainen, Matti & Vahtera, Veikko (toim.): Yritys, omistaja ja verotus. Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Edita Publishing Oy. 2014, s. 401–415. (Vahtera 2014)
- Villa, Seppo*: Onko yhdenvertainen kohtelu aina tasavertaista? *Lakimies* 4/2008, s. 563–581. (Villa 2008)
- Villa, Seppo*: Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 5. painos. Alma Talent Oy. 2018. (Villa 2018)
- Villa, Seppo – Airaksinen, Manne – Bärlund, Johan – Jauhiainen, Jyrki – Kaisanlahti, Timo – Knuts, Märten – Kuoppamäki, Petri – Kymäläinen, Seppo – Mähönen, Jukka – Pihlajarinne, Taina – Raitio, Juha – Rissanen, Kirsti – Viitanen, Klaus & Wilhelmsson, Thomas*: Yritysoikeus. Alma Talent Fokus. Päivitetty viimeksi 2018. (Villa ym. 2018)
- Virolainen, Jyrki*: Åberopsbörda och jämkning av avtalsvillkor. *JFT* 1/2006, s. 187–206. (Virolainen 2006)
- Wilhelmsson, Thomas*: Vakiosopimus ja kohtuuttomat sopimusehdot. 3. painos. Alma Talent Oy. 2008. (Wilhelmsson 2008)
- Wilhelmsson, Thomas & Nybergh, Frey*: Avtal. I verket Bärlund, Johan – Nybergh, Frey & Petrell, Katarina (red.): Finlands civil- och handelsrätt. En introduktion. 4. upplaga. Alma Talent Oy. 2013, s. 257–336. (Wilhelmsson & Nybergh 2013)
- Ämmälä, Tuula*: Hovioikeusratkaisut yleisen sovittelusäännöksen sisällön selkeyttäjinä. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Oikeuskäytäntö oikeuslähteenä. Yksityisoikeudellisia kirjoituksia. Turun yliopisto. 1991, s. 261–313. (Ämmälä 1991)
- Ämmälä, Tuula*: Osakassopimuksen tulkinnasta. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Osakassopimuksesta. Juhlajulkaisu professori Allan Huttusen jäädessä eläkkeelle. Turun yliopisto. 1995, s. 35–85. (Ämmälä 1995)

Ämmälä, Tuula: Heikomman suoja. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Varallisuusosoikeuden kantavat periaatteet. Werner Söderström Lakitieto Oy. 2000, s. 97–109. (Ämmälä 2000)

Virallislähteet

HE 27/1977 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 247/1981 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 218/1994 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 3 ja 4 luvun, varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n, huoneenvuokralain 5§:n ja maanvuokralain 4 §:n muuttamisesta.

HE 109/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 24/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi asunto-osakeyhtiölainsäädännöksi.

NOU 1979:32. Norges offentlige utredninger. Formuerettslig lempningsregel.

SOU 1974:83. Statens offentliga utredningar. Betänkande av Generalklausulutredningen.

Oikeuskäytäntö

KKO 1974 II 16

KKO 1989:35

KKO 1990:148

KKO 1990:171

KKO 1992:196

KKO 1994:95

KKO 1999:42

KKO 2004:18

KKO 2005:122

KKO 2017:71

Muut lähteet

Nasdaq Helsinki Oy. Pörssin säännöt. 2018. (Nasdaq Helsinki Oy 2018)

Suomen Asianajajaliitto. Asianajotoimintaa koskevia säädöksiä ja ohjeita. B 11 Yleiset lupaehtot asianajajan toimen harjoittamiseksi osakeyhtiössä. 2017. (Suomen Asianajajaliitto 2017)

Patentti- ja rekisterihallitus. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. Saatavilla osoitteesta <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html> vierailtu 29.3.2019. (PRH 2019)

Tilastokeskus. Pienet ja keskisuuret yritykset. Saatavilla osoitteesta https://www.stat.fi/meta/kas/pienet_ja_keski.html vierailtu 29.3.2019. (Tilastokeskus 2019)

LYHENTEET

AL	avioliittolaki (234/1929)
AsOYL	asunto-osakeyhtiölaki (1599/2009)
HE	hallituksen esitys
JFT	Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland
KKO	korkein oikeus
KRL	kaupparekisterilaki (129/1979)
KSL	kuluttajansuojalaki (38/1978)
MAL	laki säädettyjen määräaikain laskemisesta (150/1930)
ML	merilaki (674/1994)
NOU	Norges offentlige utredninger
OikTL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929)
OK	oikeudenkäymiskaari (4/1734)
OYL	osakeyhtiölaki (624/2006)
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
SOU	statens offentliga utredningar
VahL	vahingonkorvauslaki (412/1974)
VanhL	laki velan vanhentumisesta (728/2003)
VKL	velkakirjalaki (622/1947)
VOYL	osakeyhtiölaki (734/1978) (kumottu)
vp	valtiopäivät

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaihe

Suomessa on rekisteröityjä osakeyhtiöitä yhteensä 272 084 kappaletta. Osakeyhtiö on kiistatta suosituin yhtiömuoto harjoittaa liiketoimintaa Suomessa.¹ Osakeyhtiö voi olla iso tai pieni² ja sillä saattaa olla paljon omistajia tai vähän. Osakeyhtiö on kenties julkinen tai yksityinen tai listattu tai listaamaton. Nämä olivat vain eräitä esimerkkejä, jotka erottavat osakeyhtiöitä. Lähes kolmensadantuhannen osakeyhtiön joukkoon eroja mahtuu. Näille osakeyhtiöille on kuitenkin yhteistä vähintään yksi asia: niillä kaikilla on oltava yhtiöjärjestys (OYL 2:1.1, 2:2.2 ja 2:3)³.

Voimassa oleva OYL perustuu tahdonvaltaisuuden periaatteelle. Lähtökohtaisesti osakkeenomistajat saavat yhtiöjärjestyksessä vapaasti päättää kuinka yhtiö toimii. Rajoituksena on ainoastaan, että määräykset eivät saa olla pakottavan lainsäädännön tai hyvän tavan vastaisia. Tuon ilmi tutkielmassa, että yhtiöoikeus ja sopimusoikeus ovat lähentyneet toisiaan. Tähän ovat vaikuttaneet erilaiset seikat, esimerkiksi liiketoiminnan kansainvälistyminen. Kehityskulkujen seurauksena on, että osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä on tarpeen tullen mahdollista sovittelua OikTL 36 §:n perusteella.

Lainsäädännössämme ei ole olemassa osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelulle omaa erityissäännöstä. Yhtiöjärjestyksen sovittelun mahdollisuus perustuu mainittuun OikTL:n yleissäännökseen, hallituksen esityksiin, oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen. Hallituksen esityksistä ja oikeuskäytännöstä ei saa juuri muuta apua kuin tiedon siitä, että yhtiöjärjestyksen sovittelu on mahdollista. Valmiita ohjeita sovittelun toteuttamiseksi

¹ PRH 2019.

² Osakeyhtiön kokoa on mahdollista määritellä eri mittareilla, esimerkiksi liikevaihdon tai henkilöstön määrällä. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan ”1. Pienet ja keskisuuret yritykset, jäljempänä ’PK-yritys’, määritellään yrityksiksi, - joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden - joko vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa - tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa - ja jotka täyttävät kohdassa 3 määritellyn perusteen riippumattomuudesta. 2. Kun on tarpeen tehdä ero pienten ja keskisuurten yritysten välillä, ’pieni yritys’ määritellään yritykseksi - jonka palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja jonka - joko vuosiliikevaihto on enintään 10 miljoonaa euroa - tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa - ja joka täyttää kohdassa 3 määritellyn perusteen riippumattomuudesta. 3. Riippumattomia yrityksiä ovat ne yritykset, joiden pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista 25 prosenttia tai enemmän ei ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko PK-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää.” Tilastokeskus 2019.

³ Käytän läpi tutkielman käsitteitä ”osakeyhtiön yhtiöjärjestys”, ”yhtiön yhtiöjärjestys” ja ”yhtiöjärjestys” synonyymeina tarkoittaessani osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä. Jos viittaan johonkin muuhun, esimerkiksi asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen, mainitsen asiasta.

käytännössä ei ole olemassa, vaan ne on etsittävä oikeuskäytännöstä, oikeuskirjallisuudesta sekä mahdollisesti käyttämällä AsOYL:n sovittelusäännöstä analogian lähteenä⁴, järkevyyden rajoissa kuitenkin.

AsOYL 6:36 sisältää asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen kohtuullistamista koskevan säännöksen. Säännös sisältää ne edellytykset, joilla tuomioistuin voi kohtuullistaa asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestystä ja säännös perustuu OikTL 36 §:n pohjalta kehittyneeseen oikeuskäytäntöön.⁵ Asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestys eroaa tavallisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä mm. siten, että asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajilla on yksilöllisiä vastikkeenmaksuvelvollisuuksia ja huoneistojen hallintaoikeuksia.⁶ Tästä huolimatta AsOYL:n sovittelusäännös voi joissain tilanteissa toimia analogian lähteenä sovellettaessa OikTL 36 §:ää osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen.

Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelua koskevan erityissäännöksen puuttuminen herättää tietynasteista epävarmuutta ja jättää avoimia kysymyksiä. Liiketoiminnan harjoittaminen osakeyhtiön muodossa on tärkein taloudellisen tuotannon muoto. Yhtiöjärjestys on puolestaan yksi keskeisimmistä osakeyhtiön toimintaa sääntelevistä normistoista. Varmuus yhtiön toimintaa sääntelevien normien pysyvyydestä edellyttää, että yhtiöjärjestyksen määräysten mahdolliset muutokset ja muutosten edellytykset ymmärretään syvällisesti. Onnistuneen liiketoiminnan harjoittamisessa yhtiöjärjestys voi olla äärimmäisen tärkeä. Tämän vuoksi täytyy selvittää, milloin, miksi, millä perusteilla ja miten yhtiöjärjestyksen määräysten sitovuus on mahdollista murtaa.

1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tämän tutkielman aiheena on osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu OikTL 36 §:n perusteella. Tavoitteena on selvittää, miksi yhtiöjärjestyksen sovittelu on mahdollista ja mihin yhtiöjärjestyksen sovittelu perustuu. Selvitän myös, mitkä asiaan liittyvät seikat ovat epäselviä. Tutkielmassani etsin vastauksia esimerkiksi sellaisiin kysymyksiin kuin: mikä on yhtiöjärjestyksen oikeudellinen luonne? Minkälaisista asioista yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä? Keitä määräykset sitovat? Mikä on yleisen sovittelusäännöksen tarkoitus ja mitä se sisältää? Miten yleinen sovittelusäännös linkittyy yhtiöjärjestykseen ja minkälaisia ovat

⁴ Kolehmainen 2016, s. 115; Hirvonen 2011, s. 39; Aarnio 2006, s. 290.

⁵ Vahtera 2014, s. 401; HE 24/2009 vp, s. 147.

⁶ Vahtera 2014, s. 402.

yhtiöjärjestyksen sovitteluun liittyvät prosessuaaliset kysymykset? Onko menettely suora-
viivaista vai tulkinnanvaraista? Olen keskittynyt tutkielmassani osakeyhtiöihin yleisellä ta-
solla. En ole tehnyt eroa sen suhteen, onko kyse esimerkiksi listatusta vai listaamattomasta
yhtiöstä. Lähtökohtaisesti kaikki tutkielmassa esitetty soveltuu, ainakin teoriassa, kaikkiin
osakeyhtiöihin. Tilanne on käytännössä kuitenkin hyvin erilainen, ja paikoittain tutkielman
eri kohdissa käy ilmi, että tietynlaiset seikat soveltuvat ainoastaan osaan osakeyhtiöistä.

Olen tutkielmassani keskittynyt lähestulkoon pelkästään osakeyhtiöihin ja esimerkiksi
asunto-osakeyhtiöitä käsittelen ainoastaan jossain määrin. Asunto-osakeyhtiöiden yhtiöjär-
jestyksen sovittelua koskee oma erityissäännöksensä, AsOYL 6:36. Tuohon säännökseen
olen viitannut vain paikoittain, silloin kun on vaikuttanut tarpeelliselta vertailla OikTL 36
§:n ja AsOYL 6:36:n sovittelusäännöksiä. Tutkielman ulkopuolelle on rajattu muissa maissa
omaksuttu suhtautuminen yhtiöjärjestyksen sovitteluun. Olen kuitenkin lyhyesti viitannut
ruotsalaiseen oikeuskirjallisuuteen sekä ruotsalaisiin ja norjalaisiin esitöihin.

1.3 Tutkielman metodi, lähteet ja rakenne

Yksi oikeustieteen olennaisimmista osa-alueista on lainoppi eli oikeusdogmatiikka, joka
myös edustaa suurinta osaa oikeustieteellisestä tutkimuksesta. Tämä tutkielma edustaa lain-
opillista tutkimusta, mutta havaittavissa on myös aavistuksen verran oikeusvertailua ja oi-
keushistoriaa. Lainopin luonteen vuoksi lainopillisen metodin valinta kävi helposti aloitta-
essani tämän tutkielman kirjoittamista. Halusin lähestyä käsiteltävää aihetta mahdollisim-
man tehokkaasti ja tuottaa perusteltuja tulkinta-, systematisointi- ja punnintakannanottoja
yhtiöjärjestyksen sovittelua koskevasta oikeudesta.⁷

Lainoppi perustuu voimassa olevan oikeuden tulkintaan ja systematisointiin. Erilaiset oi-
keusnormit asettuvat järjestykseen noudattamalla etusija- ja käyttöjärjestyssääntöjä. Lain-
opin tärkein tehtävä on selvittää, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja miten sitä pitäisi tul-
kita. Tämä tarkoittaa vastaamista käytännön kysymykseen, miten oikeusnormien valossa tu-
lisi toimia, jos tilanne tulisi eteen elävässä elämässä. Oikeusnormit koostuvat oikeussään-
nöistä ja oikeusperiaatteista. Oikeussäännöt ovat luonteeltaan jyrkempiä. Niitä joko nouda-
tetaan tai ei. Oikeusperiaatteet ovat puolestaan pehmeämpiä. Ne saattavat soveltua tilantee-
seen enemmän tai vähemmän riippuen olosuhteista. Oikeusjärjestyksemme ei ole täydellisen

⁷ Kolehmainen 2016, s. 128–129; Husa 2013, s. 27; Husa ym. 2010, s. 19–20; Siltala 2003, s. 150.

selkeä ja aina helposti tulkittavissa. Sen sijaan oikeusjärjestys on sekava ja kaoottinen. Sen vuoksi se tarvitsee systematisointia, jota lainoppi tarjoaa. Systematisoimalla lainoppi pyrkii jäsentämään voimassa olevaa oikeutta luomalla ja kehittämällä oikeudellista käsitejärjestelmää, jonka avulla oikeutta on mahdollista tulkita.⁸

Tutkielmassani käytetystä kirjallisuudesta haluan erityisesti mainita Sakari Helmisen väitöskirjan ”Osakeyhtiön yhtiöjärjestys” vuodelta 2006. Vaikka teoksella on ikää toistakymmentä vuotta, se on perusteellisin eteeni tullut esitys koskien yhtiöjärjestystä yleisesti sekä erityisesti yhtiöjärjestyksen sovittelua. Helmisen väitöskirja on ollut suureksi avuksi tämän tutkielman kirjoittamisessa. Kovin hyödyllisiä ovat olleet myös esimerkiksi Jukka Mähösen ja Seppo Villan asiantuntevat teokset. Valtavirrasta poikkeavaa ajattelua oli virkistävää löytää Petri Mäntysaaren artikkelista⁹ vuodelta 2013 sekä Ari Savelan artikkelista¹⁰ vuodelta 2001.

Tutkielma sisältää kuusi päälukua. Kaikki pääluvut viimeistä lukuun ottamatta sisältävät alalukuja. Johdannon jälkeinen pääluku käsittelee yhtiöjärjestystä: sen oikeudellista luonnetta, sisältöä sekä muita yleisiä seikkoja. Kolmannessa luvussa perehdyn OikTL 36 §:n yleiseen sovittelusäännökseen: mistä se on tullut, mitä sillä tavoitellaan ja miten. Neljäs luku sisältää tutkielman ydinasiaa: yhtiöjärjestyksen sovittelun yleisiä piirteitä sekä erilaisia sovittelupeusteita ja tilanteita. Ydinasiaa jatketaan viidennessä pääluvussa, jonka keskiössä on osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovitteluun liittyviä prosessuaalisia kysymyksiä: miten vaaditaan, kuka voi vaatia ja keneltä ja niin edelleen. Viimeinen pääluku on tutkielman päättävä yhteenveto, jossa tiivistän tutkielmani löydökset sekä pohdin niiden merkityksiä.

⁸ Kolehmainen 2016, s. 114–115; Hirvonen 2011, s. 21–24, 36; Husa ym. 2010, s. 20; Tuori 2007, s. 133–135, 152; Kaisto 2005, s. 343–344, 349; Siltala 2003, s. 137–138, 377–378, 783, 788–789; Aarnio 1989, s. 78–79, 288, 304.

⁹ Mäntysaari 2013b, passim.

¹⁰ Savela 2001, passim.

2 YHTIÖJÄRJESTYS

2.1 Yhtiöjärjestyksen oikeudellinen luonne ja sitovuus

Tämä pääluke jakautuu neljään alalukuun, joista ensimmäisessä käsitellään yhtiöjärjestyksen oikeudellista luonnetta ja sitovuutta. Tarkoituksena on luoda yleiskuva yhtiöjärjestyksestä ja kertoa tiivistetysti mikä yhtiöjärjestys on ja keitä se sitoo. Kolmen ensimmäisen alaluvun lähtökohtana on OYL:n säännökset, mutta säännösten sisällön selvittämisessä ja tulkinnassa turvaudun oikeuskirjallisuuteen. On tavallista, että osakassopimuksilla täydennetään yhtiöjärjestyksen määräyksiä, etenkin pienemmissä yhtiöissä. Tämän vuoksi koin tärkeäksi tarkastella lyhyesti myös osakassopimuksia, joihin tutustutaan viimeisessä alaluvussa.

OYL 2:1.1:n mukaan ”Yhtiön perustamiseksi on laadittava kirjallinen perustamissopimus, jonka kaikki osakkeenomistajat allekirjoittavat.” OYL 2:2.2:n mukaan ”Perustamissopimukseen on otettava tai liitettävä 3 §:ssä tarkoitettu yhtiöjärjestys. – –” Nämä lainkohdat tarkoittavat, että jokaisella osakeyhtiöllä tulee olla yhtiöjärjestys. Vaikka itse yhtiöjärjestys on pakollinen, niin yhtiöjärjestyksen sisältö voi olla lähes minkäläinen hyvänsä, kunhan se ei loukkaa pakottavia säännöksiä tai ole hyvän tavan vastainen. OYL:n tahdonvaltaisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan tätä osakkeenomistajien oikeutta määrätä yhtiön toiminnasta yhtiöjärjestyksessä.¹¹ OYL 1 luku sisältää yhtiöoikeuden keskeiset periaatteet, joista tahdonvaltaisuus on yksi tärkeimmistä.¹² Lainkodan mukaan (OYL 1:9) ”Osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta. Yhtiöjärjestykseen ei voida ottaa määräystä, joka on tämän lain tai muun lain pakottavan säännöksen taikka hyvän tavan vastainen.”

Yhtiöjärjestystä voi luonnehtia osakeyhtiön sisäiseksi ja OYL:n sääntelemäksi normistoksi. Yhtiöjärjestystä tulee noudattaa samalla tavalla kuin OYL:kin, mutta normihierarkkisesti se on OYL:n alapuolella.¹³ OYL:n rakentuessa pitkälle dispositiivisten eli tahdonvaltaisten

¹¹ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat>Yhtiöjärjestyksen rooli; Airaksinen ym. 2018, s. 55–56; Villa 2018, s. 233; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 15, 34; Mähönen & Villa 2015, s. 123; Pönkä 2008b, s. 84; Helminen 2006, VI. Johtopäätökset>5. Yhtiöjärjestyksellisen määräämisvapauden laajuus ja OYL; Samansuuntaisesti myös Ruotsissa, Lundén & Bokelund Svensson 2014, s. 78.

¹² Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yleiset periaatteet; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Yleisten periaatteiden merkitys, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Sopimusoikeudellisia piirteitä; Lautjärvi 2017, s. 78–79; Hoppu & Hoppu 2016, s. 353; Mähönen & Villa 2015, s. 123, 125; Mähönen ym. 2007, s. 24.

¹³ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Yleiset periaatteet>Varallisuus-oikeuden periaatteet>Sääntökollisio; Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys>Sitovuus; Mähönen & Villa 2015, s. 134–135; Kyläkallio ym. 2012, s. 127; Pönkä 2008a, s. 753–754;

säännösten varaan, on yhtiöjärjestyksellä mahdollista ikään kuin jatkaa siitä mihin OYL lopettaa. OYL ja yhtiöjärjestys luovat yhdessä sen normien kokonaisuuden, joiden puitteissa yhtiön on toimittava. OYL sisältää sekä pakottavia että tahdonvaltaisia säännöksiä. Säännösten pakottavuus ilmenee yleensä joko lainkohdan sanamuodosta (esimerkiksi ”ellei muulla laissa tai yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä”) tai luonteesta (yleensä velkojia ja vähemmistöosakkaita koskevat säännökset ovat vähintään puolipakottavia siten, ettei näiden asemaa voida huonontaa, mutta sitä voidaan parantaa).¹⁴

Tahdonvaltaisten säännösten osalta osakkeenomistajat voivat sopimusvapauden mukaisesti vapaasti päättää, miten yhtiöjärjestyksessä suhtaudutaan johonkin yksittäiseen säännökseen vai otetaanko siihen kantaa lainkaan.¹⁵ Jos tahdonvaltaisesta asiasta ei määrätä yhtiöjärjestyksessä, toimii OYL näiden asioiden osalta valmiina toimintamallina tai mallisopimuksena.¹⁶ Osa OYL:n säännöksistä on sellaisia, joita ei voida soveltaa, ellei asiasta ole määrätty yhtiöjärjestyksessä.¹⁷

Yhtiöjärjestys sitoo niin nykyisiä kuin tuleviakin osakkeenomistajia sekä itse yhtiötä.¹⁸ Osakkeenomistajat tulevat sidotuksi yhtiöjärjestykseen omistamalla yhtiön osakkeita. Erilistä liittymistä yhtiöjärjestykseen ei tarvita, vaan yhtiön osakkeiden omistaminen on riittävä ja samalla myös ainoa tapa tulla velvoitetuksi yhtiöjärjestyksen määräyksiin.¹⁹ Yhtiöjärjestyksellä ei ole mahdollista luoda velvoitteita kolmansille osapuolille ilman lain yksiselitteistä valtuutusta. Toisaalta eräin edellytyksin oikeuksien luominen kolmansille onnistuu.²⁰

Pönkä 2008b, s. 40–41; Helminen 2006, II. Yhtiöjärjestyksen asema>3. Yhtiöjärjestys ja osakeyhtiölaki>3.1. Pakottavan sääntelyalueen hahmottaminen>3.1.1. Johdanto, II. Yhtiöjärjestyksen asema>5. Yhtiöjärjestys ja osakassopimus>5.1. Johdanto.

¹⁴ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Pakottavat säännökset; Villa 2018, s. 233; Mähönen ym. 2007, s. 24–25; Helminen 2006, II Yhtiöjärjestyksen asema>3. Yhtiöjärjestys ja osakeyhtiölaki>3.1. Pakottavan sääntelyalueen hahmottaminen>3.1.1. Johdanto, VI. Johtopäätökset>5. Yhtiöjärjestyksellisen määräämisvapauden laajuus ja OYL; af Schultén 2003, s. 16.

¹⁵ Mähönen & Villa 2013, s. 54.

¹⁶ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat>Lain luonne malli- tai vakiosopimuksena; Mähönen & Villa 2015, s. 135.

¹⁷ Villa 2018, s. 232; Hoppu & Hoppu 2016, s. 23; Mähönen & Villa 2013, s. 56; Mähönen & Villa 2010, s. 17; Mähönen ym. 2007, s. 24–25; HE 109/2005 vp, s. 41–42; Samansuuntaisesti myös Ruotsissa, Almlöf 2017, s. 9–11.

¹⁸ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat>Yhtiöjärjestyksen rooli; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 42; Mähönen & Villa 2015, s. 123, 138, 180; Savela 2013, s. 539; Pönkä 2008b, s. 43; Hannula & Kari 2007, s. 13, 16; Lundén & Bokelund Svensson 2014, s. 78.

¹⁹ Airaksinen ym. 2018, s. 74–75; Mähönen & Villa 2013, s. 54; Mähönen & Villa 2010, s. 32–33; Pönkä 2008b, s. 43.

²⁰ Airaksinen ym. 2018, s. 74–75; Helminen 2006, VI. Johtopäätökset>4. Yhtiöjärjestys ja sopimusoikeus>Yhtiöjärjestyksen sitovuuden henkilöllinen ulottuvuus ja määräys kolmannen hyväksi.

Yhtiöjärjestys solmitaan osakkeenomistajien kesken sopimusoikeuden yleisiä periaatteita noudattamalla. Ennen yhtiöjärjestyksen rekisteröintiä yhtiöjärjestykseen sovelletaankin sopimusoikeuden periaatteita sellaisinaan. Rekisteröinnin jälkeen yhtiöjärjestyksen luonne muuttuu, eikä kyse ole enää puhtaasti perinteisen näkemyksen mukaisesta sopimuksesta. Rekisteröinnin tultua voimaan yhtiöjärjestys velvoittaa OYL:ssa tarkoitetulla tavalla.²¹ Rekisteröinti suoritetaan PRH:lle, joka samalla kontrolloi yhtiöjärjestyksen lainmukaisuuden. Yhtiöjärjestyksen tarkoituksenmukaisuuteen PRH ei sen sijaan ota kantaa.²²

Yhtiöjärjestyksen oikeudellinen luonne ei ole helposti määriteltävissä.²³ Yhtiöjärjestyttä voidaan melko yksiselitteisesti luonnehtia sopimukseksi ennen kuin yhtiöjärjestys on rekisteröity, mutta rekisteröinnin jälkeen asia on toisin.²⁴ Yhtiöjärjestys on rekisteröinnin jälkeenkin toisaalta sopimus, johon tietyt sopimusoikeudelliset elementit soveltuvat.²⁵ Yhtiöjärjestys esimerkiksi ilmaisee osakkeenomistajien tahtoa.²⁶ Yhtiöjärjestys solmitaan sopimusvapauden puitteissa ja solmittu yhtiöjärjestys sitoo osapuolia kuten sopimukset yleensäkin (*pacta sunt servanda*).²⁷ Mitä vähemmän yhtiössä on osakkeenomistajia ja mitä harvemmin nämä osakkeenomistajat vaihtuvat, sitä luontevammin yhtiöjärjestys rinnastuu sopimukseen.²⁸

Toisaalta yhtiöjärjestyksessä on myös paljon ”tavallisesta” sopimuksesta poikkeavia ominaisuuksia.²⁹ Yhtiöjärjestys on rekisteröinnin jälkeen julkinen, toisin kuin sopimukset yleensä.³⁰ Sopimukseen sitoutumisen tulee tavallisesti tapahtua nimenomaisesti, mutta yhtiöjärjestyksen sitovuus saavutetaan pelkästään omistamalla yhtiön osakkeita. Sopimuksen

²¹ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 15, 42; Hoppu & Hoppu 2016, s. 351; Mähönen & Villa 2010, s. 33.

²² Saarnilehto & Annola 2018, s. 34; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 15, 279; Hoppu & Hoppu 2016, s. 353; Pönkä 2008b, s. 44. Samansuuntaisesti myös Ruotsissa, Lundén & Bokelund Svensson 2014, s. 78.

²³ Mähönen & Villa 2015, s. 134.

²⁴ Villa 2018, s. 233; Mähönen & Villa 2013, s. 55–56, 68; Mähönen & Villa 2010, s. 17, 33; Pönkä 2008b, s. 41; HE 109/2005 vp, s. 18, 41–42.

²⁵ Mähönen & Villa 2010, s. 32–33; Helminen 2006, VI. Johtopäätökset>4. Yhtiöjärjestys ja sopimusoikeus>Yhtiöjärjestyksen oikeudellinen luonne, VI. Johtopäätökset>4. Yhtiöjärjestys ja sopimusoikeus>Yhtiöjärjestyksen tulkinta.

²⁶ af Sandeberg 2006, s. 41. On kuitenkin hyvä kysyä, missä määrin entisten omistajien laatima yhtiöjärjestys ilmaisee nykyisten omistajien tahtoa.

²⁷ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 27.

²⁸ Airaksinen ym. 2018, s. 56, 74–75; Vahtera 2012, s. 1051.

²⁹ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Sopiminen; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 27; Mähönen & Villa 2010, s. 32–33; Savela 2001, s. 5–6.

³⁰ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 42; Almlöf 2017, s. 12; Mähönen & Villa 2015, s. 139–140; Hannula & Kari 2007, s. 14; Helminen 2006, VI. Johtopäätökset>4. Yhtiöjärjestys ja sopimusoikeus>Yhtiöjärjestys ja osakas-sopimus; Lundén & Bokelund Svensson 2014, s. 144.

muuttaminen edellyttää normaalisti sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan osapuolten yksimielisyyttä, yhtiöjärjestyksen muuttamisessa noudatetaan enemmistöperiaatetta.³¹ Sopimuksesta irtautuminen voi harvemmin tapahtua sopimusosapuolen täysin vapaasta valinnasta ilman toisen osapuolen myötävaikutusta, mutta yhtiöjärjestyksen sitovuudesta vapautuu myymällä yhtiön osakkeet.³² Sopimuksen rikkomisen seuraukset määräytyvät lähtökohteisesti sopimusoikeudellisten periaatteiden pohjalta, kun taas yhtiöjärjestyksen rikkomisen seurauksista säädetään OYL:ssa.³³

”Tavallisista” sopimuksista ei yleensä ole olemassa erityissääntelyä, vaan esimerkiksi sopimusosapuolen vaihtuminen tapahtuu velallisen vaihtoa ja saamisoikeuksien siirtoa koskevien periaatteiden mukaisesti. Sopimusosapuolen vaihtuminen edellyttää sopimussuhteen purkamista osiin. Tällöin voidaan huomata sopimussuhteeseen kuuluvia, vastakkaisiin suuntiin osapuolten välillä kulkevia velvollisuuksia. Jokaisen tällaisen velvollisuuden vaihtumista täytyy selvittää erikseen. Koska saamisoikeuksien siirtämiseen ja velallisen vaihtumiseen soveltuvat periaatteet ja säännöt ovat keskenään erilaisia, voi käydä niin, että sopimusosapuolen asema ei siirrykään kokonaisuudessaan, vaan siirtäjä pysyykin itse sidottuna joihinkin velvoitteisiin.³⁴

Jos erityislainsäädännössä ei ole muuta säädetty, edellyttää sopimusosapuolen vaihtuminen kokonaisuudessaan toisen sopimusosapuolen hyväksyntää. Hyväksynnän puute ei silti ole este sopimusosapuolen omien saamisoikeuksien siirtämiselle, jos saamisoikeudet ovat siirtokelpoisia, eikä siirtoa ole sopimustekstissä kielletty. Siirtokelvottomat saamisoikeudet pysyvät kuitenkin alkuperäisellä sopimusosapuolella ja kyseinen sopimusosapuoli on myös sidottu sopimuksesta johtuviin velvoitteisiinsa toiseen osapuoleen nähden.³⁵ Nämä sopimuksiin yleisesti soveltuvat periaatteet ovat sellaisia, jotka lakiin kirjaamattomina syrjäytyvät sopimustyyppikohtaisen sääntelyn tieltä.³⁶ Yhtiöjärjestyksen määräyksiin velvoittautumisesta tai niiden velvoituksesta eroon pääsemisestä säädetään OYL:ssa. Yhtiöjärjestys on

³¹ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>1. Yritysmuotojen pääpiirteet>Yritysmuotojen vertailua>Enemmistöperiaate ja ”euro ja ääni” -periaate>Enemmistöperiaate; Mähönen & Villa 2015, s. 125; Villa 2008, s. 567; Pönkä 2012, s. 245; Lundén & Bokelund Svensson 2014, s. 144.

³² Airaksinen ym. 2018, s. 74–75.

³³ Airaksinen ym. 2018, s. 74–75; Mähönen & Villa 2013, s. 54; Mähönen & Villa 2010, s. 32–33.

³⁴ Norros 2018, s. 360.

³⁵ Norros 2018, s. 361.

³⁶ Norros 2018, s. 359.

siksi, erona ”tavalliseen sopimukseen”, sopimustyyppikohtaisen sääntelyn alaan kuuluva erityinen sopimus.

Yhtiön johtohenkilön vahingonkorvausvastuusta säädetään OYL 22:1:ssä. Osakeyhtiön hallituksen velvollisuutena on noudattaa yhtiöjärjestystä. Hallitus on vahingonkorvausvastuussa, jos se toimii vastoin yhtiöjärjestystä.³⁷ Yhtiön johdon velvollisuutta noudattaa yhtiöjärjestystä ja lakia korostetaan OYL:ssa käännettyllä näyttötaakalla. Tämä tarkoittaa, että johtohenkilön on näytettävä menettelynsä olleen huolellista vapautuakseen korvausvastuusta.³⁸ Yhtiöjärjestyksen rikkomisesta saattaa olla seurauksena yhtiöoikeudellinen riita-asia tuomioistuimessa. Jos asiasta on otettu määräys esimerkiksi yhtiöjärjestykseen, voidaan asia käsitellä välimiesmenettelyssä. Välimiesmenettely voi perustua myös suoraan OYL:iin tai sopimukseen.³⁹

Tässä alaluvussa on käsitelty yhtiöjärjestyksen yleisiä seikkoja ja pyritty lyhyesti kertomaan mikä yhtiöjärjestys on. Yhtiöjärjestyksen oikeudellista luonnetta käsiteltiin myös. Olennaista yhtiöjärjestyksessä on, keitä se sitoo. Sen olen myös pyrkinyt tuomaan esille. Lyhyesti olen ottanut loppuun yhtiöjärjestyksen rikkomiseen liittyviä seikkoja.

2.2 Pakolliset ja tahdonvaltaiset yhtiöjärjestyksen määräykset

Alkavassa alaluvussa esittelen yhtiöjärjestyksen pakolliset määräykset sekä tahdonvaltaisia määräyksiä. Näiden esittelyllä pyrin näyttämään, miltä yhtiöjärjestyksen oikeudellinen luonne näyttää säädöstasolla.

Edellisessä alaluvussa kävi ilmi, että yhtiöjärjestyksen määräykset perustuvat suurelta osin osakkeenomistajien tahdonvaltaisuudelle. Kaikille yhtiöjärjestyksille on kuitenkin myös yhteistä OYL 2:3.1, jonka mukaan ”Yhtiöjärjestyksessä on aina mainittava yhtiön: 1) toimimi; 2) kotipaikkana oleva Suomen kunta; sekä 3) toimiala.” Tämän lisäksi tilikaudesta on määrättävä joko perustamissopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä (OYL 2:2.2).

³⁷ Hannula ym. 2014, s. 82.

³⁸ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Johdon fidusiaariset velvollisuudet>Tuottamusolettama>Tuottamusolettaman ulottuvuus.

³⁹ Mähönen & Villa 2010, s. 549.

Jokaisen yhtiöjärjestyksen tulee sisältää nämä pakolliset perustiedot sekä mahdollisesti tieto tilikaudesta. Muut määräykset ovat tahdonvaltaisia.⁴⁰ OYL:n olettasäännökset ja luonne mallisääntelynä tai mallisopimuksena mahdollistavat sen, että yhtiöjärjestys voi tarvittaessa olla erittäinkin lyhyt. Käytännössä suuri osa yhtiöjärjestyksistä noudattaa tätä minimilinjaa. Syitä yhtiöjärjestyksen määräysten pitämiseen minimissä voi olla lukuisia.⁴¹ Näihin pakollisiin määräyksiin liittyy kuitenkin myös hieman vapaaehtoisuutta, sillä yhtiöt saavat itse luonnollisesti päättää yhtiöjärjestyksen pakollisten määräysten sisällön.⁴²

OYL:n ja yleisesti osakeyhtiöoikeuden kantavana ideana on tahdonvaltaisuus ja sopimusvapaus. Periaatteessa ainoa rajoitus yhtiöjärjestyksen määräyksille on, etteivät ne saa olla lain tai hyvän tavan vastaisia (OYL 1:9).⁴³ Tämä tarkoittaa, että OYL:n säännöksistä suurin osa on dispositiivisia ja vain välttämätön osa on indispositiivisia eli pakottavia. Tahdonvaltaisten säännösten on tarkoitus toimia eräänlaisena mallisopimuksena tai valmiina pohjana silloin, kun asiasta ei ole määrätty toisin yhtiöjärjestyksessä. OYL:n voi ajatella muodostavan valmiin yhtiöjärjestyksen sellaisissa tilanteissa, joista ei ole määrätty yhtiön omassa yhtiöjärjestyksessä. OYL sisältää myös sellaisia säännöksiä, joiden soveltaminen edellyttää, että asiasta on määrätty yhtiöjärjestyksessä.⁴⁴

Tahdonvaltaisista säännöksistä on mahdollista poiketa yhtiöjärjestyksessä ja pakottavia säännöksiä on puolestaan noudatettava, eli yhtiöjärjestyksessä ei voida määrätä niistä

⁴⁰ Mähönen & Villa 2013, s. 54; Kyläkallio ym. 2012, 128; Helminen 2006, I. Johdanto>1. Tutkimuksen kohde>Yhtiöjärjestyksen määräysten jaottelu.

⁴¹ Ks. Almlöf 2017, passim.

⁴² Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys; Villa 2018, s. 233–234; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Perustaminen>Perustamistoimet>Yhtiöjärjestys>Yhtiöjärjestyksen pakolliset määräykset, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Perustaminen>Perustamistoimet>Yhtiöjärjestys>Määräys yhtiön kotipaikasta; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 34, 42; Vahtera 2012, s. 1051; Mähönen & Villa 2010, s. 29–31, 88.

⁴³ Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus; Airaksinen ym. 2018, s. 55–56, 74; Villa 2018, s. 219–220, 232; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Johdanto>Tahdonvaltaisuus, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Perustaminen>Sopimusperusta; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 14, 28, 34–35; Mähönen & Villa 2015, s. 124; Kyläkallio ym. 2012, s. 134; Mähönen & Villa 2010, s. 16, 88; Pönkä 2008b, s. 49; Mähönen ym. 2007, s. 24–25, 66; HE 109/2005 vp, passim.

⁴⁴ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat>Sopimus liiketoiminnan harjoittamisesta; Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys>Muita yhtiöjärjestyksensä>Muut määräykset; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Corporate Governance>Hallinnon järjestäminen>Osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Määräminen yhtiöjärjestyksessä; Haarmann & Nybergh 2013, s. 407; Mähönen & Villa 2013, s. 54; Mähönen & Villa 2010, s. 88; Mähönen ym. 2007, s. 25, 66; Helminen 2006, I. Johdanto>1. Tutkimuksen kohde>Yhtiöjärjestyksen määräysten jaottelu; Huttunen 1984, s. 19.

poikkeavasti.⁴⁵ Kuulostaa yksinkertaiselta, mutta haasteena on selvittää, mitkä säännökset ovat pakottavia ja mitkä tahdonvaltaisia. Tämä ei aina selviä säännöksestä ensisilmäyksellä. Yksinkertaisimmillaan pakottavuus voi kuitenkin ilmetä säännöksen sanamuodosta. Lainkohta saattaa olla muotoiltu esimerkiksi seuraavasti: ”ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä.” Myös säännöksen tarkoituksesta voi olla mahdollista päätellä, onko kyse pakottavasta säännöksestä. Tyypillisesti velkojia ja vähemmistöosakkeenomistajia suojaavat lainkohdat ovat pakottavia, samoin viranomaisiin kohdistuvia velvollisuuksia koskevat säännökset.⁴⁶ Osa säännöksistä on puolestaan puolipakottavia, eli niiden osalta on mahdollista määrätä osittain toisin yhtiöjärjestyksessä. Tämä käy ilmi esimerkiksi siinä, että velkojien suoja ei saa heikentää, mutta sitä voidaan haluttaessa kyllä parantaa.⁴⁷

Tämän alaluvun tarkoituksena on ollut näyttää, mitä eroa on yhtiöjärjestyksen pakollisilla ja tahdonvaltaisilla määräyksillä ja että tämä ero johtuu OYL:n säännösten pakottavuudesta ja tahdonvaltaisuudesta.

2.3 Yhtiöjärjestyksen määräyksen muutos ja poikkeaminen määräyksestä

Tässä alaluvussa käyn läpi yhtiöjärjestyksen määräyksen muuttamista sekä määräyksestä poikkeamista. Näiden käsittelyllä osoitan, että yhtiöjärjestyksen määräykset sitovuudestaan huolimatta sisältävät myös jonkinasteista joustavuutta.

Lähtökohtaisesti yhtiöjärjestys sitoo edellä mainittuja osapuolia sellaisenaan. Yhtiön toiminnan aikana voi kuitenkin olla tarpeen muuttaa yhtiöjärjestystä. Tämän vuoksi OYL sisältää säännökset yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. Yksimieliset osakkeenomistajat voivat myös

⁴⁵ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Määrääminen yhtiöjärjestyksessä; Pönkä 2008b, s. 49.

⁴⁶ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat>Sopimus liiketoiminnan harjoittamisesta, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakassopimus osakeyhtiössä>Osakassopimusta koskevat keskeiset rajoitukset>Osakeyhtiölain pakottavat säännöt>Pakottava vai tahdonvaltainen; Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Perustaminen>Perustamistoimet>Yhtiöjärjestys>Yhtiöjärjestyksessä voi määrätä toisin, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Corporate Governance>Hallinnon järjestäminen>Osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Pääoman pysyvyys>Lain systematiikka; Immonen & Nuolima 2017, s. 9, 15, 34–35; Hoppu & Hoppu 2016, s. 353; Savela 2013, s. 536; Kyläkallio ym. 2012, s. 134; Vahtera 2012, s. 1060; Mähönen ym. 2007, s. 24–25.

⁴⁷ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakassopimus osakeyhtiössä>Osakassopimusta koskevat keskeiset rajoitukset>Osakeyhtiölain pakottavat säännöt>Pakottava vai tahdonvaltainen; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Corporate Governance>Hallinnon järjestäminen>Osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Määrääminen yhtiöjärjestyksessä; Mähönen & Villa 2013, s. 54; Vahtera 2012, s. 1060; Mähönen & Villa 2010, s. 88–89; Mähönen ym. 2007, s. 23.

ilman yhtiöjärjestyksen muutosta päättää poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksestä. Yhtiöjärjestyksen muuttamisesta säädetään OYL 5:30:ssä. OYL 5:30.1: ”Yhtiöjärjestyksen muuttamisesta päättää yhtiökokous. Päätös on tehtävä OYL 5:27:ssä tarkoitetulla määräenemmistöllä.” OYL 5:27.1: ”Jos päätös on tehtävä määräenemmistöllä, yhtiökokouksen päätökseksi tulee ehdotus, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista.”

Määräenemmistövaatimus tarkoittaa, että yhtiöjärjestyksen muuttamisessa noudatetaan aiemmin mainittua enemmistöperiaatetta. KRL 14.2 § velvoittaa tekemään ilmoituksen yhtiöjärjestyksen muuttamisesta kaupparekisteriin. Muutos astuu voimaan PRH:n tarkastuksen jälkeen, jos PRH hyväksyy rekisteröinnin (OYL 5:30.2). Vaikka PRH yhtiöjärjestyksen rekisteröinnin yhteydessä kontrolloi yhtiöjärjestyksen lainmukaisuutta, niin muutoksen rekisteröinnin yhteydessä rekisteriviranomainen keskittyy ainoastaan muutettavan tai lisättävän määräyksen lainmukaisuuteen.⁴⁸ Jotkut yhtiöjärjestyksen muuttamisen tilanteet ovat sellaisia, että ne saattavat vaatia suostumuksen kaikilta osakkeenomistajilta tai normaalin määräenemmistön lisäksi sellaisten osakkeenomistajien suostumuksen, joiden omistamia osakkeita muutos koskee.⁴⁹ Tällaisia ovat esimerkiksi jo omistettujen osakkeiden vaihdantaa rajoittavien suostumus- ja lunastuslausekkeiden ottaminen yhtiöjärjestykseen (OYL 5:29.1:n 3 kohta).

Mitä pienemmästä yhtiöstä on kysymys, sitä olennaisemmaksi muodostuu yksimielisten osakkeenomistajien mahdollisuus poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksestä sen muuttamisen sijaan.⁵⁰ Poikkeusmahdollisuudesta säädetään OYL 5:15:ssä: ”Asiassa, jonka käsittelyssä ei ole noudatettu menettelyä koskevia tämän lain säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä, saa tehdä päätöksen vain, jos ne osakkeenomistajat, joita laiminlyönti koskee, antavat siihen suostumuksensa.” OYL 5:1.2: ”Osakkeenomistajat voivat 1 momentin estämättä yhtiökoukosta pitämättä yksimielisinä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta. Päätös on kirjattava, päivättävä, numeroitava ja allekirjoitettava. Jos yhtiössä on useampia kuin yksi osakkeenomistaja, vähintään kahden heistä on allekirjoitettava päätös. Kirjattuun päätökseen

⁴⁸ Mähönen & Villa 2015, s. 124; Hannula & Kari 2007, s. 13.

⁴⁹ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 14–15, 41, 79–80; Hoppu & Hoppu 2016, s. 365; Mähönen & Villa 2015, s. 139–140; Hannula ym. 2014, s. 82.

⁵⁰ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat>Yhtiöjärjestyksen rooli; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Sopiminen yksittäistapauksissa; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 70–71; Mähönen & Villa 2015, s. 123; Mähönen ym. 2007, s. 25.

sovelletaan muuten, mitä yhtiökokouksen pöytäkirjasta säädetään.” Tämän yhtiökokousta kevyemmän menettelyn tarkoituksena on yksittäistapauksessa korvata yhtiökokous päätöksentekomekanismina.⁵¹

Tässä alaluvussa olen lyhyesti esitellyt yhtiöjärjestyksen muuttamiseen ja yhtiöjärjestyksestä poikkeamiseen liittyviä seikkoja. Yhtiöjärjestyksen sitovuudesta huolimatta yhtiöjärjestyksen sisältöä ei ole tarkoitettu ikuiseksi tai muuttumattomaksi.

2.4 Yhtiöjärjestyksen suhde osakassopimukseen

Tässä pääluvun viimeisessä alaluvussa avaan hieman osakassopimuksien maailmaa. Yhtiöjärjestys ja osakassopimukset ovat usein tiiviissä yhteydessä toisiinsa, jonka vuoksi koen tarpeelliseksi myös lyhyesti kirjoittaa osakassopimuksista.

OYL:n säännöksissä ei ole mahdollista ottaa huomioon kaikkien osakeyhtiöön liittyvien (luonnollisten tai oikeus-) henkilöiden yksilöllisiä intressejä. Esimerkiksi osakkeenomistajien intressien määrittelemine pelkästään yhtiöjärjestyksen avulla saattaa osoittautua riittämättömäksi. Osakassopimuksella on mahdollista säännellä myös sellaisia asioita, joita ei syystä tai toisesta ole haluttu tai voitu sisällyttää yhtiöjärjestyksen määräyksiin. Osakassopimus voidaan määritellä omistajien väliseksi sopimukseksi, jolla ohjataan osakkaiden oikeuksia ja velvollisuuksia yhtiössä. Jos yhtiö on myös itse liittynyt sopimukseen, voidaan sopimuksella säännellä myös osakkaan ja yhtiön välistä suhdetta. Yhtiöjärjestyksen syntytavasta poiketen, osakassopimus on mahdollista perustaa suullisesti tai joissain tilanteissa jopa konkludenttisesti eli hiljaisesti. Ottaen huomioon osakassopimuksen tarkoituksen ja luonteen, voidaan kirjallista muotoa pitää kuitenkin ainoana suositeltavana muotona.⁵²

Yhtiöjärjestys velvoittaa kaikkia yhtiön nykyisiä ja tulevia osakkeenomistajia sekä itse yhtiötä.⁵³ Osakassopimus sen sijaan velvoittaa ainoastaan kyseisen osakassopimuksen solmineita osakkeenomistajia.⁵⁴ Osakassopimuksia ei myöskään kontrolloida viranomaisen toimesta, toisin kuin yhtiöjärjestyksiä. Osakassopimuksen voimaantulo ei edellytä rekisteröintiä, vaan sopimuksen määräykset määrittävät voimaantulohetken, joka yleensä tapahtuu

⁵¹ Mähönen & Villa 2015, s. 144.

⁵² Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys>Osakassopimus; Hannula & Kari 2007, s. 13.

⁵³ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 42; Pönkä 2008b, s. 43.

⁵⁴ Mähönen & Villa 2015, s. 137; Pönkä 2008b, s. 43.

sopimuksen allekirjoitushetkellä.⁵⁵ Yhtiöjärjestyksen sovittelua käsitellen pääluvussa 4, joten tässä todettakoon vain, että osakassopimusta sovitellaan ja tulkitaan pääsääntöisesti kuten muitakin sopimuksia.⁵⁶ Yhtiöjärjestyksen sovittelu ei sen sijaan ole aivan niin suoraviivaista, koska sopimusoikeudellisten sääntöjen ja periaatteiden soveltuminen yhtiöjärjestykseen ylipäättään on epäselvempää.

Yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen määräyksillä on myös erilainen rooli yhtiön päätöksenteossa. Osakassopimuksia tehdään tyypillisesti esimerkiksi yhtiöissä, joissa osakkeenomistajina on pääomasijoittajia. Tavallisia sopimisen aiheita ovat mm. varojen jako, rahoitus ja yhtiön rakenne, hallinnointi tai liiketoiminnan harjoittaminen, ja joissain tilanteissa osakassopimus on jopa pakollinen⁵⁷. Huolimatta OYL 1:4:ään sisältyvästä osakkeiden luovutettavuuden periaatteesta, osakassopimuksilla voidaan myös kontrolloida (ja tavallisesti kontrolloidaankin) osakkeiden luovuttamista⁵⁸. Osakassopimuksen ei tarvitse olla lukuisia määräyksiä sisältävä pitkä sopimuskokonaisuus, vaan myös lyhyemmät sopimukset jostain OYL:ssa säännellystä tai sääntelemättömästä asiasta, kuten esimerkiksi osakkaiden äänestyskäyttäytymisestä, ovat yhtä lailla osakassopimuksia.⁵⁹

Osakassopimusta voi kuvata joustavammaksi sääntelyvälineeksi kuin yhtiöjärjestystä. Osakassopimus nauttii laajempaa sopimusvapautta kuin yhtiöjärjestys. Eduksi voi luokitella myös sen, että osakassopimuksen voimaantulo ei ole sidottu sopimuksen rekisteröintiin. Osakassopimus ei ole pääsääntöisesti julkinen, vaikka se voikin eräissä tilanteissa sellaiseksi tulla, esimerkiksi itsesääntelynormiston⁶⁰ perusteella.⁶¹

Osakassopimuksella on myös heikompia kohtia. Osakassopimus ei esimerkiksi nauti yhtiöoikeudellista sitovuutta. Yhtiöoikeudellisen sitovuuden puuttuminen tarkoittaa kolmea seikkaa: a) yhtiökokouksen päätöstä ei ole mahdollista moittia sillä perusteella, että osakassopimusta on rikottu; b) osakassopimuksessa sovittujen äänestysmääräysten noudattamatta jättäminen ei ole este yhtiön tekemän päätöksen täytäntöönpanolle, ja c) hallituksen jäsenellä

⁵⁵ Hannula & Kari 2007, s. 13.

⁵⁶ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 45; Pönkä 2008b, s. 40–41.

⁵⁷ ”Asianajotoimintaa harjoittavan osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajien välillä on oltava voimassaoleva osakassopimus –”. Suomen Asianajaliitto 2017, kohta 11.

⁵⁸ Savela 2013, s. 546; Hannula & Kari 2007, s. 16, 119; HE 27/1977 vp, s. 29.

⁵⁹ Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys>Osakassopimus; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 42–43; Hannula & Kari 2007, s. 13–14.

⁶⁰ Nasdaq Helsinki Oy 2018, 2.3.1.1 Sisäpiiritiedon julkistamisvelvollisuus (”yleissäännös”).

⁶¹ Hannula & Kari 2007, s. 14.

ei ole velvollisuutta noudattaa osakassopimuksen määräyksiä päätöksenteossaan, ei edes siinä tilanteessa, jos hän olisi itse osakassopimuksen osapuoli.⁶²

Osakassopimuksen määräykset siis pääsääntöisesti syrjäytyvät yhtiöjärjestysmääräysten tieltä, yhtiöoikeudellisella tasolla. Osakassopimuksen määräykset ovat kuitenkin sopimuksen solmineiden keskinäisissä suhteissa päteviä ja vaikka seurauksia ei yhtiöoikeudellisella tasolla synnykään, niin osakassopimuksen rikkomisella voi silti olla sopimusoikeudellisia seuraamuksia. Lähtökohtana on, että osakassopimus ei sido yhtiötä, ellei myös yhtiö itse ole sopimuksen osapuoli. Osakassopimuksen heikkoudeksi voidaan katsoa myös sen rajoittunut velvoittavuus. Osakassopimus sitoo ainoastaan siihen liittyneitä nykyisiä osakkeenomistajia. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi osakkeen uusi omistaja ei tule automaattisesti sidotuksi osakassopimukseen. Toisesta näkökulmasta myös yhtiöjärjestyksen lunastus- ja suostumuslausekkeilla on mahdollista rajoittaa osakkaiden siirtymistä henkilöille, jotka eivät ole osakassopimuksen osapuolia tai jotka eivät halua siihen liittyä.⁶³

Yhtiöjärjestys ja osakassopimus toimivat yhtiöoikeudellisina sääntelyvälineinä toisiaan täydentävästi, varsinkin pienemmissä pörssin ulkopuolisissa yhtiöissä. Näiden kahden instrumentin vertailu on kaikkein hyödyllisintä silloin, kun molempia käytetään ja etsitään tasapainoa yhtiöjärjestykseen ja osakassopimukseen sijoitettavien määräysten välillä. Kumpakaan on mahdotonta yksiselitteisesti sanoa paremmaksi, koska osakassopimuksella ja yhtiöjärjestyksellä on erilaiset funktiot. Ne toimivat parhaiten oikeanlaisessa tilanteessa oikein käytettyinä. Se, mikä on kaikkein paras yhdistelmä näistä kahdesta instrumentista, riippuu luonnollisesti niiden käyttäjien tarpeista ja tavoitteista. Aina toimivan yhdistelmän löytäminen ei onnistu helposti.⁶⁴

Osakassopimus ja yhtiöjärjestys saattavat sisältää toistensa kanssa päällekkäisiä tai ristiriitaisia määräyksiä. Tällaisessa tilanteessa tavallisesti (yhtiöoikeudellisella tasolla) osakassopimuksen määräykset väistyvät yhtiöjärjestyksen määräysten tieltä. Kuten aiemmin tuli ilmi, osakassopimuksen väistyneet määräykset pätevät silti sopimusosapuolten keskinäisessä

⁶² Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys>Osakassopimus; Pönkä 2008b, s. 43.

⁶³ Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys>Osakassopimus; Immonen & Nuolimaa 2017, s. 42, 45–47; Hannula & Kari 2007, s. 15–16; ks. myös KKO 1994:95.

⁶⁴ Hannula & Kari 2007, s. 16–17.

(sopimusoikeudellisessa) suhteessa.⁶⁵ Kysymys mahdollisuudesta kieltää osakassopimusten solmiminen yhtiöjärjestyksen määräyksellä on epäselvä. Ei ole myöskään selvää, voiko yhtiöjärjestyksellä ulottaa määräysvaltaa osakkeenomistajien välisiin sopimussuhteisiin. Jos tällainen kieltomääräys menisi läpi yhtiöjärjestyksen rekisteröinnin yhteydessä, olisi tuon määräyksen pätevyys kuitenkin kiinni siitä, mitä osakassopimuksella tuossa yksittäistapauksessa tarkoitetaan.

Osakassopimuksen kieltävä yhtiöjärjestyksen määräys käytännössä rajoittaisi osakkeenomistajan hallinnoimisoikeuksia. Esimerkiksi oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja käyttää äänioikeuttaan siellä on sellainen osakkeenomistajan hallinnoimisoikeus, jota säännellään pakottavilla tai ainakin osittain pakottavilla OYL:n säännöksillä. Sen takia yhtiöjärjestyksen määräyksellä tuskin on mahdollista kieltää osakkeenomistajaa käyttämästä hänelle omistamistaan osakkeista johtuvia hallinnoimisoikeuksia parhaaksi katsomallaan tavalla. Joka tapauksessa yleinen osakassopimukset kieltävä yhtiöjärjestyksen määräys rajoittaa liikaa osakkeenomistajan hallinnoimisoikeuksia ja on sen takia pätemätön. Tuollainen määräys olisi todennäköisesti myös liian tulkinnanvarainen ja epäselvä, joka myös johtaa määräyksen pätemättömyyteen^{66, 67}

Osakassopimuksia ei säännellä lain tasolla, eikä se varmasti olekaan tarpeellista. OYL on kuitenkin merkittävin osakassopimuksen taustalla vaikuttavista laeista. Nykyisen OYL:n esitöissä on myös annettu siunaus osakassopimuksien olemassaololle⁶⁸, samoin VOYL:n esitöissä⁶⁹. Osakassopimuksien sääntelemättömyys tarkoittaa, että niiden sisältö voi olla lähes minkäläinen tahansa, kunhan OYL:n ja muiden lakien pakottavia säännöksiä on noudatettu.⁷⁰ Tavallisesti osakassopimus on voimassa niin kauan kuin sopimusosapuolet ovat osakkeenomistajina yhtiössä, kyse on toisin sanoen määräaikaaisuudesta. Myös muunlaiset määräaikaaperusteet ovat mahdollisia, samoin voimaantumoon liittyvät erityisehdot ja lykkäävät ehdot.⁷¹

⁶⁵ Hannula & Kari 2007, s. 31.

⁶⁶ Ks. KKO 2005:122.

⁶⁷ Hannula & Kari 2007, s. 32–33.

⁶⁸ HE 109/2005 vp, s. 102, 129, 204.

⁶⁹ HE 27/1977 vp, s. 29.

⁷⁰ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 42; Savela 2013, s. 549; Hannula & Kari 2007, s. 35–36.

⁷¹ Hannula & Kari 2007, s. 154.

Osakassopimus voi päättyä irtisanomisella tai purkamisella, sopimuskauden päättymisellä, jonkin muun sopimuksen automaattisesti päättävän ehdon perusteella sekä yhtiön purkautumisen tilanteissa. Irtisanominen tulee kyseeseen tyypillisesti ainoastaan sopimuksessa määritellyissä tilanteissa. Määräaikainen osakassopimus päättyy automaattisesti sopimuksessa määritellyn ajankohdan mukaan. Jos osakas luopuu osakkeistaan, päättyy hänen osaltaan myös osakassopimus. Kaikkein rajuimmista tilanteista osakassopimus on mahdollista myös purkaa. Tällöin mennään yleisen sopimusoikeudellisen periaatteen mukaan: jos sopimuksen osapuoli joutuu niin olennaisen sopimusrikkomuksen kohteeksi, ettei häneltä voida kohtuudella edellyttää sopimuksen jatkamista, eikä rikkomuksen korjaaminen tule kyseeseen, on hänellä oikeus purkaa sopimus.⁷²

Tässä alaluvussa on lyhyesti käsitelty osakassopimusten yleisimpiä seikkoja. Paikoin olen pyrkinyt myös tekemään vertailua osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen välillä. Niin osakassopimus kuin yhtiöjärjestyskin sisältävät vahvuuksia ja heikkouksia. Vahvuuksien ja heikkouksien suora vertailu ja niiden perusteella ainoastaan toisen instrumentin valitseminen ei kuitenkaan johda kaikkein hedelmällisimpään lopputulokseen. Järkevintä on hyödyntää tarpeen tullen molempia sopimusmalleja ja pyrkiä löytämään niiden välillä sopiva tasapaino.

⁷² Hannula & Kari 2007, s. 155–157.

3 YLEINEN SOVITTELUSÄÄNNÖS

3.1 Sovittelusäännöksen kehittyminen

Tämän pääluvun sisältö koostuu kolmesta alaluvusta, joista ensimmäisessä käsittelen sovittelusäännöksen kehitystä ja vaiheita nykyiseen muotoonsa. Tavoitteena on näyttää, millaisista olosuhteista yleinen sovittelusäännös sai alkunsa ja kuinka se on kehittynyt nykyiseen malliinsa. Pitkään on kelpuutettu ajatus siitä, että sopimus on saattanut syntyä sellaisissa olosuhteissa, jotka tekevät sopimuksen tosiasiaissa pätemättömäksi. Pätemättömyyteen ei kuitenkaan ole mahdollista vedota kaikissa tilanteissa, esimerkiksi silloin, jos toinen osapuoli on ehtinyt jo täyttää oman osuutensa sopimuksesta.⁷³ Tällöin ratkaisua tilanteeseen voi mahdollisesti hakea sovittelusta.

Sovittelusäännökset eivät ole uusi ilmiö. Sovittelusta on ollut olemassa lainsäädäntöä Suomessa lähes 150 vuoden ajan. Tuolloin merilain (9.6.1873) 166 §:ssä säädettiin pelastuspalkkion sovittelusta. Myöhemmin vastaava lainkohta sisällytettiin alusten yhteentörmäyksestä johtuvasta vahingosta ja pelastuspalkkiosta annetun lain 10.1 §:iin (64/1923). Tänä päivänä tuo säännös löytyy ML 16:3:stä.⁷⁴ Nämä olivat ja ovat sovittelua säänteleviä, rajattuihin tilanteisiin tarkoitettuja erityisiä sovittelusäännöksiä. Vastaavanlaisia erityisiä sovittelusäännöksiä löytyy muidenkin lakien säännöksistä, esimerkiksi VahL 2:1.2:sta tai AL 103b:1:sta.

1920-luvulta eteenpäin sovittelusäännökset alkoivat yleistymään. Erilaisia sovittelusäännöksiä ilmaantui siinä määrin, että oli perusteltua kysyä, onko Suomessa voimassa jokin yleisempi tai yleinen sovittelusäännös, vaikka sellaista ei ollut suoranaisesti säädettykään.⁷⁵ Esimerkiksi ratkaisussa KKO 1974 II 16 korkeimman oikeuden voidaan katsoa olleen sitä mieltä, että jonkinlainen yleinen sovittelusäännös sisältyy oikeuteemme, vaikkakin ilman säädännällisen oikeuden tukea: ”– – katsottiin arpalipussa olevan mainitun ehdon soveltaminen VKL 8 §:n säännös huomioon ottaen ilmeisesti kohtuuttomaksi ja auto velvoitettiin luovutettavaksi A:lle.”⁷⁶

⁷³ Saarnilehto & Annola 2018, s. 168.

⁷⁴ Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Sovittelusäännön kehittämisestä>Pelastuspalkkio; Saarnilehto & Annola 2018, s. 169.

⁷⁵ Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Sovittelusäännön kehittämisestä>Lisää säännöksiä, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Sovittelusäännön kehittämisestä>Yleinen periaate; Saarnilehto & Annola 2018, s. 169–170; Kivimäki & Ylöstalo 1973, s. 405.

⁷⁶ VKL 8 §: ”Velkakirjan kohtuuttoman ehdon sovittelusta on voimassa, mitä varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa on säädetty.”

Pähkäily yleisen sovittelusäännöksen olemassaolosta loppui, kun vuonna 1983 tuli voimaan OikTL:n muutos 956/1982. Muutoksella OikTL:iin lisättiin 36 §, eli nykyinen yleinen sovittelusäännös.⁷⁷ OikTL:n muutoksia 1980-luvun alkupuolella on kutsuttu OikTL:n tärkeimmiksi muutoksiksi.⁷⁸ OikTL 36 §:ää on muutoinkin luonnehdittu periaatteelliselta kannalta erittäin merkittäväksi.⁷⁹ Vuonna 1994 lainmuutos 1260/1994 lisäsi 36 §:ään määräyksen siitä, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen sovitteluun soveltuu KSL.

Voi kysyä, aiheuttaako OikTL 36 § jonkinlaista sopimusten sitovuuden rappeutumista tai sovitellaanko sopimuksia aivan valtoimenaan 36 §:n perusteella. Ainakaan toistaiseksi tällaisesta ei ole tehty havaintoja. Lainvalmistelutyöt, tuomioistuinten ratkaisut sekä oikeuskirjallisuus ovat toimineet yleisen sovittelusäännöksen sisällön tarkempina määrittäjinä. OikTL 36 § ei, kutsumanimestään huolimatta, loppujen lopuksi ole ollut tuomioistuinten ratkaisuissa kovin yleisessä käytössä.⁸⁰

Tässä alaluvussa on käyty läpi yleisen sovittelusäännöksen historiaa ja taustaa. Tavoitteena on ollut auttaa lukijaa ymmärtämään, minkälaisissa olosuhteissa sovittelusäännös on saanut alkunsa ja kuinka se on lopulta kehittynyt nykyiseen muotoonsa.

3.2 Sovittelusäännöksen tarkoitus

Ennen viimeisessä alaluvussa käsiteltävää yleisen sovittelusäännöksen varsinaista sisältöä, pyrin avaamaan sovittelusäännöksen tarkoitusta. Tarkoituksen ja sisällön pitäminen toisistaan erillään on haastavaa ja ne saattavat tässä ja seuraavassa alaluvussa hieman limittyä. Sovittelusäännöksen tarkoituksen avaamisella haluan näyttää, miksi tällainen yleinen sovittelusäännös on säädetty ja mihin sillä pyritään.

Kuten edellisissä alaluvuissa on käynyt ilmi, eivät sopimukset ole aina ja kaikkialla automaattisesti ikuisesti sitovia. Eräitä ilmentymiä tästä ovat OikTL:n pätemättömyysperusteet.⁸¹ Mitä jos sopimukset kuitenkin katsotaan muodollisesti täysin päteviksi? Eikö tällöin ole mitään mahdollisuutta joustaa sopimuksen sitovuudesta, huolimatta olosuhteista? Ennen

⁷⁷ Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Sovittelusäännön kehitymisestä>Yleinen sovittelusääntö; Saarnilehto & Annola 2018, s. 170.

⁷⁸ Kaisto 2015, s. 56–57.

⁷⁹ Kaisto 2015, s. 57; Kaisto & Lohi 2013, s. 75.

⁸⁰ Saarnilehto & Annola 2018, s. 22, 171; Kaisto & Lohi 2013, s. 143.

⁸¹ Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Yleisen sovittelusäännön tarkoituksesta>Sovittelun hyväksyminen; Saarnilehto & Annola 2018, s. 170–171.

yleisen sovittelusäännöksen sisällyttämistä OikTL:iin, lainsäädännössämme oli lukuisia yksittäisiä, erityisiä sovittelusäännöksiä. Vaikka nämä yksittäiset sovittelusäännökset soveltuivatkin vain rajattuihin tilanteisiin, niin sovittelusäännösten suuresta määrästä oli mahdollista tehdä yleistyksiä. Ratkaisusta KKO 1974 II 16 on nähtävissä, että korkein oikeus halusi vahvistaa ”yleisen sovittelusäännöksen” olemassaolon jo 1970-luvulla.

OikTL:n vuonna 1983 voimaan tulleen 36 §:n säätämällä haluttiin tehdä selkeäksi lainsäätäjän kanta sopimusehtojen sovitteluun tai kohtuullistamiseen. Erityisillä sovittelusäännöksillä ei ollut onnistuttu sääntelemään kaikkia mahdollisia sovittelua tarvitsevia tilanteita. Myöskään pakottava sääntely ei ollut onnistunut poistamaan kohtuuttomuutta aiheuttavia tilanteita. Tavoitteena oli pyrkiä estämään sellaisten sopimusehtojen käyttö, jotka ovat kohtuuttomia.⁸²

OikTL 36 §:n sisältämän yleisen sovittelusäännöksen on ajateltu olevan tarkoitettu käytettäväksi sellaisissa oloissa, joissa sopimusosapuolet eivät ole tiedollisten, taidollisten tai taloudellisten seikkojen näkökulmasta toistensa kanssa tasaveroisia. Kuitenkin myös tasaveroisten sopimusosapuolten välillä on mahdollista soveltaa OikTL 36 §:ää. Tällöin on yleensä kyse pitkäkestoisen sopimuksen aikana tapahtuneista olosuhteiden muutoksista.⁸³

OikTL:n sovittelusäännöksellä ei ole tarkoitus pyrkiä puuttumaan sopimusvapauteen siinänsä. Sen sijaan sillä halutaan tarkentaa tai täsmentää sopimuksen sisältöä ja pitää sopimus voimassa.⁸⁴ Sopimustasapainon ylläpidossa on kysymys kohtuusperiaatteesta.⁸⁵ Sopimusten sovittelussa ei ole ideana etsiä mahdollisimman kohtuullista sisältöä sopimukselle, vaan kumota pois kohtuuttomat sopimusehdot.⁸⁶

⁸² Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Yleisen sovittelusäännön tarkoituksesta>Sovittelun hyväksyminen; Saarnilehto & Annola 2018, s. 170; Wilhelmsson & Nybergh 2013, s. 298–299; Pöyhönen 1988, s. 188. Olen tässä tutkielmassa puhunut erityisistä sovittelusäännöksistä ja OikTL:n yleisestä sovittelusäännöksestä. Pöyhönen puhuu näistä termeillä sääntelykohtuus ja sovittelukohtuus, sovittelu-kohtuuden viitattaessa OikTL:n yleiseen sovittelusäännökseen.

⁸³ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Yhdenvertaisuus>Yhdenvertaisuuden sääntelymuodot>Sopimusten sovittelu>Yhdenvertaisuus sovittelussa, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Yhdenvertaisuus>Yhdenvertaisuuden sääntelymuodot>Lojaliteettiperiaate, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Heikomman suoja>Keinot>Jälkikäteinen suoja>Yleinen sovittelusäännös; Saarnilehto & Annola 2018, s. 171; Ämmälä 2000, s. 106–107; Ämmälä 1991, s. 273.

⁸⁴ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Kohtuusperiaate>Kohtuusperiaate ja muut periaatteet.

⁸⁵ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Kohtuusperiaate>Sopimustasapaino.

⁸⁶ Annola 2016, s. 283; Pöyhönen 2003, s. 102.

Aiemmin mainituissa erityisissä sovittelusäännöksissä ollut edellytys kohtuuttomuuden ilmeisyydestä jätettiin pois OikTL 36 §:stä. Tällä tavalla haluttiin madaltaa kynnystä sovittelulle.⁸⁷ OikTL 36 §:n teksti itsessään ei anna selkeää vastausta siihen, milloin sovittelu on käytännössä mahdollista toteuttaa. Yleisen sovittelusäännöksen sisällön selkeyttäjinä toimivat pääasiassa tuomioistuinratkaisut ja oikeuskirjallisuus.⁸⁸

Tässä alaluvussa tavoitteenani on ollut avata OikTL 36 §:n tarkoitusta. Tarkoitukseni on ollut selvittää, miksi yleinen sovittelusäännös on päätetty ottaa mukaan lainsäädäntöön ja mihin sitä tarvitaan.

3.3 Sovittelusäännöksen sisältö

Tässä alaluvussa keskityn yleisen sovittelusäännöksen varsinaiseen sisältöön tarkemmin. Tarkastelu tapahtuu tutustumalla ensin itse säännökseen, jonka jälkeen säännöksen sisällön tulkinta tapahtuu turvautumalla oikeuskirjallisuuteen.

Kuten mainittu, yleinen sovittelusäännös (joskus myös *sovittelusääntö*) eli OikTL 36 §, astui voimaan vuonna 1983. Sovittelusäännös on yleissäännös, joka soveltuu kaikenlaisten oikeustoimien tai sopimusten sovitteluun.⁸⁹ Säännöksen sanamuoto on seuraava:

”Jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan joko sovittaa tai jättää se huomioon ottamatta. Kohtuuttomuutta arvosteltaessa on otettava huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema, oikeustointa tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat. Jos 1 momentissa tarkoitettu ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan sovittaa muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan. Oikeustoimen ehtona pidetään myös vastikkeen määrää koskevaa sitoumusta. Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen kulutushyödykettä koskevan sopimuksen sovitteluun sovelletaan, mitä kuluttajansuojalaissa (38/78) säädetään.”

Sopimusoikeuden kantavat periaatteet ovat sopimusvapauden periaate ja sen vastinparina sopimusten sitovuuden periaate (*pacta sunt servanda*). Koska olemme vapaita päättämään keiden kanssa haluamme tai emme halua solmia sopimuksia ja minkä sisältöisenä tai

⁸⁷ Wilhelmsson 2008, s. 109.

⁸⁸ Kaisto 2015, s. 58.

⁸⁹ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Yhdenvertaisuus>Yhdenvertaisuuden sääntelymuodot>Sopimusten sovittelu>Sovittelukohtuus; Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Sovittelu; Saarnilehto & Annola 2018, s. 16, 172; Määttä 2016, s. 166; Kaisto & Lohi 2013, s. 143; Wilhelmsson 2008, s. 117, 121; Kaisto 2007, s. 68; HE 247/1981 vp, s. 9–10.

muotoisena haluamme sopimuksemme solmia, olemme myös sidottuja tekemiimme sopimukseen.⁹⁰ Sopimus ja sopimuksen ehdot sitovat sopimusosapuolia. Tämä tarkoittaa, ettei sopimusosapuoli voi yksipuolisesti ilman toisen osapuolen suostumusta päättää vetäytyä pätevästä sopimuksesta, eikä olla noudattamatta tai muuttaa sopimusehtoja.

On olemassa kuitenkin tilanteita, joissa sopimusten absoluuttinen sitovuus saattaa muodostua toiselle osapuolelle kohtuuttomaksi.⁹¹ Sopimusosapuoli voi tällöin nostaa kanteen sopimuksen sovitteluksi OikTL 36 §:n perusteella. OikTL:n sovittelusäännös on kuitenkin *aina poikkeus* sopimusten sitovuuden vahvaan pääsääntöön.⁹² On mahdollista katsoa, että OikTL 36 §:n soveltamiselle on yksinkertaistetusti kaksi ehtoa. Ensinnäkin soviteltavan sopimuksen on oltava epätasapainoinen osapuolten välillä. Tämä tarkoittaa, että sopimuksesta johtuvat hyödyt ja haitat eivät jakaudu tasaisesti sopimusosapuolten kesken.⁹³ Tästä ei kuitenkaan tule tehdä sitä johtopäätöstä, että epäedullinen sopimus olisi aina automaattisesti soviteltavissa.⁹⁴

Toinen edellytys sovittelusäännöksen soveltamiselle on, että sopimuksen epätasapaino on peräisin juridisesti olennaisesta häiriöstä. Tällä viitataan sopimuksen ulkopuolisiin seikkoihin. Sopimuksen ulkopuolinen seikka on esimerkiksi se, jos sopimus on syntynyt kohtuuttomissa olosuhteissa. Tällöin on kyse alkuperäisestä kohtuuttomuudesta. Ulkoinen seikka on

⁹⁰ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Sopimuksen sitovuus ja sopimusvapaus>Sopimuksen sitovuus; Saarnilehto & Annola 2018, s. 4, 6, 17, 164; Annola 2016, s. 38, 40–41; Hoppu & Hoppu 2016, s. 80–81; Savela 2013, s. 535; Wilhelmsson 2008, s. 2; Pöyhönen 1988, s. 195; Grönfors & Dotevall 2010, s. 279; Grönfors 1995, s. 17.

⁹¹ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Velvoiteoikeuden säännöt ja kohtuuden vaatimus>Sopimuksen sitovuus; Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Sopimuksen sitovuus, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Kohtuuttomuus; Saarnilehto & Annola 2018, s. 18, 22, 165; Annola 2016, s. 41, 282; Mähönen 2000, s. 109–110.

⁹² Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Kohtuusperiaate, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sopimus on pidettävä>Sääntö; Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Sovittelu; Norros 2018, s. 587; Saarnilehto & Annola 2018, s. 19, 165; Hoppu & Hoppu 2016, s. 81; Määttä 2016, s. 139; Kaisto & Lohi 2013, s. 143; Kaisto 2007, s. 47, 64–65; Karhu 2004, s. 1449–1450; Mähönen 2000, s. 110; Ämmälä 1991, s. 261; Pöyhönen 1988, s. 354; Grönfors 1995, s. 30.

⁹³ Saarnilehto & Annola 2018, s. 22; Pönkä 2008b, s. 425; Pöyhönen 2003, s. 95; Ämmälä 1991, s. 286; Pöyhönen 1988, s. 262; HE 247/1981 vp, s. 14.

⁹⁴ Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Sopimuksen sitovuus, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Kohtuuttomuus; Saarnilehto & Annola 2018, s. 22, 173–174; Hoppu & Hoppu 2016, s. 80–81; Ämmälä 1991, s. 280.

myös, jos olosuhteet ovat muuttuneet yllättävästi, jolloin on kyse jälkikäteisestä kohtuuttomuudesta.⁹⁵

Kohtuuttomuus voi ilmetä kahdella eri tavalla. Sopimuksen ehto joko johtaa kohtuuttomuuteen tai itse ehto on kohtuuton.⁹⁶ Tällaisessa tilanteessa kohtuutonta ehtoa voidaan sovittelaa tai sitten ehtoa ei oteta ollenkaan huomioon. Joskus tällainen menettely voi kuitenkin johtaa siihen, että sopimus ei sovittelussa muodossa ole kohtuullinen tai sopimus muodostuu mahdottomaksi käytännössä toteuttaa. Tuomioistuimella on valta sovittella muitakin sopimuksen osia kuin ainoastaan kohtuutonta ehtoa. Rajuimpana keinona tuomioistuin voi määrätä koko sopimuksen raukeamaan. Sopimuksen raukeamista ei voi kovinkaan usein pitää tarkoituksenmukaisimpana ratkaisuna, vaan sovittelun ideana on pysyttää sopimus voimassa kohtuullisin ehdoin.⁹⁷

Kohtuuttomien ehtojen joukossa on oma erityisryhmänsä, joita kutsutaan tyyppikohtuuttomiksi ehdoiksi. Tällainen tyyppikohtuuttomuus tarkoittaa, että kyseiset ehdot ovat aina kohtuuttomia. Olosuhteet tai sopimuksen tasapainoisuus eivät vaikuta asiaan. Tyyppikohtuuttomia ehtoja ovat esimerkiksi sellaiset sopimusehdot, jotka antavat toiselle osapuolelle oikeuden määrätä yksipuolisesti jostakin sopimuksen kannalta hyvin olennaisesta seikasta. Tällaisia olennaisia seikkoja voivat olla esimerkiksi seuraavat: a) ehto sitoo ostajaa rajoittamattoman ajan, mutta myyjä saa miettiä tarjousta ilman aikarajaa; b) osapuoli saa yksin päättää, onko jokin seikka peruste hinnankorotukselle; c) myyjä saa yksin päättää, onko tavarassa virhe vai ei sekä 4) luotonantaja saa yksin päättää, riittääkö jo annettu vakuus vai vaaditaanko vielä lisää vakuuksia.⁹⁸

⁹⁵ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Sovittelun sopimuksenulkoinen ja -sisäinen puoli; Määttä 2016, s. 159; Kaisto & Lohi 2013, s. 146–147; Pönkä 2008b, s. 426; Wilhelmsson 2008, s. 137; Karhu 2004, s. 1450; Helminen 1995, s. 90; Ämmälä 1991, s. 283.

⁹⁶ Saarnilehto & Annola 2018, s. 174; Kaisto & Lohi 2013, s. 143–144; Kaisto 2007, s. 65; Pöyhönen 2003, s. 95; HE 247/1981 vp, s. 12.

⁹⁷ Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Muut ehdot; Saarnilehto & Annola 2018, s. 176; Hoppu & Hoppu 2016, s. 82; Kaisto & Lohi 2013, s. 146; Wilhelmsson & Nybergh 2013, s. 299–300; Wilhelmsson 2008, s. 113–115; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä; Helminen 1995, s. 90; Ämmälä 1991, s. 298; HE 247/1981 vp, s. 17.

⁹⁸ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Sovittelun sopimuksenulkoinen ja -sisäinen puoli>Sopimuksensisäinen puoli; Saarnilehto & Annola 2018, s. 176–179; Wilhelmsson 2008, s. 158–160; Pöyhönen 2003, s. 94–95; Helminen 1995, s. 89–90; HE 247/1981 vp, s. 14.

Tällaisten ehtojen kohdalla on herännyt kysymys, olisiko OikTL 36 §:n sijaista oikeampi tapa reagoida tyyppikohtuuttomuuteen turvautumalla OikTL:n pätemättömyysperusteisiin.⁹⁹ Jos vertaa äsken mainittuja tyyppikohtuuttomuuden esimerkkejä KSL 4:2–4:n sisältöön, löytyy niistä yhtäläisyyksiä. KSL:ssa puhutaan etukäteen laadituista ehdoista, joiden sisältöön kuluttaja ei ole voinut vaikuttaa. Tällä viitataan käsitykseni mukaan ns. vakioehtoihin. Vakioehdoissa on jotain samaa kuin tyyppikohtuuttomuuden tilanteissa. Molemmissa on kyse siitä, että sopimuksen osapuolista ainoastaan toinen saa jonkinlaista erityistä etua sanelemalla ehdot. Tyyppikohtuuttomuuden tilanteissa tällainen erityinen etu muodostuu siitä, että osapuoli saa yksipuolisesti päättää sopimussuhteen olennaisista seikoista. Vakioehtojen kohdalla on sama juttu. Mikä näitä sitten erottaa?

Tyyppikohtuuttomuuden tilanteissa tietyt ehdot automaattisesti muodostavat perusteen sovittelukanteen nostamiselle, vaikka toinen sopimuskumppani olisi ollut sinänsä läsnä ja mukana sopimusehtojen laadinnassa. Vakioehtojen kohdalla taas käytetyt ehdot ovat lähtökohdaisesti sallittuja, vaikka ne onkin laadittu ilman toisen osapuolen myötävaikutusta, kunhan ne eivät muodosta tyyppikohtuuttomuutta. Erona taitaa olla se, että tyyppikohtuuttomuudessa toisen osapuolen laatimat sopimusehdot voidaan katsoa enemmän tai vähemmän mielivaltaisiksi. Niistä puuttuu yleinen oikeustaju ja ”järki”. Vakioehdot taas ovat ymmärrettävästi sallittuja. Ei ole realistista ajatella, että esimerkiksi verkkokaupassa jokaisen asiakkaan kanssa neuvoteltaisiin yksilölliset sopimusehdot. Eräät yleisesti käytössä olevat sopimusehdot ovat sen verran vakiintuneita, että ne voi aivan hyvin muotoilla vakioehtojen muotoon ilman, että kumpikaan osapuoli siitä kärsii. Erona on, että tyyppikohtuuttomuudessa toinen osapuoli kärsii sopimusehdosta, hyväksyttävien vakioehtojen kohdalla ei.

Hallituksen esityksellä HE 218/1994 yhdenmukaistettiin KSL 4:1.1 saman sisältöiseksi kuin OikTL 36.1 §. Aikaisemmin OikTL:n sovittelusäännös oli soveltunut myös kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiin sopimuksiin. Lainmuutoksen seurauksena KSL sai oman sovittelusäännöksen 4 lukuun, eikä OikTL 36 §:ää voinut enää soveltaa kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin kulutushyödykkeitä koskeviin sopimuksiin. KSL:n sovittelusäännöksen muotoileminen vastaamaan OikTL:n sovittelusäännöstä kertonee lainsäätäjän halusta hyödyntää OikTL:n sovittelusäännöstä koskevaa oikeuskäytäntöä ja tulkintaohjeita myös KSL:n oman sovittelusäännöksen soveltamisalan tilanteissa ja myös toisinpäin.¹⁰⁰

⁹⁹ Kaisto & Lohi 2013, s. 145.

¹⁰⁰ Peltonen & Määttä 2015, s. 254.

Tuomioistuimella on valta merkittävästikin puuttua osapuolten väliseen sopimukseen.¹⁰¹ Tuomioistuimen väliintulo edellyttää kuitenkin, että toinen sopimusosapuolista on nostanut kanteen toimivaltaisessa tuomioistuimessa.¹⁰² Punnitessa sopimusehtojen kohtuullisuutta, joutuu tuomioistuin välttämättä tekemään moraalisia arvioita sopimusehdoista. Sovittelua koskevien ratkaisujen tapauskohtaisuudesta johtuu, että niillä on kohtalaisen matala ennakkopääätösarvo.¹⁰³ OikTL 36 § on pakottavaa oikeutta, eli sopimuksen osapuolen ei ole mahdollista etukäteen pätevästi luopua oikeudestaan vedota sopimuksen mahdolliseen kohtuuttomuuteen.¹⁰⁴

Tässä alaluvussa on avattu OikTL:n sovittelusäännöksen sisältöä. Itse säännöksen sanamuodosta on vaikea tehdä yleistäviä tulkintoja.¹⁰⁵ Tämän vuoksi tukea on pääsääntöisesti haettava myös muista oikeuslähteistä, joiden avulla on mahdollista saada lain sanamuotoa tarkempi kuva OikTL 36 §:n sisällöstä.

¹⁰¹ Wilhelmsson 2008, s. 114.

¹⁰² Saarnilehto & Annola 2018, s. 6; Hoppu & Hoppu 2016, s. 81–82; Wilhelmsson 2008, s. 109.

¹⁰³ Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Sovittelu; Wilhelmsson & Nybergh 2013, s. 299; Wilhelmsson 2008, s. 125; Samuelsson 2011, s. 244–246.

¹⁰⁴ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Oikeustoimen sovittelu; Hoppu & Hoppu 2016, s. 82; Mähönen 2000, s. 112.

¹⁰⁵ Saarnilehto ym. 2019, I Lähtökohdat>3. Siviilioikeuden yleiset periaatteet>Kohtuus>Oikeustoimen sovittelu; Saarnilehto & Annola 2018, s. 172; Kaisto 2007, s. 65; Ämmälä 1991, s. 261; Samuelsson 2011, s. 246; Grönfors & Dotevall 2010, s. 242.

4 YHTIÖJÄRJESTYKSEN SOVITTELU AINEELLISELTA KAN- NALTA

4.1 Yhtiöoikeuden ja sopimusoikeuden lähentyminen

Tämän pääluvun aiheena on osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu OikTL 36 §:n perusteella. Pääluku jakautuu seitsemään alalukuun. Aloitan lyhyesti esittelemällä tässä alaluvussa OYL:n kehityspiirteitä muutaman viime vuosikymmenen aikana. Tarkoituksena on osoittaa, että OYL:n ja sopimusoikeuden välillä on tapahtunut lähentymistä. Tämä lähentyminen vaikuttaa myös siihen, kuinka osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen ja OikTL 36 §:n väliseen suhteeseen tulisi asennoitua.

OYL:n muutoksissa ja uudistuksissa on 1990-luvulta alkaen ollut käynnissä siirtyminen lähemmäksi sopimusoikeutta ja pois pohjoismaisesta traditiosta. Suunta on kohti angloamerikkalaista ja common law -tyylistä sääntelyä.¹⁰⁶ Tässä siirtymässä, jonka voi myös ajatella olevan eräänlainen oikeudellinen siirrännäinen, on runsaasti vaikutteita myös Ruotsista ja Iso-Britanniasta.¹⁰⁷ Vuonna 2006 voimaan tullessa OYL:ssa omaksuttiin selkeästi lähempänä sopimusoikeutta oleva sääntelytapa. Ideana oli pitää säännökset mahdollisimman tahdonvaltaisina ja vain välttämättömistä asioista olisi pakottavia säännöksiä.¹⁰⁸ Vaikka OYL perustuu laajasti sopimusvapauden periaatteelle, niin kuitenkin esimerkiksi velkojia ja vähemmistöosakkeenomistajia suojataan pääsääntöisesti pakottavilla säännöksillä. Tärkeänä pidettiin sitä, että uusi OYL olisi tarpeeksi joustava laki, joka sallii mahdollisimman laajan toimintavapauden yrityksille ja samalla esimerkiksi velkojat ja vähemmistöosakkeenomistajat saavat kuitenkin tarpeeksi suojaa.¹⁰⁹

On esitetty myös näkemys, että sopimusoikeudellinen ajattelutapa istuu huonosti suomalaisen ja ylipäättään mannereurooppalaiseen osakeyhtiöoikeuteen. Tämä johtuu suomalaisen osakeyhtiön taustalla olevasta, saksalaiselta von Gierkeniltä alkunsa saaneelta oikeushenkilöitä koskevasta teoriasta. Teorian mukaan oikeushenkilöt ovat olemassa samalla tavalla

¹⁰⁶ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus; Lautjärvi 2017, s. 75–76; Airaksinen 2013, s. 458; Vahtera 2010, s. 170; Savela 2001, s. 30.

¹⁰⁷ Airaksinen 2016, s. 19; Airaksinen 2013, s. 449–450; Mikkola 2010, s. 816.

¹⁰⁸ Vahtera 2012, s. 1061; Vahtera 2010, s. 171.

¹⁰⁹ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat; Lautjärvi 2017, s. 43; Airaksinen 2016, s. 20; Airaksinen 2013, s. 457; Vahtera 2010, s. 160.

kuin luonnollisetkin henkilöt. Samoin kuin luonnollisilla henkilöillä on elimiä, niin oikeushenkilöilläkin on orgaaneja, esimerkiksi hallitus tai toimitusjohtaja. Niin oikeushenkilöihin kuin luonnollisiin henkilöihin tulee voida soveltaa samoja normeja, koska molemmat ovat olemassa henkilöinä. Teoria on käytössä Manner-Euroopassa, Saksassa sekä Pohjoismaissa.¹¹⁰

Teoria ei sen sijaan ole käytössä common law -maissa, joissa vallitsevana näkemyksenä on von Savignyn teoria, että osakeyhtiö on kuvitteellinen luomus. Sitä ei siis ole olemassa muutoin kuin ihmisten mielissä ja paperilla sopimuksena, esimerkiksi yhtiöjärjestyksen muodossa. Yhtiöllä ei ole elimiä, vaan edustajia. Suomessa osakeyhtiötä ei ole pidetty sopimuksena, eikä Suomi kuulu common law -maihin.¹¹¹ Koska osakeyhtiö on Suomessa itsenäinen oikeushenkilö (OYL 1:2.1), istuu sopimusajattelu huonosti näkemyksemme osakeyhtiöstä.

Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että sopimusten katsotaan olevan tehty yhtiön, eikä sen sidosryhmien kanssa. Toiseksi, koska kukaan ei voi omistaa toista henkilöä, ei kukaan omista osakeyhtiötä, vaan ainoastaan sen osakkeita. Kolmanneksi, osakkeenomistajat eivät omista myöskään yhtiön varoja, vaan niiden jakamisesta säädetään OYL:ssa.¹¹² Syitä osakeyhtiöoikeuden sopimusoikeudellistumiseen on haettu esimerkiksi suomalaisen tutkimuksen ja oikeustieteen puutteista, kielitaidon puutteesta tai suomalaisten oikeustieteellisten tiedekuntien heikosta kyvystä kehitellä yhteiskunnallisia teorioita.¹¹³

Positiivisempia syitä suomalaisen osakeyhtiöoikeuden muuttumiselle sopimusoikeusmyönteisemmäksi ja lähentymiselle kohti common law -maiden osakeyhtiöoikeudellista sääntelyä on esitetty muutamia. Ensinnäkin on voitu ajatella, mitä joustavampi uusi OYL olisi, niin sitä parempi kilpailutekijä se olisi yritysten sijoittautumiselle Suomeen. OYL:sta on haluttu tehdä entistä dynaamisempi laki ottamalla heti lain alkuun mukaan osakeyhtiöoikeudellisia periaatteita.¹¹⁴ Näiden lisäksi 1980-luvulla alkanut ja 2000-luvulla voimistunut siirtyminen

¹¹⁰ Mäntysaari 2013b, s. 118.

¹¹¹ Vrt. Calonijs 1998, s. 402.

¹¹² Mäntysaari 2013a, s. 588.

¹¹³ Mäntysaari 2013b, s. 119–120.

¹¹⁴ Airaksinen 2013, s. 445.

aidosti kilpailluille globaaleille markkinoille on vaikuttanut siihen, että haluttiin parantaa yritysten edellytyksiä toimia menestyksekkäästi.¹¹⁵

Tässä alaluvussa on tutustuttu osakeyhtiöoikeuden piirissä lähivuosikymmeninä tapahtuneisiin muutoksiin ja kehitykseen. Aiheena oli myös osakeyhtiöoikeuden teoreettinen tausta sekä yhtiöoikeuden ja sopimusoikeuden välillä tapahtunut lähentyminen.

4.2 Sovittelun yleiset piirteet

Tämän alaluvun tavoitteena on kertoa yleisesti asioista, jotka liittyvät yhtiöjärjestyksen sovitteluun tai kohtuullistamiseen. Käsittelen esimerkiksi sellaisia asioita, kuten mihin yhtiöjärjestyksen sovittelu perustuu ja mitkä seikat puhuvat sovittelun puolesta tai sitä vastaan.

Suomessa ei ole voimassa olevaa erityislainsäädäntöä, jonka mukaan osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä olisi mahdollista sovitella.¹¹⁶ Sovittelumahdollisuus perustuu OikTL:n yleissäännökseen ja esitöihin, OYL:n esitöihin, oikeuskäytäntöön sekä oikeuskirjallisuuteen.¹¹⁷ Se, ettei yhtiöjärjestyksen sovittelulle ole olemassa omaa erityissäännöstä, merkitsee yhtiöjärjestyksen sovittelukynnyksen olevan korkeammalla kuin mitä se olisi, jos asiasta säädettäisiin suoraan esimerkiksi OYL:ssa.¹¹⁸ Liikesopimuksissa yleisesti voidaan sovittelukynnyksen ajatella olevan jo valmiiksi korkeammalla tasolla kuin ”tavallisissa” sopimuksissa.¹¹⁹ Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen kohtuullistamisessa sovittelukynnyksen voidaan katsoa olevan vielä tätäkin korkeammalla.¹²⁰

Tästä huolimatta yleinen sovittelusäännös on kuitenkin pakottavaa oikeutta, eli osakkeenomistajat eivät voi etukäteen pätevästi luopua oikeudestaan vedota yhtiöjärjestyksen

¹¹⁵ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Lähtökohdat; Lautjärvi 2017, s. 75–76; Airaksinen 2013, s. 448; Vahtera 2012, s. 1061–1061; Vahtera 2010, s. 160–161; HE 109/2005 vp, s. 15–17.

¹¹⁶ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Sovittelu mahdollista; Vahtera 2014, s. 403–404; Mähönen & Villa 2013, s. 68; Mähönen & Villa 2010, s. 19.

¹¹⁷ Airaksinen ym. 2018, s. 57; Pönkä 2015, s. 48; Mähönen & Villa 2015, s. 113, 140–142; Mähönen & Villa 2013, s. 54–55; Pönkä 2012, s. 312; Wilhelmsson 2008, s. 118; af Schultén 2003, s. 59; Savela 2001, s. 4–5; Samoin myös Ruotsissa, Grönfors & Dotevall 2010, s. 39.

¹¹⁸ Kaisto 2015, s. 62; Helminen 2006, VI. Johtopäätökset>4. Yhtiöjärjestys ja sopimusoikeus>Yhtiöjärjestyksen sovittelu.

¹¹⁹ Airaksinen ym. 2018, s. 75–76; Saarnilehto & Annola 2018, s. 19; Hannula & Kari 2007, s. 40; Savela 2001, s. 6.

¹²⁰ Vahtera 2012, s. 1063, 1065.

kohtuuttomuuteen OikTL 36 §:n perusteella.¹²¹ Niin OikTL:n kuin OYL:kin esitöistä käy ilmi, että osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä on mahdollista sovitella OikTL 36 §:n perusteella.¹²² OYL:n esitöissä korostetaan kuitenkin, että *yhtiöjärjestyksen sovittelu voi tulla kyseeseen ainoastaan poikkeuksellisesti* ja niin asia käytännössä onkin.¹²³ Myös oikeuskäytännössä on katsottu, että osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä on mahdollista sovitella OikTL 36 §:n perusteella.¹²⁴ Se, että osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä on mahdollista sovitella ilman minkäänlaista erityissäännöstä OikTL:n yleisellä sovittelusäännöksellä, kertoo siitä, että yhtiöjärjestys on *sopimuksenkaltaisen* suhde osakkeenomistajien välillä. Osakeyhtiön lähentyminen sopimusoikeuteen näkyy myös tässä.¹²⁵

Yhtiöjärjestyksestä on mahdollista sovitella kahdella eri tavalla. Ensinnäkin on mahdollista kohtuullistaa itse lopputulosta, johon yhtiöjärjestyksen määräys johtaa. Toiseksi tuomioistuimien voi kohtuullistaa eli muuttaa itse määräyksen sisältöä. Sovittelu on mahdollista niin alkuperäisen kuin jälkikäteenkin kohtuuttomuuden perusteella.¹²⁶ Lainsäädännössä ei ole annettu suoria vastauksia osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelun prosessuaalisiin kysymyksiin. Yksi mahdollisuus on hakea analogiaa AsOYL:sta.¹²⁷ Pörssissä noteeratun osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu on lähinnä teoreettinen mahdollisuus. Tämä johtuu niistä monista käytännön ongelmista, jotka nousevat esiin pohdittaessa sovittelun mahdollisuutta laajasti omistetun yhtiön kohdalla.¹²⁸

¹²¹ Pönkä 2008b, s. 416; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä.

¹²² HE 247/1981 vp, s. 9–10; HE 109/2005 vp, s. 56, jossa viitataan suoraan ratkaisuihin KKO 1990:171 ja 1999:42. Ks. myös NOU 1979:32, s. 45–46 ja SOU 1974:83, s. 122–123.

¹²³ Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus; Pönkä 2015, s. 280; Mähönen & Villa 2013, s. 55; Mähönen & Villa 2010, s. 542–543; HE 109/2005 vp, s. 41.

¹²⁴ Ratkaisussa KKO 1990:171 katsottiin, että vaikka yhtiöjärjestyksen sovittelu olisi sinänsä mahdollista OikTL 36 §:n perusteella, niin siihen ei tässä tapauksessa ryhdytty. Ratkaisussa 1992:196 osakkeen lunastushintaa koskevaa yhtiöjärjestyksen määräystä soviteltiin. Myös ratkaisussa 1999:42 yhtiöjärjestyksen määräystä muutettiin OikTL 36 §:n perusteella.

¹²⁵ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Sovittelu mahdollista; Mähönen & Villa 2015, s. 140–142; Mähönen & Villa 2013, s. 55; Mähönen ym. 2007, s. 26.

¹²⁶ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Sopiminen>Sovittelu; Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Rahoitus>Vaihdannanrajoituslausekkeet>Lunastuslauseke>Lunastushinnan sovittelu; Mähönen & Villa 2013, s. 54–55, 173–174; Pönkä 2012, s. 135.

¹²⁷ Vahtera 2012, s. 1063–1064.

¹²⁸ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä; Savola 2001, s. 19–20.

Yhtiöjärjestyksen sovittelun voi katsoa olevan yhtiöjärjestyksen sisällöllisen sopimusvapauden rajoittamista.¹²⁹ On esitetty myös sellaisia näkemyksiä, että paras ratkaisu olisi poistaa osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelumahdollisuus kokonaan.¹³⁰ Tämä ei välttämättä ole kuitenkaan paras ratkaisu, koska tällöin vaarana olisi yhtiöjärjestyksen muodostuminen eräänlaiseksi sovitteluvapaaksi vyöhykkeeksi.¹³¹ Vaikka yhtiöjärjestyksen sovittelu on laajalti hyväksytty niin oikeuskirjallisuudessa kuin oikeuskäytännössäkin, on silti olemassa monia seikkoja, jotka puhuvat yhtiöjärjestyksen sovittelua vastaan tai ainakin sovittelun kynnyksen nostamisesta paljon korkeammalle kuin mitä se on tavallisissa sopimuksissa.¹³²

Osakeyhtiön osakkeet ovat tavallisia vaihdannan välineitä ja osakkeita käytetään myös runsaasti vakuutena. Osakkeiden omistamisella on tämän vuoksi usein vaikutusta myös kolmansiin osapuoliin. Tällaiset mutkikkaat oikeussuhteet tekevät sen, että yhtiöjärjestyksen sovittelulla voi olla hyvinkin ennalta arvaamattomia seurauksia ja heijastevaikutuksia kolmansiin osapuoliin.¹³³ Saattaa olla aiheellista kysyä, ottaen huomioon esimerkiksi yhtiöjärjestyksen rekisteröinnin yhteydessä tapahtuvan viranomaisen suorittaman tarkastuksen, OYL 1:7:n sisältämän yhdenvertaisuusperiaatteen sekä osakkeenomistajille kuuluvan yhtiökokouksen päätöksen moiteoikeuden sekä kaikki muutkin oikeussuojakeinot, niin onko tarvetta vielä yhtiöjärjestyksen sovittelullekin?¹³⁴

Kuten yhtiöjärjestyksestä koskevassa osiossa kävi ilmi, on osa yhtiöjärjestyksen piirteistä lähellä perinteisen sopimusoikeuden käsitystä sopimuksesta. Samaan aikaan on kuitenkin joukko seikkoja, jotka erottavat yhtiöjärjestyksen tavallisesta sopimuksesta.¹³⁵ Tästä johtuu, että vaikka yhtiöjärjestyksen sovittelu on mahdollista, niin sovittelukynnys on olennaisesti korkeampi, eikä sovitteluun voida ryhtyä täysin samoin kriteerein kuin tavallisesti

¹²⁹ Mähönen & Villa 2015, s. 142; Vahtera 2012, s. 1062; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä.

¹³⁰ Helminen 2006, II. Yhtiöjärjestyksen asema>5. Yhtiöjärjestys ja osakassopimus>5.1. Johdanto; Savela 2001, s. 3–30.

¹³¹ Pönkä 2012, s. 312.

¹³² Vahtera 2012, s. 1066; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä. ”Tavalliselle” sopimukselle tuskin on olemassa yhtä ja ainoaa määritelmää, mutta tässä tapauksessa tarkoitan sillä sellaista sopimusta, johon voidaan ajatella tavallisten sopimusoikeudellisten periaatteiden ja vakiintuneiden näkemysten soveltuvan sellaisinaan ongelmitta.

¹³³ Airaksinen ym. 2018, s. 57; Vahtera 2012, s. 1065–1066; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä; Savela 2001, s. 7.

¹³⁴ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.2. Sovittelun poikkeuksellisuus; Helminen 1995, s. 93–94.

¹³⁵ Helminen 2006, II. Yhtiöjärjestyksen asema>5. Yhtiöjärjestys ja osakassopimus>5.1. Johdanto; Savela 2001, s. 3.

sopimusten yhteydessä.¹³⁶ OikTL:n tyystin suora soveltaminen yhtiöjärjestykseen aiheuttaisi liian myönteisen suhtautumisen yhtiöjärjestyksen sovitteluun.¹³⁷ Tämä saattaisi heikentää luottamusta yhtiöjärjestysmääräysten pysyvyyteen.

Korkean sovittelukynnyksen myötä myös oikeusvarmuus on korkeammalla tasolla.¹³⁸ Täytyy myös ottaa huomioon, että ainakin teoriassa kaikki osakkeen hyvät ja huonot puolet on jo hinnoiteltu osakkeen myyntihintaan, myös mahdollisesti ongelmalliset yhtiöjärjestyksen määräykset.¹³⁹ Sovitteluperusteeksi ei käy uuden osakkeenomistajan väite, ettei hän ole ollut tietoinen yhtiöjärjestyksen sisällöstä tai että hän ei ole päässyt vaikuttamaan yhtiöjärjestyksen määräyksiin.¹⁴⁰ Osakkeita hankkivalla on velvollisuus tutustua ja olla tietoinen yhtiöjärjestyksen sisällöstä.¹⁴¹ Jos yhtiöjärjestyksen sisältö ei ole mieluinen, niin tuleva osakkeenomistaja voi päättää hankkia jonkin toisen yhtiön osakkeita tai myydä jo omistamansa osakkeet pois.

Mihin sitten tarvitaan yhtiöjärjestyksen sovittelua? On mahdotonta kuvitella ennalta kaikki mahdolliset tilanteet, joissa se voisi tulla kysymykseen. Joskus myös yhtiöoikeudessa tulee eteen tilanteita, joissa voi olla tarvetta kohtuusperiaatteen soveltamiselle. Sopimusten sitovuus on koko sopimusoikeuden vahvimpia lähtökohtia. Kuten minkä tahansa muunkin sopimuksen, myös yhtiöjärjestyksen sovittelu on aina poikkeus pääsääntöön. Poikkeuksellinen sovittelu perustuu kohtuusperiaatteelle, joka on vakiinnuttanut asemansa sopimusoikeudessa.

Aiemmin tämän alaluvun alussa kävi ilmi, että suomalainen osakeyhtiöoikeus on sopimusoikeudellistunut. Tämä näkyy esimerkiksi siten, että sopimusvapauden periaate¹⁴² on vahvasti mukana OYL:ssa. Kun osakeyhtiöoikeus ja sopimusoikeus ovat lähentyneet suhteessa toisiinsa, niin olisiko siitä johdettavissa, että sopimusvapauden lisäksi myös muut sopimusoikeudelliset säännöt ja periaatteet ovat myös tulleet ikään kuin lähemmäksi

¹³⁶ Airaksinen ym. 2018, s. 76; Mähönen & Villa 2015, s. 142; Vahtera 2012, s. 403–404; Savela 2001, s. 6.

¹³⁷ Hannula & Kari 2007, s. 13–14; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.2. Sovittelun poikkeuksellisuus.

¹³⁸ Helminen 2006, VI. Johtopäätökset>4. Yhtiöjärjestys ja sopimusoikeus>Yhtiöjärjestyksen sovittelu; Savela 2001, s. 28–30.

¹³⁹ Airaksinen ym. 2018, s. 57; Vahtera 2012, s. 1065; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä; Savela 2001, s. 11.

¹⁴⁰ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1 Yleistä.

¹⁴¹ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Pääoman pysyvyys>Lain systemaattikka; Vahtera 2012, s. 1065; Savela 2001, s. 12.

¹⁴² Kuten on tullut ilmi, sopimusvapauden vastinparina on luonnollisesti sopimusten sitovuuden periaate.

osakeyhtiöoikeutta? Jos näin on, niin onko mahdollista, että myös sopimusten sovittelu muiden sopimusoikeudellisten instrumenttien tavoin on sovellettavissa esimerkiksi yhtiöjärjestykseen? Sovellettavissahan se on, mutta voisiko eräs oikeutus sille löytyä tästä 1990-luvulla alkaneesta sopimusoikeuden ja osakeyhtiöoikeuden lähentymisestä?¹⁴³ Voi myös olla mahdollista ajatella OikTL 36 §:n soveltamisen yhtiöjärjestykseen olevan eräänlainen oikeuden väärinkäytön kiellon ilmentymä osakeyhtiöoikeudessa.¹⁴⁴

Tässä alaluvussa on käsitelty yleisesti yhtiöjärjestyksen sovitteluun liittyviä piirteitä, mihin sovittelu perustuu sekä sovittelun hyviä ja huonoja puolia. Loppuun olen kirjoittanut omaa pohdintaa OYL:n sopimusoikeuden suhteesta ja vaikutuksesta yhtiöjärjestyksen sovitteluun. Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen lähemmin yksittäisiä perusteita yhtiöjärjestyksen sovittelulle.

4.3 Muutokset olosuhteissa

Tässä alaluvussa käsittelen olosuhteiden muutoksia yhtiöjärjestyksen sovitteluperusteena. Pyrin erottamaan toisistaan yleiset olosuhteiden muutokset osapuolten henkilökohtaisista olosuhteiden muutoksista. Tarkoitukseni on selvittää, missä määrin nämä olosuhteet voivat toimia perusteluna sovittelulle sekä minkälaisia eroja yleisten ja henkilökohtaisten olosuhteiden välillä on. Käsittelen myös lyhyesti AsOYL 6:36:ää vertailukohtana silloin, kun se tuntuu tarkoituksenmukaiselta.

OikTL 36 §:n tarkoittamassa kohtuuttomuudessa voi olla kysymys alkuperäisestä tai jälkikäteisestä kohtuuttomuudesta. Pykälässä mainitut muuttuneet olosuhteet viittaavat jälkikäteiseen kohtuuttomuuteen.¹⁴⁵ Säännöksestä ei sen sijaan käy ilmi, täytyykö olosuhteiden muutosten koskea ikään kuin yleisiä olosuhteita, kuten esimerkiksi yleistä taloudellista tilannetta yhteiskunnassa tai rahanarvon muutoksia, vai tarkoitetaanko olosuhteiden muutoksilla sopimusosapuolten subjektiivisia olosuhteita, kuten esimerkiksi työttömyyttä, sairautta tai muuta vastaavaa seikkaa.

¹⁴³ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Perustaminen>Sopimusperusta>Sovittelu.

¹⁴⁴ Pönkä 2012, s. 313; Linna 2004, s. 622–632.

¹⁴⁵ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Sopiminen>Sovittelu; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Määräminen yhtiöjärjestyksessä; Mähönen & Villa 2015, s. 140–141; Vahtera 2014, s. 403; Vahtera 2012, s. 1062; Mähönen ym. 2007, s. 26.

Osakeyhtiön voi sanoa olevan luonteeltaan tavallaan pitkäkestoinen sopimus. Tyypillisessä tilanteessa osakeyhtiön on ajateltu jatkavan toimintaansa mielellään ikuisesti.¹⁴⁶ Selvää on, että tällaisissa pitkäkestoisissa sopimuksissa tapahtuu vuosien mittaan olosuhteiden muutoksia, olivatpa ne ennakoitavissa tai ei. Se, että jotain epätoivottavaa tapahtuu, ei vielä kuitenkaan tarkoita, että perusteita sovittelulle olisi välttämättä käsillä.¹⁴⁷ Olosuhteiden muutosten tulee olla jollain tavalla poikkeuksellisia ja odottamattomia. Muutoin sopimuksen, myös yhtiöjärjestyksen, idea menettäisi merkityksensä, jos se olisi aina sovittavissa asioiden kulun kääntynyt epäsuotuisaksi jollekin osapuolelle.¹⁴⁸

Samalla tavalla myös AsOYL 6:36:n soveltamisessa jonkin epäsuotuisan tapahtuman ennakoitavuus puhuu kohtuullistamista vastaan. Jos tapahtuma on ollut mahdollista ennakoida osakkeiden hankintahetkellä, on kohtuullistamisen kynnys automaattisesti korkeammalla.¹⁴⁹ Sopimusten sovittelukynnys OikTL 36 §:n perusteella on matalampi kuin asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu AsOYL 6:36:n perusteella. Kuitenkin asunto-osakeyhtiön osakkeiden velvollisuuksien ja oikeuksien monimuotoisuus merkitsee, että juuri osakkeiden erilaisten velvollisuuksien ja oikeuksien vuoksi asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu on tavallisempaa kuin tavallisessa osakeyhtiössä. Esimerkiksi asunto-osakeyhtiöissä on yleisempää kuin osakeyhtiöissä, että rajattuun osakeryhmään kohdistuu virheitä tai olosuhteissa tapahtuu kohtuuttomia ja ennakoimattomia muutoksia.¹⁵⁰

Pitkäkestoisia sopimuksia, kuten yhtiöjärjestyksiä, ei tule arvioida pelkästään sopimuksen solmimisen hetkellä vallinneiden olosuhteiden mukaan. Tällaisen pistenäkökulman sijaan, niin yhtiöjärjestys kuin muutkin sopimukset, tulee nähdä dynaamisena pakettina. Tästä näkökulmasta myös yhtiöjärjestykseen liittyvissä olosuhteissa, yleensä velvollisuuksissa ja oikeuksissa, saattaa tapahtua sellaisia odottamattomia muutoksia, joita on pidettävä yksittäisen osakkeenomistajan näkökulmasta kohtuuttomina. Tätä kutsutaan opiksi muuttuneista olosuhteista.¹⁵¹

¹⁴⁶ Mähönen & Villa 2015, s. 140–141; Vahtera 2014, s. 403.

¹⁴⁷ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä.

¹⁴⁸ Savela 2001, s. 15.

¹⁴⁹ Vahtera 2014, s. 403, 405–406, 411; Sillanpää & Vahtera 2011, s. 170–171; HE 24/2009 vp, s. 147.

¹⁵⁰ Vahtera 2014, s. 404, 414.

¹⁵¹ Saarnilehto ym. 2019, VII Sopimustyypeistä>7. Yhteistoimintasopimukset>Osakeyhtiön sopimusoikeudellinen liityntä>Sopiminen>Sovittelu; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Yleiset periaatteet>Tahdonvaltaisuus>Määräminen yhtiöjärjestyksessä; Mähönen & Villa 2015, s. 140–141; Vahtera 2014, s. 403; Mähönen & Villa 2013, s. 54–55; Vahtera 2012, s. 1062; Mähönen ym. 2007, s. 26; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä.

OikTL:n hallituksen esityksessä puhutaan olosuhteiden muutoksista sekä yllättävistä muutoksista.¹⁵² Missään kohtaa ei kuitenkaan ole täsmennetty, minkälaisista tai kenen olosuhteista on kysymys. Tämän voi tulkita siten, ettei lainsäätäjä ole halunnut lyödä lukkoon, että vain tietynlaiset olosuhteet olisivat soviteltavissa. OYL:n esitöissä ei ole puhetta olosuhteista lainkaan. Siellä mainitaan ainoastaan, että poikkeukselliset yhtiöjärjestyksen määräykset ovat soviteltavissa.¹⁵³ Lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää sitä, että olosuhteiden muutosten tulisi objektiivisesti arvioiden olla sellaisia, että niitä voidaan tasapainottaa sovitte-
lulla.¹⁵⁴

Osapuolten henkilökohtaisiin eli subjektiivisiin olosuhteiden muutoksiin on suhtauduttava varovaisemmin. Niille ei tulisi varsinkaan yhtiöoikeudellisissa asioissa antaa yhtä suurta painoarvoa kuin objektiivisesti arvioiden muuttuneille olosuhteille. Etenkin, jos olosuhteiden muutos on ollut jollakin tavalla ennakoitavissa, tulisi sovittelusta pidättäytyä.¹⁵⁵ Pääsääntöisesti henkilökohtaisille olosuhteille, kuten velkaantumiselle, työttömyydelle tai sairaudelle, ei tule antaa merkitystä yhtiöjärjestyksen sovitteluperusteena.¹⁵⁶ Samaa koskee myös asunto-osakeyhtiöiden yhtiöjärjestyksen kohtuullistamista.¹⁵⁷

Tässä alaluvussa on tehty eroa objektiivisten ja subjektiivisten olosuhteiden merkitykselle yhtiöjärjestyksen sovittelussa. Hallituksen esityksessä tästä asiasta ei löytynyt mainintoja. Oikeuskirjallisuudessa esitettyjen näkökulmien perusteella vaikuttaa siltä, ettei osapuolen subjektiivisille olosuhteille tulisi antaa merkitystä yhtiöjärjestyksen sovitteluperusteena. Muuttuneita olosuhteita tulee arvioida objektiivisesta näkökulmasta.

4.4 Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen

Tässä alaluvussa on tarkoituksena pohtia, onko yhtiökokouksen yhtiöjärjestyksen määräystä koskevan päätöksen sovittelu mahdollista OikTL 36 §:n perusteella.

¹⁵² HE 247/1981 vp, s. 4, 6, 10, 15.

¹⁵³ HE 109/2005 vp, s. 41.

¹⁵⁴ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.2. Sovittelun poikkeuksellisuus.

¹⁵⁵ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.3. Määräaikainen yhtiösuhteiden ja olosuhteiden muutos.

¹⁵⁶ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.6. Subjektiiviset seikat; Savela 2001, s. 21; Helminen 1995, s. 95.

¹⁵⁷ Vahtera 2014, s. 405; Sillanpää & Vahtera 2011, s. 170; HE 24/2009 vp, s. 147.

Osakeyhtiön osakkeenomistajalla on mahdollisuus moittia yhtiökokouksen päätöstä OYL 21:1:n perusteella. Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen tarkoittaa, että yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyys pyritään saamaan kanteella voimaan.¹⁵⁸ Pätemättömyyden voimaan saattaminen edellyttää, että yhtiökokouksen päätöstä on moitittava kolmen kuukauden määräajassa tai muutoin päätöksestä tulee pätevä.¹⁵⁹

Lain tekstiä lukemalla vaikuttaa siltä, että osakkeenomistaja ei voi nostaa yhtiöjärjestyksen määräystä koskevaa yhtiökokouksen päätöstä vastaan ajettavaa moitekantetta pelkästään OikTL 36 §:ään perustuen. Tämä johtuu siitä, että vaikka päätös olisi yleisen sovittelusäännöksen vastainen, niin se ei kuitenkaan välttämättä ole OYL:n tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Edellytys moitekanteen nostamiselle siis lähtökohtaisesti puuttuu. Asiasta on esitetty myös erilaisia näkemyksiä.¹⁶⁰

Kun osakkeenomistajan kolmen kuukauden määräaika moitekanteen nostamiseksi on kulu-
nut umpeen, ei yhtiökokouksen päätöstä ole mahdollista enää moittia (OYL 21:1).¹⁶¹ Mikäli yhtiöjärjestyksen määräystä koskeva päätös kuitenkin myöhemmin osoittautuu (jälkikäteen kohtuuttomuus) osakkeenomistajalle kohtuuttomaksi, on hänellä OikTL 36 §:n perusteella mahdollisuus nostaa kanne yhtiöjärjestyksen sovitteluksi.¹⁶²

Jos kuitenkin ollaan tilanteessa, jossa yhtiökokous on tehnyt yhtiöjärjestyksestä koskevan päätöksen, joka on kohtuuton osakkeenomistajalle (alkuperäinen kohtuuttomuus), ei hän voi vallitsevan näkemyksen mukaan turvautua OikTL:n yleiseen sovittelusäännökseen. Tällöin osakkeenomistajan on noudatettava OYL 21 luvun säännöksiä moitekanteen nostamisessa.¹⁶³ OYL 1:7:n mukaan: ”Kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja tai hallintoneuvosto ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan

¹⁵⁸ Sillanpää & Koski 2019, 16. Oikeussuojakeinot ja vastuukysymykset; Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Corporate Governance>Päätösten moittiminen>Moitekante; Hoppu & Hoppu 2016, s. 365–366; Mähönen & Villa 2010, s. 298; HE 109/2005 vp, s. 191.

¹⁵⁹ Immonen & Nuolimaa 2017, s. 92; Mähönen ym. 2007, s. 278.

¹⁶⁰ Pönkä 2013b, s. 484; Mähönen & Villa 2010, s. 300; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.5. Kohtuuttomuus moiteperusteena. Vrt. Pönkä 2012, s. 152 ja siellä mainitut lähteet.

¹⁶¹ Mähönen & Villa 2010, s. 300; HE 109/2005 vp, s. 191–192.

¹⁶² Pönkä 2012, s. 272; Helminen 1995, s. 94.

¹⁶³ Mähönen & Villa 2012, s. 293.

osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.”

Jos yhtiöjärjestystä koskeva päätös on kohtuuton osakkeenomistajan kannalta, eikä hän voi turvautua OikTL 36 §:ään, niin hänen on silloin mahdollista OYL 1:7:n perusteella nostaa kanne yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesta menettelystä.¹⁶⁴ Silloin yhtiöjärjestysmääräyksen arvioinnissa täytyy punnita, aiheuttaako määräyksen soveltaminen yhdenvertaisuussäännöksessä mainittua epäoikeutettua etua osakkeenomistajalle tai jollekin muulle yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.¹⁶⁵

Lähtökohtana on moitekanteen tultua vireille, että yhtiöllä itsellään on näyttötaakka toimiansa lainmukaisuudesta.¹⁶⁶ Toimitusjohtajalla, hallituksen jäsenellä tai hallintoneuvoston jäsenellä ei ole mahdollisuutta moittia yhtiökokouksen päätöstä, vaan moiteoikeus on varattu ainoastaan osakkeenomistajille. Moitekanteen menestyminen edellyttää, ettei osakkeenomistaja ole hyväksynyt yhtiökokouksen tekemää päätöstä.¹⁶⁷ Kanteen vastaajana toimii aina yhtiö, eikä esimerkiksi päätöksessä mukana olleet osakkeenomistajat (OYL 21:1).¹⁶⁸ Osakkeenomistajalla on oikeus moitekanteeseen, vaikka hän ei olisi ollut yhtiökokouksessa paikalla.¹⁶⁹

Monet OYL:n säännökset, esimerkiksi päätöksentekojärjestystä koskevat, on säädetty alun perin osakkeenomistajien suojaksi. Sen vuoksi osakkeenomistajalta edellytetään toimia päätöksen pätevyuden estämiseksi. Ilman osakkeenomistajan aktiivista otetta jää päätös pysyväksi.¹⁷⁰ Yhtiökokouksen päätöksen pätemättömäksi julistanut tuomio tai tuomio, jolla päätöstä on muutettu, sitoo myös sellaisia osakkeenomistajia, jotka eivät ole olleet mukana kanteessa (OYL 21:4.2). Ero yhtiöjärjestyksen sovittelua koskevaan kanteeseen on se, että

¹⁶⁴ Haarmann & Nybergh, s. 411.

¹⁶⁵ Pönkä 2012, s. 240; HE 109/2005 vp, s. 37.

¹⁶⁶ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Corporate Governance>Päätösten moittiminen>Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen>Edellytykset; HE 109/2005 vp, s. 191.

¹⁶⁷ Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Corporate Governance>Päätösten moittiminen>Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen>Osakkeenomistajan oikeus; Mähönen & Villa 2010, s. 298–299; HE 109/2005 vp, s. 191.

¹⁶⁸ Airaksinen ym. 2010, s. 732.

¹⁶⁹ Sillanpää & Koski 2019, 16. Oikeussuojakeinot ja vastuukysymykset>Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen>Moitteenvaarainen päätös>Moiteoikeus; Haarmann & Nybergh 2013, s. 411.

¹⁷⁰ Saarnilehto & Annola 2018, s. 35.

yhtiöjärjestyksen sovittelukanne puolestaan sitoo pelkästään sovittelukanteen osapuolia, eli yhtiötä ja osakkeenomistajaa.¹⁷¹

AsOYL:n sovittelusäännöksen mukaan osakkeenomistaja (eräissä tapauksissa myös hallitus) voi nostaa kanteen yhtiöjärjestyksen kohtuullistamiseksi, jos yhtiöjärjestykseen sisältyy kohtuuttomuuteen johtava määräys. Edellytyksenä on, että yhtiökokous on hylännyt ehdotuksen kohtuuttomuuden poistamisesta tai sellaista päätöstä ei ole tehty lainkaan tai kohtuuttomuuden poistamiseen edellytettyä osakkaan lupaa ei ole saatu määräajassa siitä, kun ehdotus olisi tullut käsitellä yhtiökokouksessa (AsOYL 6:36.1 ja 6:36.2).

Samankaltaisen säännöksen voisi muotoilla eräin muutoxin esimerkiksi OYL 21 lukuun. Asunto-osakeyhtiössä kanne nostetaan yhtiöjärjestyksen muuttamista vastustaneita osakkeenomistajia vastaan tai niitä osakkeenomistajia vastaan, jotka eivät ole antaneet suostumustaan muutokseen (AsOYL 6:36.5). Tällainen lähestymistapa ei kuitenkaan vaikuta toimivalta osakeyhtiössä, varsinkaan jos kyse on yhtiöstä, jonka omistusperusta on levinnyt laajalle. OYL lähteekin siitä, että yhtiökokouksen päätöstä moititaan itse yhtiötä vastaan ajettavalla kanteella (OYL 21:1.1). AsOYL:n mukainen osakkeenomistajiin kohdistetun kanteen lähestymistavan voisi kuvitella mahdollisesti toimivan lähinnä sellaisissa yhtiöissä, joissa on ainoastaan vähän osakkeenomistajia.

Tässä alaluvussa selvitettiin mahdollisuutta moittia yhtiökokouksen yhtiöjärjestyksen määräystä koskevaa päätöstä OikTL 36 §:n perusteella. Kävi ilmi, että se ei taida olla mahdollista. Samaan lopputulokseen on kuitenkin mahdollista pyrkiä nostamalla määräajassa kanne, jonka moiteperusteena on OYL 1:7:n yhdenvertaisuusperiaate.

4.5 Lunastuslausekkeen sovittelu

Tässä alaluvussa on käsitelty osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen määräyksessä määritellyn osakkeen lunastuslausekkeen sovittelu. Tarkoituksena on tutustua siihen, minkälaisen perusteen osakkeen lunastuslauseke saattaa synnyttää lunastuslauseketta koskevalle yhtiöjärjestyksen määräyksen sovittelulle.

¹⁷¹ Mähönen & Villa 2010, s. 310.

Toisin kuin nykyisin, aikaisemmassa VOYL:ssa oli erityinen säännös lunastuslausekkeen lunastushinnan sovittelusta. Säännös oli rajattu koskemaan ainoastaan itse lunastushintaa, eikä säännös koskenut muita lunastuslausekkeeseen mahdollisesti sisältyviä määräyksiä. Tarkoituksena oli pitää säännöksen soveltamisala rajattuna, jotta välttyttäisiin turhilta oikeudenkäynneiltä ja epävarmuudelta. Tuolloisessa VOYL:ssa ei ollut muita yhtiöjärjestyksen määräyksiä koskevia sovittelusäännöksiä.¹⁷²

Nykyisin osakkeen lunastuslausekkeesta säädetään OYL 3:7:ssä. Voimassa olevassa OYL:ssa ei säädetä enää erikseen lunastushinnan sovittelusta tai minkään muunkaan yhtiöjärjestysmääräyksen sovittelusta. Tämä johtuu vuonna 1983 voimaan tulleesta OikTL 36 §:stä, joka edellä todetulla tavalla on vakiinnuttanut käyttökelpoisuutensa myös osakeyhtiöoikeudessa ja yhtiöjärjestyksen sovittelussa. Sovittelu on mahdollista niin alkuperäisen kuin jälkikäteisenkin kohtuuttomuuden perusteella.¹⁷³ Kuitenkin OikTL:n yleisen sovittelusäännöksen laajasta käyttökelpoisuudesta huolimatta esimerkiksi AsOYL sisältää sekä oman säännöksen osakkeen lunastushinnan sovittelusta (AsOYL 2:5.7) että yhtiöjärjestyksestä yleisesti koskevan sovittelusäännöksen (AsOYL 6:36).

Asunto-osakeyhtiöissä tyypillisesti yhtiöjärjestyksien lunastuslausekkeet ovat olleet enemmän alttiita sovittelulle kuin muut yhtiöjärjestyksen määräykset.¹⁷⁴ Erillinen lunastuslauseketta koskeva sovittelusäännös (AsOYL 2:5.7) on haluttu sisällyttää AsOYL:iin yleisen sovittelusäännöksen (AsOYL 6:36) lisäksi, koska ”Erytysäännöksen säilyttäminen asunto-osakeyhtiölaissa on tarpeen selvyuden vuoksi, koska lain 6 luvun 36 §:ssä säädetään erikseen yhtiöjärjestyksen määräyksen sovittelusta.”¹⁷⁵

Minkälaista selkeyttä kyseinen ratkaisu tuo? Esimerkiksi OYL:ssa päädyttiin päinvastaiseen ratkaisuun, koska erityissäännökselle ei nähty olevan tarvetta OikTL 36 §:n olemassaolon vuoksi. Voi olla mahdollista, että asunto-osakeyhtiöissä lunastuslausekkeen lunastushinnan suuruutta koskevat kanteet muodostavat niin suuren osan sovittelukanteista, että lainsäätäjä on halunnut säätää erikseen näihin tilanteisiin soveltuvan lainkohdan. Lähtökohtaisesti kielteisen suhtautumisen (asunto-osakeyhtiön) yhtiöjärjestyksen sovitteluun voi katsoa johtuvan

¹⁷² Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.1. Yleistä.

¹⁷³ Mähönen & Villa 2012, s. 208–209.

¹⁷⁴ Vahtera 2014, s. 411.

¹⁷⁵ HE 24/2009 vp, s. 68.

siitä, että sovittelulla on merkittäviä heijastevaikutuksia kolmansiin osapuoliin. Lunastuslausekkeet puolestaan ovat luonteeltaan sellaisia, että ne vaikuttavat lähtökohtaisesti pelkääntään lunastajaan, siirronsaajaan ja joskus osakkeen luovuttajaan. Tämän vuoksi sovittelukynnyksen voi ajatella olevan matalammalla lunastuslauseketta koskevissa tilanteissa kuin muissa yhtiöjärjestyksen määräyksiä koskevissa sovittelukanteissa.¹⁷⁶

Kuten on käynyt ilmi, uudella omistajalla on velvollisuus tutustua yhtiöjärjestyksen sisältöön. Tämä johtaa siihen, että uuden omistajan huomattua seuraannon jälkeen jonkin kohtuuttomuuden yhtiöjärjestyksen määräyksessä, tulee hänen mahdollisesti nostamaansa sovittelukanteeseen asennoitua lähtökohtaisesti torjuvasti. Käytännössä suurin osa yhtiöjärjestyksen sovittelua koskevista kanteista liittyy lunastuslausekkeen lunastushintaa koskeviin kohtuuttomuusväitteisiin.¹⁷⁷

Edellisessä kappaleessa mainitulla tavalla asunto-osakeyhtiöiden yhtiöjärjestyksien lunastuslausekkeiden kohtuullistamisella on kuitenkin vähemmän heijastevaikutuksia kolmansiin osapuoliin kuin muiden yhtiöjärjestyksen määräyksien kohtuullistamisessa. Todennäköisesti sama pätee myös tavallisten osakeyhtiöiden kohdalla. Siksi lunastuslausekkeisiin liittyvissä tilanteissa osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovitteluun ei ole välttämättä tarvetta suhtautua yhtä kielteisesti kuin muiden määräysten sovittelun yhteydessä.

Yhtä kaikki, lunastushintaa koskevaa määräystä on mahdollista sovittaa samoin kuin muitakin yhtiöjärjestyksen määräyksiä, todennäköisesti jopa matalammalla kynnyksellä. Edellytyksenä on kuitenkin se, että määräys on kohtuuton osakkeenomistajan kannalta. Yleensä kohtuuttomuus ilmenee lunastushinnan suuruudessa.¹⁷⁸ Myös OYL 1:7:n mukaiseen yhdenvertaisuusperiaatteeseen vetoaminen on mahdollista edellä selostetulla tavalla.¹⁷⁹ Lunastushintana on pidettävä osakkeen käypää hintaa. Vastikkeellisissa saannoissa käypänä hintana on yleensä sopimusosapuolten sopima hinta, ellei osoiteta käyvän hinnan eroavan osapuolten sopimasta (OYL 3:7.2:n 3 kohta).¹⁸⁰ Tämä on OYL:n tahdonvaltainen olettasäännös,

¹⁷⁶ Vahtera 2014, s. 411–412.

¹⁷⁷ Airaksinen ym. 2018, s. 57, 76; Pönkä 2015, s. 391–392; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.4. Lyhyesti lunastushinnan sovittelusta erityisseuraannossa.

¹⁷⁸ Sillanpää & Koski 2019, 5. Osakkeet>Vaihdanta ja lunastaminen>Lunastuslauseke>Riidat; Mähönen & Villa 2012, s. 208; Wilhelmsson 2008.

¹⁷⁹ Pönkä 2015, s. 118, 124, 277, 391–392.

¹⁸⁰ HE 109/2005 vp, s. 55.

josta on mahdollista määrätä toisin yhtiöjärjestyksessä itse lunastushinnan suhteen tai sen määräytymisen perusteista.¹⁸¹

Tässä alaluvussa on käsitelty useimmin yhtiöjärjestyksen määräyksen sovittelukohteena olevaa lunastuslauseketta eli käytännössä lunastushintaa. Erityiset sovittelusäännökset ovat kumottu, ja nykyisin myös lunastuslausekkeisiin sovelletaan OikTL 36 §:ää.

4.6 Määräyksen alkuperäinen tarkoitus

Nyt alkavassa alaluvussa on tarkoituksena miettiä sitä, minkälainen arvo tulisi antaa yhtiöjärjestyksen määräyksen alkuperäiselle tarkoitukselle yhtiöjärjestyksen sovittelussa.

Sopimusten sovittelussa on normaalitilanteessa mahdollista hakea tukea sopimusosapuolten alkuperäisestä tarkoituksesta sopimusta solmittaessa. Asia ei ole näin yksinkertaista yhtiöoikeudellisissa suhteissa, varsinkaan puhuttaessa osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen määräyksistä.¹⁸² Tavallisissa sopimuksissa sopimusosapuolet eivät yleensä vaihdu yhtä tiheään tahtiin kuin osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen osapuolet saattavat vaihtua. Pienessä (vähän osakkeenomistajia) ja nuoressa yhtiössä saattaa olla hyvin mahdollista, että osakkeenomistaja saa selvitettyä yhtiöjärjestyksen määräyksen muotoilleen henkilön/henkilöiden alkuperäisen tarkoituksen. Kuitenkin mitä suuremmasta ja vanhemmasta yhtiöstä on kysymys, sitä haasteellisemmaksi ja epätarkoituksenmukaisemmaksi yhtiöjärjestyksen laatijoiden alkuperäisen tarkoituksen selvittäminen muodostuu.

Tavallisesti tulevalla osakkeenomistajalla ei ole minkäänlaisia keinoja alkaa selvittämään yhtiöjärjestyksen määräyksen alkuperäistä tarkoitusta. Kun ottaa huomioon jo yksistään tarkoituksen selvittämisestä aiheutuvat kustannukset, on selvää, että kyse olisi äärimmäisen vaikeasta tehtävästä.¹⁸³ Eräs mahdollisuus voisi olla, että osakkeenomistajat kirjaavat yhtiöjärjestykseen jokaisen määräyksen kohdalle, mitä määräyksellä tarkoitetaan. Tällainen ratkaisu saattaisi saada kuitenkin koomisia piirteitä, joten se tuskin saa suurta kannatusta.¹⁸⁴ Käytännössä laajan omistus pohjan omaavissa yhtiöissä on mahdotonta selvittää määräysten alkuperäistä tarkoitusta.¹⁸⁵

¹⁸¹ Mähönen & Villa 2012, s. 208.

¹⁸² Savela 2001, s. 17.

¹⁸³ Savela 2001, s. 17.

¹⁸⁴ Savela 2001, s. 18.

¹⁸⁵ Savela 2001, s. 18–19.

Alkuperäisen tarkoituksen sijasta oikeampi ratkaisu olisi pysyä yhtiöjärjestyksen sanamuodon mukaisessa tulkinnassa. Tämä tarkoittaa, että sovittelussa ei anneta arvoa määräysten alkuperäiselle tarkoitukselle¹⁸⁶, vaan määräystä luetaan ja tulkitaan objektiivisesta näkökulmasta käsin. Toisin sanoen, mitä kyseisellä määräyksellä voidaan käsillä olevissa olosuhteissa¹⁸⁷ olettaa tarkoitettavan sanamuotonsa perusteella.¹⁸⁸ OYL, oikeuskirjallisuus ja lain esityöt antavat osviittaa sen suhteen, mitä kulloisellakin määräyksellä on voitu tyypillisesti ajateltu tarkoittavan.¹⁸⁹

Osakkeen luonne vaihdannan välineenä sekä yhtiöjärjestyksen henkilöllinen sitovuus aiheuttavat sen, että yhtiöjärjestyksen sovittelulla voi olla yllättäviä vaikutuksia kolmansien, kuten muiden osakkeenomistajien tai vaikka pantinhaltijoiden oikeusasemaan. Myös sovittelukanteen varsinaisille asianosaisille saattavat sovittelusta aiheutuvat seuraukset olla mitä moninaisimmat. Nämä ovat sellaisia seikkoja, jotka kehottavat suhtautumaan sovitteluun erittäin varovaisesti. Näiden samojen syiden takia ei myöskään tulisi antaa merkitystä yhtiöjärjestyksen alkuperäisten laatijoiden tai muutoksien tehneiden tarkoituksille yhtiöjärjestyksen määräystä soviteltaessa.¹⁹⁰

Tässä alaluvussa on käsitelty yhtiöjärjestyksen määräyksen alkuperäisen tarkoituksen merkitystä määräystä soviteltaessa. Lopputuloksena on päädytty siihen, että tällaiselle määräyksen alkuperäiselle tarkoitukselle ei tulisi antaa sijaa sovittelun yhteydessä, vaan on parempi ratkaisu pysyä yhtiöjärjestyksen sanamuodon mukaisessa tulkinnassa.

4.7 Sovittelun ulkopuolelle jäävät määräykset

Tässä alaluvussa on tarkoitus luoda katsaus sellaisiin yhtiöjärjestyksen määräyksiin, joita ei voida käytännöllisesti katsoen sovittaa missään tilanteessa.

On olemassa eräitä osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen määräyksiä, joiden on vaikea kuvitella olevan sovittelun kohteena. Tällaisia määräyksiä ovat esimerkiksi osakeyhtiön kotipaikkaa, toiminimeä, tilikautta, toimialaa, osakepääoman suuruutta, osakkeiden lukumäärää ja

¹⁸⁶ Kuten normaalisti sopimusten tulkintatilanteessa toimittaisiin.

¹⁸⁷ Olosuhteisiin voidaan lukea mukaan yhtiöjärjestyksen sisältö kokonaisuudessaan.

¹⁸⁸ Ämmälä 1995, s. 72.

¹⁸⁹ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.7. Määräyksen alkuperäinen tarkoitus; Savela 2001, s. 19.

¹⁹⁰ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.2. Sovittelun poikkeuksellisuus; Helminen 1995, s. 93–95.

nimellisarvoa, tilintarkastajien ja hallituksen tai hallitusneuvoston jäsenten kelpoisuutta, toimikautta ja lukumäärää koskevat neutraalit määräykset. Oletusarvoisesti sovitteluun ei voida ottaa myöskään päätöksenteon muodollisia edellytyksiä, esimerkiksi kokousaikaa tai -paikkaa, kokouskutsutapaa, päätösvaltaisuutta tai vaadittuja enemmistöjä koskevia määräyksiä.¹⁹¹

Jos yhtiöjärjestykseen on otettu mukaan OYL:n tahdonvaltaisia säännöksiä, eli siis käytännössä yhtiöjärjestyksessä on toistettu se mitä sanotaan OYL:ssa, niin silloin myös tällaiset määräykset ovat samalla viivalla muiden tahdonvaltaisten yhtiöjärjestysmääräysten kanssa ja niitä on mahdollista sovitella. Jos yhtiöjärjestykseen on puolestaan otettu OYL:n pakottavien säännösten mukaisia määräyksiä, niin tällaisia määräyksiä ei ole mahdollista sovitella. Tämä johtuu siitä, että tällaisista seikoista ei osakkeenomistajilla edes ole vaihtoehtoa määrätä toisella tavalla.¹⁹²

Tässä alaluvussa on lyhyesti esitelty sellaisia määräyksiä, joita ei lähtökohtaisesti voida ottaa soviteltavaksi OikTL 36 §:n perusteella.

¹⁹¹ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.8. Ei-soviteltavat määräykset?, VI. Johtopäätökset>4. Yhtiöjärjestys ja sopimusoikeus>Yhtiöjärjestyksen sovittelu.

¹⁹² Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.8. Ei-soviteltavat määräykset?

5 PROSESSUAALISIA NÄKÖKOHTIA

5.1 Sovittelun vaatiminen

Edellä on selostettu yhtiöjärjestyksen yleisempiä piirteitä sekä minkälaisilla perusteilla osakkeenomistaja voi sovittelua tuomioistuimessa vaatia. Tässä viidennessä pääluvussa on tarkoituksena tutustua yhtiöjärjestyksen sovittelun prosessuaaliseen puoleen. Pääluku jakautuu kolmeen alalukuun, joista ensimmäisessä on aiheena sovittelun vaatiminen. Täytyykö sovittelua aina nimenomaisesti vaatia vai onko tuomioistuimella mahdollisuus kohtuullistaa yhtiöjärjestyksen määräystä myös omasta aloitteestaan?

Kuten edellä on tullut ilmi, ei OikTL 36 § sisällä prosessuaalisia ohjeita sovittelun toteuttamiseksi.¹⁹³ Voi olla hyvä lähteä liikkeelle sen pohtimisesta, mitä sovittelu käytännössä tarkoittaa aineellisoikeudellisesta näkökulmasta. Eräs tapa katsoa asiaa on, että tuomioistuin itse asiassa muuttaa materiaalista oikeustilaa kohtuullistaessaan sopimusta. OikTL 36 § siis perustaa tuomioistuimelle muotoamisvallan. Kanteen osapuolilla on myös toki oikeus vaatia kohtuullistamista tai sovittelua. Tuomioistuimen tulee käyttää muotoamisvaltaansa, jos OikTL 36 §:n mukaiset edellytykset sovittelulle ovat käsillä.¹⁹⁴

OikTL 36 §:ssä käytettyjen sanamuotojen perusteella asian voi nähdä siten, että materiaallisen oikeustilan perspektiivistä kohtuullistaminen oikeastaan tarkoittaa, että oikeustilaa muutetaan (muotoaminen), eikä niinkään vahvisteta. Tätä tukee myös se edellä ilmi käynyt seikka, että kohtuullistaminen on aina poikkeusratkaisu sopimusten sitovuuden pääsääntöön. Tästä päästään siihen, että sopimuksen tai muun oikeustoimen, kuten yhtiöjärjestyksen, tulee olla ensin pätevä, ja vasta tämän jälkeen oikeussuhteisiin tulee mahdollisia muutoksia, jos sopimusta päätetään kohtuullistaa OikTL 36 §:n perusteella.¹⁹⁵

OK 24:3:n mukaan: ”Tuomioistuin ei saa tuomita muuta tai enempää kuin asianosainen on vaatinut. Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomiota ei saa perustaa seikkaan, johon asianosainen ei ole vaatimuksensa tai vastustamisensa tueksi vedonnut.” Yhtiöjärjestyksen sovittelu on dispositiivinen riita-asia, joten sovinto on sallittu. Kun muotoamiskanne on nostettu, niin lain sanamuodosta seuraa, että tuomioistuin voi hyväksyä kanteen ainoastaan, jos

¹⁹³ Ämmälä 1991, s. 304.

¹⁹⁴ Kaisto & Lohi 2013, s. 144–145; Kaisto 2007, s. 45.

¹⁹⁵ Kaisto & Lohi, s. 145–146; Kaisto 2007, s. 68.

kantaja on vedonnut niihin seikkoihin, joiden perusteella voidaan katsoa olevan perusteita OikTL 36 §:n mukaiselle kohtuullistamiselle.¹⁹⁶ Tuomioistuin ei voisi siis ryhtyä sovitteluun, ellei asianosainen ole sitä nimenomaisesti vaatinut.

Asia on kuitenkin myös mahdollista nähdä niin, ettei sovittelua tarvitsisikaan nimenomaisesti vaatia. Oikeustoimea käsittelevässä riita-asiassa sovitteluvaatimuksen on mahdollista katsoa sisältyvän kanteen kiistävään asianosaisen lausumaan.¹⁹⁷ Tästä on mainita myös OikTL 36 §:n esitöissä, joiden mukaan on riittävää, että sovitteluvaatimus käy epäsuorasti eli implisiittisesti ilmi asianosaisen prosessissa esittämistä vaateista.¹⁹⁸

Myös oikeuskäytännössä ratkaisussa KKO 1990:148 katsottiin, ettei sovittelua tarvitsisi nimenomaisesti vaatia: ”Kohtuullistamisvaatimuksen katsottiin ilmenneen takaajien oikeudenkäynnissä esittämistä vaatimuksista –”. Vaikka tässä tapauksessa vastaajat olivat heitä, joiden ei tarvinnut nimenomaisesti vaatia sovittelua, niin tapauksesta voi päätellä asian toimivan myös toisin päin, eli sopimuksen pätemättömyyttä koskevan kanteen nostaneen henkilön ei tarvitsisi erikseen vaatia myös kohtuullistamista, vaan se käy ilmi hänen nostamassa kanteessa pätemättömyyttä koskevista vaatimuksistaan.¹⁹⁹

Siviilioikeudellisessa kirjallisuudessa on vallitsevana mielipiteenä, ettei sovittelua tarvitse vaatia suoraan. Eroa OK 24:3:n ja esitöiden, kirjallisuuden sekä oikeuskäytännön välillä saattaa selittää se, että vaikka sovittelua ei sinänsä tarvitse vaatia nimenomaisesti, niin sen tulee käydä ilmi jostain asianosaisen esittämistä seikoista. Tämä tarkoittaisi sitä, että vaikka tuomioistuin voisi sovittaa sopimusta ilman asianosaisen nimenomaista vaatimusta, niin ideaa sovittelulle ei voi täysin vetää hatusta. Sovittelulle täytyy olla vähintään jokin epäsuora peruste, kuten esimerkiksi mainittu vaatimus pätemättömyydestä.²⁰⁰

¹⁹⁶ Kaisto & Lohi 2013, s. 149.

¹⁹⁷ Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Yleisen sovittelusäännön tarkoituksesta>Sovitteluvaatimus; Saarnilehto & Annola 2018, s. 171; Pönkä 2013a, s. 7.

¹⁹⁸ HE 247/1981 vp, s. 16–17: ”Kohtuullistamisvaatimusta ei välttämättä tarvitse esittää nimenomaisesti, vaan riittää, jos se ilmenee muuten osapuolen oikeudenkäynnissä esittämistä vaatimuksista. Niinpä esimerkiksi osapuolen vaatiessa sopimuksen julistamista pätemättömäksi hänen voidaan katsoa yleensä vaativan sopimuksen kohtuullistamista siltä varalta, että pätemättömyysvaatimus hylätään. Samoin kohtuullistamisvaatimuksen voidaan katsoa sisältyvän vaatimukseen tietyn ehdon syrjäyttämisestä muun seikan – kuten pakottavan lainsäädännön – nojalla.”

¹⁹⁹ Kaisto & Lohi, s. 150; Wilhelmsson 2008, s. 175; Kaisto 2007, s. 122; Helminen 1995.

²⁰⁰ Kaisto & Lohi, s. 150–151 ja siellä mainittu kirjallisuus; Kaisto 2007, s. 123–124; Helminen 1995, s. 90.

Kuitenkin oikeuskirjallisuudessa on esitetty myös toisenlainen näkemys. Esimerkiksi OikTL:n esitöitä tukeva ratkaisu KKO 1990:148 on annettu aikana, joka edelsi myöhempiä 1990-luvulla toteutuneita vaatimistaakkaa ja väittämistaakkaa koskevia lainmuutoksia. Tämän vuoksi kyseinen ratkaisu on saattanut olla aiemmin tässä asiassa tärkeämmässä asemassa kuin nykyään, eikä sen sisältämää oikeusohjetta tulisi ehkä voida soveltaa yhtä suurella varmuudella kuin ennen vaatimistaakkaa ja väittämistaakkaa koskeneita muutoksia.²⁰¹ Tosin ratkaisussa KKO 2008:77 implisiittisen sovitteluvaatimuksen esittäminen jälleen vahvistettiin riittäväksi.²⁰²

OK:n säännösten perusteella olisi loogista, että kohtuuttoman sopimuksen tai muun oikeustoimen sovittelua täytyisi nimenomaisesti vaatia. Tämän näkemyksen mukaan tuomioistuin muuttaa vallitsevaa oikeustilaa. Tätä tulkintaa puoltaa se, että silloin kun on esitetty suora vaatimus sovittelusta, niin myös vastapuoli pystyy paremmin valmistautumaan ja puolustautumaan kanteessa esitettyjä vaatimuksia vastaan. Asian luonne on selkeämpi kaikille osapuolille.²⁰³

Toisessa näkökulmassa tyydytään siihen, että sovittelun implisiittinen vaatiminen olisi riittävää. Tällöin tuomioistuin ei niinkään muotoa oikeustilaa toiseksi, vaan toteaa ainoastaan, että osapuolten välisessä sopimuksessa on OikTL 36 §:n nojalla kohtuuttomuutta. Tällainen ”lempeämpi” näkökulma sovittelun vaatimiseen saattaa olla perustellumpi, koska tällöin kohtuuttomuutta kärsineen pääsy oikeuksiinsa ei vaarannu pelkästään mahdollisten huonojen prosessaamistaitojen vuoksi.

Molemmissa lähestymistavoissa tuomioistuimen tulisi käyttää tervettä järkeä prosessinjohdossaan ja tiedustella asianosaiselta, onko hänellä tarkoituksena esittää vaatimusta

²⁰¹ Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Yleisen sovittelusäännön tarkoituksesta>Sovitteluvaatimus; Kaisto & Lohi 2013, s. 151; Wilhelmsson 2008, s. 177; Kaisto 2007, s. 124; Virolainen 2006, s. 195–202.

²⁰² KKO 2008:77: ”Kantaja oli välimiesoikeudessa viitaten kauppaedustajia koskeviin säännöksiin vaatinut jälleenmyyntisopimuksen korvausta koskevan rajoitusehdon julistamista mitättömäksi tai pätemättömäksi ja kohtuullisen hyvityksen tuomitsemista sopimuksen irtisanomisen vuoksi. Välimiehet katsoivat, että rajoitusehto oli pätevä, mutta tulkitsivat ja kohtuullistivat sopimusehtoa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n nojalla siten, että kantaja sai kohtuullisen korvauksen, jonka määrässä otettiin huomioon vastapuolen tuotteiden laatu- ja toimitusongelmien aiheuttamat taloudelliset menetykset. Välimiehet eivät varanneet osapuolille tilaisuutta lausua mainitun lainkohdan soveltamisesta.”

²⁰³ Kaisto & Lohi 2013, s. 151–153; Kaisto 2007, s. 127–128.

sovittelusta.²⁰⁴ Joka tapauksessa vaikuttaa siltä, että kynnys vaatimistaakaan täyttymiselle on OikTL 36 §:ään perustuvissa riita-asioissa matalammalla kuin yleensä.²⁰⁵ Eri asia on, onko tällaiselle käytännölle tarvetta, varsinkaan liikesopimuksissa, joissa molemmat osapuolet saattavat olla oikeushenkilöitä, eivätkä ole siten erityisen suojan tarpeessa.²⁰⁶

Tässä alaluvussa on pohdittu sitä, kuinka nimenomainen sovitteluvaatimuksen tulee olla, jotta tuomioistuin voi ryhtyä oikeustoimen tai sopimuksen kohtuullistamiseen. Tiivistettynä vallitsevana näkemyksenä tuntuu olevan, ettei sovitteluvaatimuksen tarvitse kaikissa olosuhteissa olla nimenomainen, vaan implisiittinen sovitteluvaatimus voi riittää. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole yhtä itsestään selvää liikesopimusten kohdalla.

Tästä herää kysymys, miten on laita yhtiöjärjestyksen sovittelun suhteen? En löytänyt materiaalia, jossa tähän erityiskysymykseen olisi suoraan otettu kantaa, joten eräs vaihtoehto on yrittää hakea analogiaa AsOYL 6:36:stä. Kyseinen pykälä sisältää kohtalaisen tarkat edellytykset sovittelukanteen nostamiselle ja se kertoo myös, keitä vastaan kanne tulee nostaa. Sovittelukanteen sisältönä voivat olla ainoastaan ne samat vaatimukset (asunto-osakeyhtiön) yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, joita kantaja on jo vaatinut yhtiökokouksessa. Seurauksena on, että tuomioistuin voi muuttaa yhtiöjärjestystä ainoastaan samalla tavalla kuin kantaja on jo yhtiökokouksessa yrittänyt siinä kuitenkaan onnistumatta. Yhtiökokouksessa esitetyistä vaatimuksista kantaja voi poiketa kanteessaan supistaen niitä, mutta vaatimusten laajentaminen yhtiökokouksessa käsiteltyjen seikkojen ulkopuolelle ei ole sallittua.²⁰⁷

Oikeuskäytännössä ei ole edellytetty, että AsOYL:ssa omaksuttua mallia tulisi noudattaa myös osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelussa. Myöskään oikeuskirjallisuudessa ei ole, ainakaan yleisenä konsensusena, omaksuttu tällaista näkökulmaa. Miksi sitten asunto-osakeyhtiöiden yhtiöjärjestyksien sovittelukanteita on tarpeen säännellä omalla erityissäännöksellä, mutta ei osakeyhtiöiden yhtiöjärjestyksiä?

Kyse saattaa olla perinteisestä jaosta periaatteisiin ja sääntöihin. AsOYL on säädetty huomattavasti rajatumpaan käyttötarkoitukseen kuin OYL ja OikTL. Tällaisessa rajatummassa

²⁰⁴ Saarnilehto ym. 2019, III Sopimus>6. Sopimuksen sitovuus>Sovittelu>Yleisen sovittelusäännön tarkoituksesta>Sovitteluvaatimus; Saarnilehto & Annola 2018, s. 171.

²⁰⁵ Kaisto & Lohi 2013, s. 151–153.

²⁰⁶ Pönkä 2013a, s. 7.

²⁰⁷ Sillanpää & Vahtera 2011, s. 169; HE 24/2009 vp, s. 147.

toimintaympäristössä on kenties helpompi operoida tarkoilla säännöillä kuin periaatteilla, koska mahdollisten kuviteltavissa olevien tilanteiden määrä on vähäisempi. OikTL 36 § on lähempänä periaatetta kuin tarkkaan määriteltyä sääntöä, joten pykälää on mahdollista luonnehtia joustavaksi oikeusnormiksi. Kaikilla osakeyhtiöillä tulee olla yhtiöjärjestys, mutta osakeyhtiöillä on lukemattomia tapoja toimia markkinoilla. Lainsäätäjä on kenties ajatellut, että tällaisessa ympäristössä toimiva oikeushenkilö hyötyy enemmän joustavasta, lähempänä periaatetta olevasta normista kuin tiukasta säännöstä.

Jos halutaan hakea analogiaa AsOYL:n sovittelusäännöksestä, niin AsOYL:n sovittelusäännöksen tarkat edellytykset kanteen nostamiselle puhuvat sen puolesta, että myös osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelukanteessa tulisi noudattaa tiukahkoa linjaa sovitteluvaatimuksen esittämisessä. Todennäköisin vaihtoehto vaikuttaa olevan, että vaikka käsillä on otaksuttavasti madaltunut vaatimiskynnys, niin se on silti korkeammalla kuin sopimusten sovittelukanteiden vaatimiskynnykset yleensä.

5.2 Asiavaltuus ja oikea vastaaja

Seuraavassa alaluvussa on aiheena yhtiöjärjestyksen osapuolet. Kenellä on oikeus nostaa kanne yhtiöjärjestyksen sovitteluksi? Kenet tuohon kanteeseen pitäisi nimetä vastaajaksi? Näihin kysymyksiin etsitään vastauksia seuraavaksi. Aloitan kertomalla asiavaltuudesta yleisiä seikkoja ja sen jälkeen tarkastelen, kuinka nämä seikat soveltuvat yhtiöjärjestyksen sovitteluun.

Asiavaltuudella tai asialegitimaatiolla viitataan oikeuteen prosessata omalla nimellä oikeudenkäynnin kohteena olevasta juridisesta vaatimuksesta. Tämä tarkoittaa, että oikeudenkäynnin osapuolina täytyy olla asian kannalta oikeat henkilöt, olivatpa he luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä. Asiavaltuus liittyy henkilön ja oikeudenkäynnin välillä olevaan yhteyteen. Asiavaltuus on tosiasiallisesti meidän jokaisen oikeus silloin, kun käsillä oleva aihe on oikeudellisesti relevantti meidän kannaltamme.²⁰⁸

Kanne täytyy jättää tutkimatta, jos asianosaisella eli kantajalla tai vastaajalla ei ole asiavaltuutta. Prosessin asianosaisena ei voi esiintyä kuka tahansa. Asiavaltuus on ehdoton prosessinedellytys. Asianosaisilla ei ole oikeutta antaa omaa asiavaltuuttaan toiselle henkilölle,

²⁰⁸ Frände ym. 2018, III Asianosaiset ja prosessuaalinen edustus>1. Asianosaiset>Asianosaiset siviiliprosessissa>Asialegitimaatio eli asiavaltuus>Käsite.

jolle se ei lain mukaan kuulu. Tätä ei kuitenkaan tule sekoittaa oikeudenkäyntivaltuutukseen, joka annetaan esimerkiksi asianajajalle, jotta tämä voi prosessata asianosaisen nimissä. Tällainen oikeudenkäyntivaltuutus ei siirrä itse asianosaisasemaa asianosaisena olevalta henkilöltä oikeudenkäyntivaltuutuksen saaneelle asianajajalle.²⁰⁹

Asiavaltaus ei liity sinänsä itse kanteen hyväksyttävyyteen tai hylättävyyteen. Hyväksyttävyydellä tai hylättävyydellä viitataan prosessin kohteena olevan asian aineellisoikeudelliseen puoleen. Tiettyjen seikkojen valossa kantajalla joko on tai ei ole oikeutta päästä vaatimiinsa oikeuksiin vastaajaa kohtaan. Kuten sanottu, jos asiavaltaus puuttuu kantajalta tai vastaajalta, täytyy kanne jättää tutkimatta. Sen sijaan, jos asian aineellisoikeudellisen puolen muodostava varsinainen kanneoikeus puuttuu, johtaa se kanteen hylkäämiseen.²¹⁰

OK:ssa ei ole olemassa asiavaltautta koskevaa yleissäännöstä. Tämä johtuu siitä, että varallisuus oikeuden alueeseen kuuluvassa tapauksessa asiavaltaus syntyy kantajan vastaajalle kohdistamasta vaatimuksesta; hänellä on vastaajaan suuntautuva oikeus. Muualla aineellista oikeutta koskevassa lainsäädännössä (ja tässä asiayhteydessä varallisuus oikeuden alalla) on tosin asiavaltautta koskevia erityissäännöksiä. Esimerkiksi OYL 21:1.1:n mukaan ainoastaan osakkeenomistaja voi nostaa kanteen yhtiökokouksen päätöksen moittimiseksi. Jos esimerkiksi velkoja tai toimitusjohtaja yrittäisi nostaa kanteen yhtiökokouksen päätöksen moittimiseksi, jätettäisiin kanne yksinkertaisesti tutkimatta, koska näillä henkilöillä ei ole edellytettyä asiavaltautta.²¹¹

Jokaisella osakkeenomistajalla on oikeus nostaa kanne ja vaatia yhtiöjärjestyksen sovittelua OikTL 36 §:n perusteella. Edellä todetulla tavalla osakkeenomistajalla on kanteen nostamiseksi vaadittu asiavaltaus, joka on myös ehdoton prosessinedellytys. Jos osakkeet siirtyvät jollekin toiselle henkilölle, ei entinen osakkeenomistaja täyty enää ehdottomien prosessinedellytysten vaatimuksia, eikä hän voi enää nostaa kannetta tai jatkaa prosessia yhtiöjärjestyksen sovittelusta.²¹²

²⁰⁹ Frände ym. 2018, III Asianosaiset ja prosessuaalinen edustus>1. Asianosaiset>Asianosaiset siviiliprosessissa>Asialegitimaatio eli asiavaltaus>Käsite; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.4. Asiavaltaus.

²¹⁰ Frände ym. 2018, III Asianosaiset ja prosessuaalinen edustus>1. Asianosaiset>Asianosaiset siviiliprosessissa>Asialegitimaatio eli asiavaltaus>Käsite.

²¹¹ Frände ym. 2018, III Asianosaiset ja prosessuaalinen edustus>1. Asianosaiset>Asianosaiset siviiliprosessissa>Asialegitimaatio eli asiavaltaus>Varallisuus oikeudelliset asiat>Erityissäännöksiä.

²¹² Sillanpää & Koski 2019, 16. Oikeussuojakeinot ja vastuukysymykset>Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen>Moitteenvarainen päätös>Moiteoikeus; Airaksinen ym. 2018, s. 75–76; Wilhelmsson 2008, s. 118;

Asia on vahvistettu myös oikeuskäytännössä ratkaisussa KKO 2004:18: ”Kiinteistöosakeyhtiön osakkeenomistaja A vaati kanteessaan yhtiöjärjestyksen kohtuullistamista. Asian ollessa A:n valituksen johdosta hovioikeudessa vireillä A myi yhtiössä omistamansa osakkeet. A:lla ei osakkeet luovutettuaan ollut enää asiavaltuutta jatkaa kanteen ajamista hovioikeudessa ja Korkeimmassa oikeudessa. Asiavaltuutta ei voitu perustaa myöskään siihen, että A ja osakkeiden myöhemmät omistajat olivat sopineet siitä, että A jatkoi kanteen ajamista omissa nimissään.”

Toisaalta osakkeiden seuraava omistaja voi jatkaa edellisen omistajan sijasta tämän nostamassa kanteessa asianosaisena. Tällöin prosessin lopputulos luonnollisesti koituu uuden omistajan hyväksi tai tappioksi, koska asiavaltuus on siirtynyt edelliseltä osakkeenomistajalta nykyiselle (OK 12:5a).²¹³ Myös tämä näkemys saa tukea oikeuskäytännöstä, ratkaisusta KKO 1989:35: ”Asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa, johon osakkeenomistaja A ei ollut osallistunut, oli tehty kaikkien osakkeenomistajien suostumusta edellyttävä päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. A oli yhtiökokouksen jälkeen luovuttanut osakkeensa B:lle. A ei enää osakkeiden omistusoikeuden siirryttyä B:lle voinut hyväksyä yhtiöjärjestyksen muuttamista. B oli tultuaan merkityksi yhtiön osakeluetteloon oikeutettu ajamaan kannetta yhtiökokouksen päätöksen kumoamiseksi.”

Riita-asioissa kantajan nostaman kanteen vuoksi vastaaja osoittaa tuomioistuimelle oman oikeussuojapyyntönsä eli vastauksen tai vastineen. Vastaus ei ole yhtä olennainen riita-asiaa kuin kanne, koska kanne määrittelee riidan kohteen. Riita-asian ratkaiseminen ei aina edes vaadi vastausta vastaajalta.²¹⁴ Asiavastine tarkoittaa, että vastaaja antaa vastauksen, joka sisältää kannanoton kanteessa olevaan pääasiaan. Tavallisesti vastaaja vaatii kanteen hylkäämistä, eli vastustaa kantajan vaatimuksia. Vastustaminen voi tapahtua: a) kiistämällä (kieltää esitetyn tosiseikaston); b) oikeusväitteen esittämisellä (juridinen kiistäminen) tai c) oikeusväitteen yhteydessä vetoamalla vastatosiseikkaan.²¹⁵ Joskus harvoin vastaaja saattaa

Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.4. Asiavaltuus; af Schultén 2003, s. 59.

²¹³ Sillanpää & Koski 2019, 4. Osakeyhtiö ja sen perustaminen>Yhtiöjärjestys>Pätevyys ja sovittelu, 16. Oikeussuojakeinot ja vastuukysymykset>Yhtiökokouksen päätöksen moittiminen>Moitteellinen päätös>Moiteoikeus; Airaksinen ym. 2018, s. 75–76; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.4. Asiavaltuus; af Schultén 2003, s. 59.

²¹⁴ Frände ym. 2018, IV Oikeudenkäynnin kohde>1. Kanne ja vastine siviiliprosessissa>Vastaajan vastaus (vastine)>Asiavastine>Kanteen vastustaminen>Käsite.

²¹⁵ Frände ym. 2018, IV Oikeudenkäynnin kohde>1. Kanne ja vastine siviiliprosessissa>Vastaajan vastaus (vastine)>Kanteen vastustaminen>Asiavastine.

myös myöntää kanteen. Tämä tarkoittaa silloin, että vastaaja ilmoittaa suostuvansa vaatimuksiin, joita kantaja on vaatinut. Myöntäminen voi tapahtua kokonaan tai osittain. Osittainen myöntäminen on tavallisempaa, koska tällöin asianosaiset ovat yleensä päässeet neuvotteluiden lopputuloksena jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen.²¹⁶

Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelun prosessuaaliseen puoleen tuo oman haasteensa se seikka, ettei OYL:ssa tai OikTL:ssa ole säännöksiä siitä, kuka tai ketkä tällaisessa tilanteessa tulisi haastaa vastaajaksi. Yleensä sopimusten kohdalla tällaista kysymystä ei tarvitse pohtia, mutta tilanne ei ole aivan yhtä yksinkertainen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovitteluun liittyen. Yhtä ainoa vastausta ei ole. Paras tai jopa ainoa vaihtoehto vaikuttaa olevan haastaa vastaajiksi sekä itse yhtiö että kaikki kyseisen yhtiön osakkeenomistajat. On myös ehdotettu, että haastettaisiin yhtiö sekä kaikki yhtiöjärjestyksen muutoksesta kärsivät vastaajiksi.

Mutta miten yksiselitteisesti ratkaistaan, kuka kärsii muutoksesta ja kuka ei? Yhtiöissä, joissa on laaja omistus pohja, nämä vaihtoehdot tuntuvat epärealistisilta. Täytyy myös huomioda, että jos kohtuullistamisen kohteena on sellainen yhtiöjärjestyksen määräys, joka vaikuttaa kolmannen osapuolen oikeuteen, tulisi lähtökohtaisesti tämä kolmaskin osapuoli haastaa vastaajaksi tai vähintään kuultavaksi. Tällaiset käytännön syyt johtavat siihen, että lukuisten henkilöiden omistaman yhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu voi osoittautua käytännössä äärimmäisen vaikeaksi toteuttaa. Pienimuotoisen yritystoiminnan yhteydessä tämä voi onnistua paremmin.²¹⁷

Toisena vaihtoehtona voi olla haastaa vastaajaksi ainoastaan osakeyhtiö itse. Tähän vaihtoehtoon on lähtökohtaisesti suhtauduttava varauksella, koska se saattaa johtaa mielenkiintoiseen lopputulokseen. OYL 6:25:n mukaan osakeyhtiötä edustaa hallitus. Tällöin myös tilanteessa, jossa yhtiötä vastaan on nostettu kanne, toimisi yhtiön edustajana hallitus. Jos yhtiö, eli siis hallitus, myöntäisi kanteen oikeaksi, johtaisi se siihen, että käytännössä yhtiöjärjestyksestä muutetaan. Tällöin periaatteessa yhtiö on itse ”päättänyt” muuttaa yhtiöjärjestyksestä.

²¹⁶ Frände ym. 2018, IV Oikeudenkäynnin kohde>1. Kanne ja vastine siviiliprosessissa>Vastaajan vastaus (vastine)>Asiavastine>Kanteen myöntäminen>Käsite.

²¹⁷ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.1. Kuka on oikea vastaaja; Savela 2001, s. 28; Pönkä 2012, s. 312 kirjoittaa: ”Lisäksi on pidettävä mielessä, että yhtiöjärjestyksen sovittelu koskee vain yhtiötä ja sovittelukanteen osapuolta.” Tällä hän ilmeisesti tarkoittaa sitä, että vastaajiksi ei olisi haastettu kaikki osakkeenomistajia, vaan ainoastaan muutoksesta kärsivät sekä itse yhtiö.

Tämä on puolestaan OYL:n vastaista, koska OYL 5:30:n perusteella yhtiöjärjestyksen muuttamisesta päättää yhtiökokous.²¹⁸

Vertailun vuoksi voidaan jälleen tarkistaa, mitä mieltä AsOYL:n oma sovittelusäännös on asiasta (AsOYL 6:36.5): ”Kanne on nostettava niitä osakkeenomistajia vastaan, jotka kokouksessa ovat vastustaneet yhtiöjärjestyksen muuttamista tai eivät ole antaneet muutokseen tarvittavaa suostumusta. Tuomioistuimen on varattava yhtiölle tilaisuus tulla kuulluksi.” Vaikka lainsäätäjällä ei ole kokenut tarpeelliseksi sisällyttää OYL:iin AsOYL:n kaltaista yksityiskohtaista sovittelusäännöstä, niin olisiko mahdollista, että OYL:iin voisi esimerkiksi säätää osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen kohtuullistamista koskevan, mutta AsOYL:n sovittelusäännöstä suppeamman säännöksen? Esimerkiksi kysymys oikeasta vastaajasta osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelukanteessa jää hämäräksi ja sen vuoksi voisi olla perusteltua säätää esimerkiksi edes tähän kysymykseen vastauksen antava erikoissäännös.

Tässä alaluvussa on käsitelty asialegitimaatiota sekä vastaajan henkilöllisyyttä yhtiöjärjestyksen sovittelun yhteydessä. Asialegitimaatiota koskevat seikat sisältävät vähemmän epäselvyyttä kuin oikeaa vastaajaa koskevat kysymykset.

5.3 Kanteen määräaika ja kohtuullistamisen velvoittavuuden alkamisaika

Tässä alaluvussa on käsitellyssä ensin yleistä asiaa määräajoista, jonka jälkeen siirrytään OikTL 36 §:n perusteella yhtiöjärjestyksen sovittelua vaativien kanteiden määräaikoihin. Käsitellen myös ajankohtaa, josta eteenpäin tuomioistuimen suorittamaa kohtuullistamista tai sovittelua on noudatettava.

Perinteisen näkemyksen mukaan määräajat voidaan jakaa prosessuaalisiin ja materiaalisiin määräaikoihin. Tällainen jaottelu koskee ns. lakiperusteisia tai säännösperusteisia määräaikoja. Prosessuaalisten määräaikojen ideana on jatkaa jo alkanutta prosessia sekä ohjata oikeudenkäynnin tai muun lainkäyttöprosessin kulkua. Tällä tavoitellaan esimerkiksi ennakoitavuutta ja joutuisuutta.²¹⁹ Materiaalisten määräaikojen ajatuksena on puolestaan ehkäistä erilaisten vaatimusten pitkä voimassaoloaika sellaisissa tilanteissa, joissa oikeustila on pitkään jatkunut epäselvänä ja vailla tuomioistuimen päätöstä. Tällaisia tilanteita varten pitää

²¹⁸ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.1. Kuka on oikea vastaaja; Savela 2001, s. 28.

²¹⁹ Havansi 2004, s. 53.

olla olemassa jonkinlainen takaraja, johon mennessä asia tulee viedä tuomioistuimen käsiteltäväksi vaateen vanhentumisen uhalla.²²⁰

Materiaalisten määräaikojen luonteesta johtuen ne ovat tyypillisesti reilusti pidempiä kuin prosessuaaliset määräajat. Materiaalinen määräaika voidaan helposti laskea vuosissa, ja prosessuaalinen määräaika puolestaan harvoin on kahta tai kolmea kuukautta pidempi. Materiaalisista määräajoista ei ole ollut yleistä ja laajaa sääntelyä. Asia muuttui vuonna 2003, jolloin astui voimaan VanhL, joka koskee nimensä mukaisesti velkojen vanhentumista. Velalla tarkoitetaan rahavelkaa tai muita velvoitteita (VanhL 1.1 §). Prosessuaalisista määräajoista on puolestaan ollut yleisluontoista sääntelyä jo jonkin aikaa MAL:ssa.²²¹

Esimerkki perusmuotoisesta prosessuaalisesta määräajasta on vaikkapa muutoksenhaun (valitus-) määräaika käräjäoikeudesta hovioikeuteen. Prosessi jatkuu oikeusasteesta seuraavaan, kun toimitaan määräajan rajoissa. Jos määräaika ylitetään, on seurauksena pääsääntöisesti lainvoima, johon prosessi pysähtyy. Valituksen määräaika on 30 päivää (OK 25:12.1). Valitusta koskeva OK:n määräaikasäännös istuu MAL:n soveltamisalaan täydellisesti (MAL 1 §): ”Kun laissa tai asetuksessa on säädetty määräaika noudatettavaksi tuomioistuimessa –”.²²² Tyypillinen materiaallinen määräaika on puolestaan velan yleinen vanhentumisaika (VanhL 4 §): ”Velka vanhentuu kolmen vuoden kuluttua 5–7 §:ssä tarkoitettusta ajankohdasta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.”²²³

Vaikka materiaaliset määräajat ovatkin pääsääntöisesti pidempiä kuin prosessuaaliset määräajat, niin esimerkiksi osakeyhtiön yhtiökokouksen päätöksen moittiminen kolmen kuukauden kuluessa on esimerkki kohtalaisen lyhyestä materiaalisesta määräajasta (OYL 21:1.2). Tässä yhteydessä lyhyen määräajan voi katsoa merkitsevän lainsäätäjän haluavan selvyuden oikeusrauhan olemassaolosta mahdollisimman nopeasti, sillä osakeyhtiöt ovat jossain määrin ”konfliktipesäkkeitä”.²²⁴

²²⁰ Havansi 2004, s. 54.

²²¹ Havansi 2004, s. 54–55.

²²² Havansi 2004, s. 56–57.

²²³ Havansi 2004, s. 61–62.

²²⁴ Havansi 2004, s. 122.

Kanteen nostamiselle OikTL 36 §:n perusteella ei ole olemassa säännöksiä määräajasta, vaan määräaikaa koskevat näkemykset ovat oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden varassa.²²⁵ Tämä on ymmärrettävää, kun ottaa huomioon säännöksen luonteen ja tarkoituksen. Sama koskee myös osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä. Senkään osalta ei ole olemassa ehdotonta takarajaa sovittelukanteen nostamiselle.²²⁶ Kuten mikä tahansa muukin sopimus tai oikeustoimi, myös alkujaan laillinen, järkevä ja yleisesti oikeana pidetty yhtiöjärjestys saattaa kuitenkin vuosien kuluessa käydä kohtuuttomaksi. Tällaisessa tilanteessa kohtuullisuuden palauttamiseksi ei ole välttämättä olemassa mitään muuta keinoa, kuin turvautua OikTL 36 §:n yleiseen sovittelusäännökseen.²²⁷

Aikaisemmin kerrotulla tavalla on olemassa tietty sovittelukynnys, joka täytyy ylittää, ennen kuin sovitteluun on mahdollista ryhtyä. Liikesopimuksissa tämä sovittelukynnys on korkeammalla kuin tavallisesti. Sovittelukynnys on osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen kohdalla vielä tätäkin korkeammalla. Tästä huolimatta juuri olosuhteiden muuttuminen pitkän ajan kuluessa on tyypillisesti sellainen tilanne, jossa on tarvetta yhtiöjärjestyksen kohtuullistamiselle (jälkikäteen kohtuuttomuus). Kohtuuttomuutta kanneperusteena silti on tuskin mahdollista pantata kuinka pitkään hyvänsä. On suositeltavaa reagoida kohtuuttomuuteen mahdollisimman nopeasti. Osakkeenomistajan passiivisuus on yhtiöjärjestyksen sovittelua vastaan puhuva seikka.²²⁸

Sen jälkeen, kun kohtuuttomuus on tullut osakkeenomistajan tietoon, tulisi hänen nostaa kanne kohtuullisessa ajassa.²²⁹ Jos osakkeenomistaja ei reagoi kohtuuttomuuteen ollenkaan tai vasta pitkän ajan kuluttua, kasvaa yhtiön ja muiden osakkeenomistajien oikeus luottaa yhtiöjärjestyksen määräysten pysyvyyteen sitä enemmän, mitä kauemmin aikaa kuluu.²³⁰ Vaatimuksella kanteen nostamisesta kohtuullisessa ajassa pyritään siihen, ettei OikTL 36

²²⁵ Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Sovittelu; Wilhelmsson 2008, s. 148; Ämmälä 1991, s. 290.

²²⁶ Savela 2010, s. 10.

²²⁷ Pönkä 2012, s. 312; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.2. Kanneaika.

²²⁸ Näkemys on vahvistettu oikeuskäytännössä ratkaisussa KKO 2017:71. Tapaus ei itsessään liittynyt yhtiöjärjestyksen sovitteluun, mutta ratkaisusta ilmenevää näkemystä sovittelua vaativan omasta käytöksestä tai passiivisuudesta voitaneen soveltaa myös yhtiöjärjestyksen sovitteluun.

²²⁹ Wilhelmsson 2008, s. 148.

²³⁰ Hemmo & Hoppu 2018, 7. Sopimuksen keskeinen sisältö>Sopimusehtojen sovittelu>Sovittelu. Tämä tarkoittaa sitä, että osakkeenomistaja ei voi vuosikausia miettiä, onko hänen kokemansa kohtuutonta vai ei. Sen sijaan osakkeenomistajan tulee järkevyyden rajoissa reagoida tietoonsa tulleeseen kohtuuttomuuteen. Se mitä tarkoittaa kohtuullinen aika tai järkevyyden rajoissa, johtaa harmaisiin hiuksiin.

§:n yleistä sovittelusäännöstä käytettäisi väärin ja pyrittäisi kiertämään yhtiökokouksen päätöksen moittimiselle asetettua kolmen kuukauden määräaika.²³¹ Tuomioistuimien lopulta päättää, mikä merkitys on annettava ajan kulumiselle.²³² Vertailun vuoksi todettakoon, että AsOYL:ssa sovelletaan kolmen kuukauden mittaista määräaika (AsOYL 6:36.4): ”Kanne on pantava vireille kolmen kuukauden kuluessa 2 momentissa tarkoitettua yhtiökokouksesta tai momentissa tarkoitettua määräajan päättymisestä.”

OYL 5:4 ja 5:5:n valossa on selvää, että osakkeenomistaja voi vaatia yhtiöjärjestyksen muuttamista koskevan asian ottamista käsiteltäväksi yhtiökokouksessa. Nämä säännökset turvaavat kaikkien osakkeenomistajien oikeuden viedä tuomioistuimelle käsiteltäväksi ja tutkittavaksi, onko yhtiöjärjestyksen määräys tai määräykset OYL 1:7:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisina kohtuuttomia. Nämä osakkeenomistajien oikeuksia turvaavat säännökset eivät kuitenkaan poista sitä seikkaa, että myös OikTL 36 §:ään on voitava tarvittaessa pystyä perustamaan kanne yhtiöjärjestyksen kohtuuttomuudesta, eikä ajan kulumisen automaattisesti poista tätä tarvetta.²³³

OYL 24:6:n mukaan: ”Jos ratkaisu koskee kaupparekisteriin merkittävää seikkaa, tuomioistuimen tai välimiesoikeuden on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava ratkaisustaan rekisteriviranomaiselle. Tuomioistuimen on ilmoitettava rekisteriin merkittäväksi myös tieto ratkaisunsa lainvoimaisuudesta.” Yhtiöjärjestyksen muutos on aina ilmoitettava PRH:lle, eli säännöksessä mainitulle rekisteriviranomaiselle.

Kysymys kuuluu, jos tuomioistuin päättää muuttaa yhtiöjärjestyksen määräystä OikTL 36 §:n perusteella, niin onko kohtuullistaminen velvoittava heti tuomioistuimen antamasta tuomiosta lukien, vai vasta kun muutos on ilmoitettu kaupparekisteriin? Normaalistihan vasta kaupparekisterimerkintä tekee yhtiöjärjestyksen muutoksesta tai voimaan saattamisesta pätevän. Myöskään tästä asiasta ei ole ohjeita OikTL:n tai OYL:n säännöksissä.²³⁴

²³¹ Pönkä 2012, s. 312; Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.2. Kanneaika.

²³² Havansi 2004, s. 256; Ämmälä 1991, s. 290.

²³³ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.2. Kanneaika; Ämmälä 1991, s. 290.

²³⁴ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.3. Mistä hetkestä lukien yhtiöjärjestyksen muuttamista koskevaa tuomioistuimen päätöstä on noudatettava? Vrt. Mähönen & Villa 2015, s. 141: ”Käsityksemme mukaan sovittelu on lähtökohteisesti tapauskohtaista ja kohdistuu vain siihen osakkeenomistajaan, joka sovittelua vaatii. Tällöin soviteltu määräys ei muuta yhtiöjärjестystä, eikä sitä voida rekisteröidä kaupparekisteriin yhtiöjärjestyksen muutoksena.”

Oletetaan, että päätöksen katsotaan tulevan voimaan vasta silloin, kun yhtiöjärjestyksen muutos ilmoitetaan rekisteriviranomaiselle. Miten kuuluisi toimia tilanteessa, jossa kohtuutonta määräystä on kohtuullistettu, mutta tätä muutosta ei ole vielä ilmoitettu kaupparekisteriin? Onko silloin olemassa velvollisuus vielä noudattaa kohtuutonta, joskin vielä rekisterissä olevaa määräystä? Asia tuskin on näin. Entä onko tässä tilanteessa jo olemassa velvollisuus noudattaa tuomioistuimen muotoilemaa kohtuullistettua määräystä, vaikka sillä ei ole rekisterimerkinnän mukanaan tuomaa julkisuusvaikutusta?

Oikeustilan voi perustellusti katsoa olevan epäselvä, vaikka OYL 21:4.2 lausuukin: ”Tuomio, jolla yhtiökokouksen päätös on julistettu pätemättömäksi tai päätöstä on muutettu, on voimassa myös niihin osakkeenomistajiin nähden, jotka eivät ole yhtyneet kanteeseen.” Tämä siis tarkoittaisi sanamuotonsa perusteella sitä, että yhtiöjärjestyksen muutos velvoittaisi jo ennen muutoksen ilmoittamista rekisteriviranomaiselle.²³⁵ On esitetty näkemyksiä, että näiden epäselvyyksien vuoksi lakiin olisi perusteltua sisällyttää säännökset esimerkiksi yhtiöjärjestyksen ilmoittamismenettelystä kaupparekisteriin sekä muita tarkentavia menettelysäännöksiä yhtiöjärjestyksen sovittelutilanteissa.²³⁶

Tässä viimeisessä alaluvussa on käsitelty määräajan pituutta sovittelukanteen nostamiselle. Aiheena oli myös kohtuullistamisen velvoittavuuden alkamisaika. Kanteen määräajalle ei ole mahdollista asettaa selkeitä rajoja. Kuitenkin alaluvun toinen aihe on se, joka sisältää enemmän epäselvyyksiä.

²³⁵ Vrt. Villa ym. 2018, II Yritysmuodot>4. Osakeyhtiö>Riitojen ratkaiseminen>Eräistä ratkaisuksista ilmoittaminen>Tietolainvoimaisuudesta, jossa sanotaan: ”– – koska ratkaisusta on ilmoitettava ilman aiheetonta viivytyttä, ratkaisu on aina vailla lainvoimaa. – –” Ks. myös Savela 2001, s. 28.

²³⁶ Helminen 2006, IV. Yhtiöjärjestyksen muuttaminen ja sovittelu>2. Yhtiöjärjestyksen sovittelu>2.9. Sovittelun toteuttamisesta>2.9.3. Mistä hetkestä lukien yhtiöjärjestyksen muuttamista koskevaa tuomioistuimen päätöstä on noudatettava?

6 YHTEENVETO

Tässä tutkielmassa tavoitteenani on ollut tarkastella osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelun liittyviä seikkoja. Erityisesti tarkastelu on kohdistunut asioihin, joista ei ole tarkkoja sääntöjä tai säännöksiä olemassa. Tämä aiheuttaa epävarmuutta ja epätietoisuutta siitä, kuinka yhtiöjärjestyksen sovittelussa tulisi menetellä. Tarkastelu on aloitettu käsittelemällä yleisellä tasolla yhtiöjärjestyksestä sekä OikTL:n yleistä sovittelusäännöstä. Näiden jälkeen olen siirtynyt käsittelemään itse yhtiöjärjestyksen sovittelua ja minkälaista yhtiöjärjestyksen sovittelu on tai voisi olla prosessuaalisesta näkökulmasta. Tässä yhteenvedossa noudatan samaa käsittelyjärjestystä kuin olen noudattanut koko tutkielman ajan ja pyrin vetämään yhteen pääluvuissa esitetyjä ajatuksia ja näkemyksiä.

Kaikilla osakeyhtiöillä tulee olla kaupparekisteriin rekisteröity yhtiöjärjestys. Itse yhtiöjärjestys on pakollinen, mutta sen sisällön saavat osakkeenomistajat valita suhteellisen vapaasti. Tämä tahdonvaltaisuuden periaate, joka on mainittu OYL 1 luvussa, on koko yhtiöoikeuden tärkeimpiä periaatteita. OYL:n ja yhtiöjärjestyksen voisi sanoa toimivan rinnakkain kiinteässä yhteydessä täydentäen toisiaan. Normihierarkkisesti yhtiöjärjestys on kuitenkin OYL:n alapuolella.

Kaikista suurimman hyödyn yhtiöjärjestyksestä saa silloin, kun sitä osataan hyödyntää oikealla tavalla. Tällöin sen on mahdollista toimia yhtiön toiminnassa tarkempana työkaluna kuin OYL. Tällainen hyödyntäminen kuitenkin lähtökohtaisesti edellyttää tarpeeksi korkeatasoista osaamista yhtiöoikeudellisista ja sopimusoikeudellisista seikoista sekä aktiivisia toimia. OYL:n voi nähdä niin, että se ikään kuin muodostaa ”valmiin” sopimus pohjan tai yhtiöjärjestyksen sellaisissa tilanteissa, joissa osakkeenomistajilla ei syystä tai toisesta ole aikomusta ottaa yhtiöjärjestykseen enempää määräyksiä kuin ainoastaan pakolliset. Riippumatta OYL:n hyödyntämisen asteesta yhtiöjärjestyksestä laadittaessa, muodostavat OYL ja yhtiöjärjestys yhdessä sellaisen kokonaisuuden, joka asettaa yhtiön toiminnalle sekä rajat että toimintaohjeet.

Yhtiöjärjestys on tavallinen sopimus vielä siinä vaiheessa, kun sitä ei ole rekisteröity kaupparekisteriin. Rekisteröinnin jälkeen yhtiöjärjestyksen luonne muuttuu, eikä sitä ole mahdollista luonnehtia sopimukseksi samassa laajuudessa kuin ennen rekisteröintiä.

Rekisteröinnin myötä yhtiöjärjestys saa tavallisesta sopimuksesta poikkeavia piirteitä. Näitä ovat esimerkiksi yhtiöjärjestyksen julkisuus, tapa velvoittautua yhtiöjärjestyksen määräyksiin sekä yhtiöjärjestyksen muuttaminen. Yhtiöjärjestyksen muuttamisessa noudatetaan enemmistöperiaatetta ja päätös muuttamisesta tehdään yhtiökokouksessa. Yksimielisillä osakkeenomistajilla on kuitenkin mahdollisuus poiketa yksittäistapauksessa yhtiöjärjestyksen määräyksistä.

Yhtiöjärjestyksen perimmäisen luonteen selvittäminen olisi sen verran iso tutkimus, että siihen ryhtyminen tämän tutkielman puitteissa ei ollut mahdollista, eikä siihen ollut tarkoitus ryhtyäkään kuin ainoastaan hyvin pintapuolisesti. Lyhyesti sanottuna: yhtiöjärjestystä on mahdollista luonnehtia sopimuksenkaltaiseksi suhteeksi osakkeenomistajien ja yhtiön välillä.

OYL:n luonne mallisopimuksena tai malliyhtiöjärjestyksenä käy ilmi myös sellaisten määräysten vähäisessä lukumäärässä, jotka on pakko sisällyttää yhtiöjärjestykseen. Suurin osa OYL:n säännöksistä onkin sellaisia, ettei niistä ole pakko mainita mitään yhtiöjärjestyksessä tai niistä voidaan määrätä toisin. Yllättävää oli se, että ei ole täysin selvää, mitkä OYL:n säännöksistä ylipäätään ovat tahdonvaltaisia ja mitkä puolestaan pakottavia. Jos asia ei käy ilmi säännöksen sanamuodosta, on tulkinta-apua haettava säännöksen luonteesta ja muista oikeuslähteistä.

Yleinen sovittelusäännös on saanut alkunsa merenkäyntiin liittyvistä seikoista. Alun perin vain tähän rajattuun toimintaan liittynyt sovittelu alkoi hiljalleen esiintyä myös muissa erityissäännöksissä. Lopulta esiintyvyys oli siinä määrin runsasta, että myös oikeuskäytännössä katsottiin olevan olemassa jokin ”yleisempi kohtuus”, jota tulee soveltaa myös erityissäännösten ulkopuolella. Epämääräinen yleisempi kohtuus konkretisoitui yleissäännöksen muotoon vuonna 1983. Tällöin astui voimaan oikeustoimen kohtuullistamista koskeva OikTL 36 § eli yleinen sovittelusäännös.

Sovittelun yleissäännöksen voimaantulo aiheutti huolta siitä, että uusi yleissäännös jollain tavalla vaurioittaisi sopimusinstituutiota ja oikeustoimia tai sopimuksia ryhdyttäisiin sovitteluun hallitsemattomasti. Huoli oli turha, eikä näin tapahtunut. Yleisen sovittelusäännöksen säätämisen oli tavoitteena selkeyttää lainsäätäjän kanta yleisemmän kohtuullisuuden soveltamiseen sopimuksissa ja muissa oikeustoimissa. Lainsäätäjän näki, että elävässä

elämässä asiat saattavat edetä tavalla, joka tekee *pacta sunt servanda* -periaatteen absoluutisesta soveltamisesta eräissä tilanteissa kohtuutonta. Elämän eri tilanteet ovat niin moninaisia, että erityissäännökset eivät riitä, vaan tarvitaan sovittelun yleissäännös ilman lähtökoh- taista soveltamisen rajausta.

Sovittelu on kuitenkin aina poikkeus sopimusten sitovuuden vahvasta pääsäännöstä. Toiselle sopimusosapuolelle epäedullinen sopimus ei aina automaattisesti tarkoita, että edellytykset sovittelulle olisivat käsillä. Vaikka sopimuksen sovittelu sinänsä lähtökohtaisesti merkitsee sopimuksen sitovuuden periaatteen murtamista, niin ei sovittelun päämääränä ole päättää sopimuksia ennenaikaisesti. Sovittelussa on, tai ainakin tulisi olla, ensisijaisena pyrkimyksenä aina pitää sopimus voimassa, mutta kohtuullisin ehdoin. Tarkoituksena ei myöskään ole löytää sopimukselle kaikkein kohtuullisimpia mahdollisia ehtoja, vaan poistaa sopimuk- sen ehdoista kohtuuttomuudet.

Yhtiöoikeuden ja sopimusoikeuden lähentyminen alkoi 1990-luvulla ja on jatkunut koko 2000-luvun ajan. Vaikka osakeyhtiöoikeutemme juuret ja traditio on syvällä Manner-Euroo- passä, on suomalainen yhtiöoikeus siirtynyt lähemmäksi ja saanut yhä enemmän vaikutteita amerikkalaisesta yhtiöoikeuskulttuurista ja ylipäätään *common law* -tyylisestä sääntelystä. Tämä näkyy myös tutkielmassa esiin tuodussa yhtiöoikeuden ja sopimusoikeuden lähenty- misessä. Syitä tällaiselle kehitykselle on monia. Tiivistetysti asian voi ilmaista niin, että glo- baalissa kilpailussa pärjää paremmin, jos noudattaa samoja pelisääntöjä kuin muut. Nykyi- nen osakeyhtiöoikeudellinen sääntely antaa paremmat edellytykset yrityksille toimia kuin menneiden vuosikymmenien sääntely. Kaikki eivät kuitenkaan ole tällaisen kehityksen kan- nalla, koska sen on sanottu olevan meidän oikeustraditiomme vastaista ja johtuvan huonosta kielitaidosta ja oikeustieteellisten tiedekuntien kehnosta tutkimuksesta.

Nimenomaan osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelua koskevia erityissäännöksiä ei meillä ole olemassa. Yleisen sovittelusäännöksen soveltaminen yhtiöjärjestykseen perustuu OikTL:n ja OYL:n hallituksen esityksiin, oikeuskäytäntöön sekä oikeuskirjallisuuteen. Nämä oikeuslähteet korostavat, että kynnys ryhtyä osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovitteluun on erittäin korkealla. Tästä huolimatta OikTL 36 § on pakottavaa oikeutta, johon vetoami- sesta ei ole mahdollista pätevästi etukäteen luopua. Ei myöskään yhtiöjärjestyksen määräyk- sessä.

Yhtiöjärjestyksen sovitteluun liittyy monia avoimia kysymyksiä, ja joidenkin mielestä helppointa olisi poistaa kokonaan mahdollisuus sovittaa yhtiöjärjestystä. Tätä ei voi suositella, koska silloin riskinä olisi, että yhtiöjärjestyksestä muodostuisi eräänlainen sovitteluvapaa vyöhyke. Se puolestaan voisi johtaa lukuisiin muihin ongelmiin. On kuitenkin olemassa seikkoja, jotka kyseenalaistavat yhtiöjärjestyksen sovittelumahdollisuuden olemassaolon tarkoituksen. Tällaisia ovat esimerkiksi sovittelun ennakoimattomat vaikutukset sovittelun kohteena olevan yhtiöjärjestyksen osakkeenomistajiin ja kolmansiin osapuoliin, osakkeenomistajien oikeus moittia yhtiökokouksen päätöstä, OYL:ssäkin mainittu yhdenvertaisuusperiaate sekä muut oikeussuojakeinot. Kun ottaa huomioon kaikki nämä mainitut seikat, niin saattaa herätä kysymys, onko yhtiöjärjestyksen sovittelumahdollisuus näiden kaikkien jälkeenkin vielä tarpeellinen työkalu?

Yhtä kaikki, osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelu on yleisesti hyväksytty niin oikeuskäytännössä kuin oikeuskirjallisuudessakin. Yhtiöjärjestysmääräysten pysyvyys edellyttää kuitenkin, että liikesopimusten muutoinkin korkealla oleva sovittelukynnys on yhtiöjärjestysten kohdalla vielä sitäkin korkeammalla. Muuttuneet olosuhteet saattavat muodostaa perusteen yhtiöjärjestyksen sovittelulle. Mitkä tahansa olosuhteiden muutokset eivät kuitenkaan ole peruste sovittelulle, vaan kyse tulisi olla jostain odottamattomasta ja poikkeuksellisesta. Tätä kutsutaan opiksi muuttuneista olosuhteista. Yhtiöoikeudellisissa asioissa, kuten yhtiöjärjestyksen sovittelussa, ei kuitenkaan ole tarkoituksena ottaa huomioon osapuolten subjektiivisiä olosuhteita, kuten esimerkiksi sairautta tai työttömyyttä. Muuttuneita olosuhteita tulee tarkastella objektiivisesti, yleisemmällä tasolla. Myöskään tällaiset yleiset olosuhteiden muutokset eivät toimi perusteena sovittelulle, jos ne ovat olleet ennakoitavissa.

Eräänä kysymyksenä tarkastelin tutkielmassani, onko yhtiökokouksen päätös muuttaa yhtiöjärjestyksen määräystä moittimiskelpoinen OikTL 36 §:n perusteella. Lyhyesti sanottuna: ei ole. Kuitenkin soveltamalla OYL:n yhdenvertaisuusperiaatetta on mahdollista päästä asiallisesti samaan lopputulokseen kuin mihin sovittelulla olisi päästy. Rajana on kuitenkin moittimiselle säädetty kolmen kuukauden määräaika, jonka jälkeen ei osakkeenomistajalla ole mahdollisuutta moittia yhtiökokouksen päätöstä yhtiöjärjestyksen muuttamisesta sen enempää OYL:n kuin OikTL:n perusteella. Hän voi sen sijaan turvautua itse yhtiöjärjestyksen määräyksen sovitteluun yleisen sovittelusäännöksen perusteella.

Käytännössä suurin osa yhtiöjärjestyksen sovittelutilanteista on liittynyt lunastuslausekkeiden osakkeiden lunastushintaa koskeviin määräyksiin. VOYL:ssa oli erityissäännös tällaisen lunastuslausekkeen sovittelusta. Uuteen OYL:iin ei lainsäätäjällä kokenut tarpeelliseksi sisällyttää vastaavaa säännöstä. Perusteena oli, että OikTL 36 § soveltuu yleissäännöksenä myös yhtiöjärjestyksen sovitteluun ja siten myös lunastuslausekkeen sovitteluun.

Tavanomaisessa sopimuksen sovittelutilanteessa ja tulkinnassa on mahdollista tukeutua sopimusosapuolten alkuperäiseen tarkoitukseen, eli mitä he ovat tarkoittaneet solmiessaan sopimusta. Tällä seikalla ei yhtiöjärjestyksen sovittelun yhteydessä ole samanlaista merkitystä, jos merkitystä ollenkaan. Tämä johtuu siitä, että yhtiöjärjestyksen alkuperäiset laatijat ovat saattaneet laatia määräykset hyvin kauan aikaa sitten ja osakkeenomistajan yhtiöjärjestykseen sitovat osakkeet ovat tarkoitettu vaihdannan välineiksi. Yksittäisellä osakkeenomistajalla on käytännössä erittäin rajoitetut mahdollisuudet alkaa selvittämään yhtiöjärjestysmääräysten alkuperäisiä tarkoituksia. Tarkoituksen pohtimisen sijaan yhtiöjärjestysmääräysten tulkinnassa pysytään määräysten sanamuodossa ja sen tavanomaisessa merkityksessä.

Yhtiöjärjestykseen sisältyy tai voi sisältyä sellaisia neutraaleja määräyksiä, jotka eivät käytännössä voi olla sovittelun kohteena. Tällaisia ovat esimerkiksi yhtiön kotipaikkaa tai toimintaa koskevat määräykset. OYL:n tahdonvaltaisista säännöksistä johdetut määräykset voivat olla sovittelun kohteena siinä missä täysin omaperäisetkin määräykset. Pakottavista säännöksistä johdetut määräykset eivät sen sijaan voi ikinä olla sovittelun kohteena. Tämä johtuu siitä, että sellaisista säännöksistä osakkeenomistajat eivät edes voi sopia toisin yhtiöjärjestyksessä.

Sen lisäksi, että osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelusta ei säädetä omalla erityissäännöksellä, ei myöskään ole olemassa suoria vastauksia yhtiöjärjestyksen sovittelua koskeviin prosessuaalisiin kysymyksiin. Tavallistenkin sopimusten osalta vallitsee epätietoisuutta siitä, pitääkö sovittelua nimenomaisesti vaatia, vai riittääkö implisiittinen vaatimus sovittelusta. Jälkimmäinen vaihtoehto vaikuttaa saavan enemmän tukea sekä oikeuskirjallisuudessa että oikeuskäytännössä. Tämä tarkoittaa, että osapuolen tahdonilmaisu voidaan tulkita sovittelun vaatimiseksi, jos se käy epäsuorasti ilmi hänen muista vaatimuksistaan. Ottaen huomioon yhtiöjärjestyksen luonteen, en ole varma voiko tätä teoriaa suoraan soveltaa yhtiöjärjestyksen sovitteluun yhteydessä. En myöskään löytänyt mutkatonta vastausta tähän asiaan,

mutta yhtiöjärjestyksen luonne huomioon ottaen vaikuttaa yhtiöjärjestyksen sovittelu ilman nimenomaista vaatimusta sovittelusta hieman kaukaa haetulta ajatukselta.

Osakkeenomistajalla on suoraan osakeomistuksensa perusteella asialegitimaatio olla kantajana yhtiöjärjestyksen sovittelua koskevassa oikeudenkäynnissä. Koska asiavaltuus on sidottu osakeomistukseen, ei osakkeistaan luopunut henkilö omaa enää luopumisen jälkeen asiavaltuutta, eikä hän tämän vuoksi voi jatkaa tai olla osallisena sovittelua koskevassa prosessissa. Tämä johtaa kuitenkin siihen, että uudella osakkeenomistajalla on nyt asiavaltuus ja hän voi tulla edellisen omistajan sijaan prosessiin jatkamaan oikeudenkäyntiä. Lainsäädännöstä ei ole saatavilla suoraa vastausta siihen, kuka tarkalleen tulee haastaa vastaajaksi osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelua koskevassa oikeudenkäynnissä. Kaikista todennäköisin vaihtoehto vaikuttaa kuitenkin olevan, että täytyy haastaa sekä itse yhtiö että kaikki muut osakkeenomistajat.

Sovittelukanteen nostamiselle ei ole myöskään säädetty määräaikaa, mutta vallitsevan näemyksen mukaan kanne tulisi nostaa kohtuullisessa ajassa siitä, kun osakkeenomistaja on saanut kohtuuttomuudesta tiedon. Kysymykseen siitä, mikä on kohtuullinen aika, on kuitenkin mahdotonta antaa yksiselitteistä vastausta. Kohtuullisen ajan vaatimus pyrkii estämään OYL:ssa moitekanteelle asetetun kolmen kuukauden määräajan kiertämistä. Myöskään siitä ei vallitse yksimielisyyttä, velvoittaako tuomioistuimen päätös sovittelusta heti tuomion antamisesta lukien vai vasta, kun yhtiöjärjestyksen muutos on merkitty kaupparekisteriin.

Yhtiöjärjestyksen sovittelu on herättänyt jonkin verran erimielisyyttä sen suhteen, pitäisikö sitä ylipäättään sallia ja miten siihen liittyvät prosessuaaliset kysymykset tulisi ratkaista. Tulkitsen erimielisyyksien johtuvan siitä, että osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelulle ei ole olemassa omaa erityissäännöstä tai muitakaan prosessuaalisia säännöksiä.

Suuressa osassa oikeuskirjallisuudesta keskityttiin nimenomaan isojen yhtiöiden kohdalla eteen tuleviin ongelmiin yhtiöjärjestyksen sovittelussa. Enemmän olisin kaivannut vertailua pienempiin yhtiöihin, joissa voi lähtökohtaisesti olettaa yhtiöjärjestyksen sovittelun olevan realistisempi vaihtoehto. Ristiriitaisesti oli kuitenkin tuotu esiin, että pörssiyritysten kohdalla sovittelu on lähinnä teoreettinen vaihtoehto, ja sovittelua ei kannata edes harkita kuin ainoastaan pienempien yhtiöiden kohdalla. Kuitenkin esitykset tuntuivat käsittelevän asioita nimenomaan isompien yhtiöiden näkökulmasta. Vanhemmissa esityksissä oli tuotu esiin

myös riski, että yhtiöjärjestyksen sovittelu aiheuttaa yhtiöjärjestyksen merkityksen rapautumista yhtiöoikeudellisena instrumenttina. Tästä ei kuitenkaan löytynyt merkkejä.

Jo toistasataa vuotta sitten Calonius tuumasi yhtiön olevan oikeastaan sopimus yhtiökumppaneiden välillä. Sittemmin suomalainen osakeyhtiöoikeus on ensin kehittynyt mannereurooppalaiseen suuntaan ja myöhemmin kääntynyt kohti common law -maiden sääntelytapaa. Tästä on alkanut myös yhtiöoikeuden ja sopimusoikeuden lähentyminen, kuten Caloniuskin oli ajatellut. Jos yhtiöoikeus ja sopimusoikeus kokonaisuuksina ovat tulleet toisiaan lähemmäksi, olisiko myös loogista sovittelun tulleen kohtuusperiaatteen ilmentymänä lähemmäksi yhtiöjärjестystä?

Sovitteluinstituutio on erottamaton osa sopimusoikeuden yleisiä oppeja ja kohtuusperiaate kiistämättä sopimusoikeuden tärkeimpiä periaatteita sopimusten sitovuuden ja sopimusvapauden ohella. Yhtiöjärjestys instrumenttina kuuluu puolestaan yhtiöoikeuden ytimeen. Jos kaikki muu aines yhtiöoikeuden ja sopimusoikeuden oikeudenaloilla on tehnyt lähentymistä enemmän ja enemmän, miksi eivät olisi myös yhtiöjärjestys ja sovittelu? Muodostavatko yhtiöjärjestyksen ominaispiirteet pysyvän esteen sovittelun laajemmalle soveltamiselle? Vai onko mahdollista, että yhtiöoikeus jatkaa lähentymistä sopimusoikeuden kanssa ja suhtautuminen yhtiöjärjestyksen sovitteluun muuttuu tämän seurauksena entistä suotuisammaksi?

Tutkielman kuluessa kävi ilmeiseksi, että yhtiöjärjestyksen sovitteluun liittyy monia asioita, joista vallitsee erimielisyyttä tai vähintäänkin epäselvyyttä. Tästä herää pakostakin kysymys: eikö osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelusta olisi perusteltua säätää omalla erityissäännöksellä OYL:ssa? Monet eteen tulleista asioista olivat sellaisia, joihin on periaatteessa olemassa selkeähköt sopimusoikeudelliset säännöt ja menettelyohjeet, mutta siirrettynä yhtiöoikeudelliseen ympäristöön ne eivät enää toimineetkaan yhtä hyvin tai samalla tavalla. Tästä puolestaan aiheutuu ongelmia ja epäselvyyttä.

Yhtiöjärjestys poikkeaa tavanomaisesta sopimuksesta siinä määrin, että huolimatta sopimusoikeuden ja yhtiöoikeuden lähentymisestä sekä OikTL:n yleisen sovittelusäännöksen laajasta soveltamisalasta, olisi osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelua koskeva oma erityissäännös paikallaan. Säännös tulisi säätää sellaiseen muotoon, että se ainakin selkeyttäisi sovitteluun liittyviä prosessuaalisia kysymyksiä sekä täsmentäisi, mitä oikeusvaikutuksia

osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen sovittelulla on, esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa tuomioistuin muuttaa määräystä tai vain päättää jättää soveltamatta sitä.